

Kárpátaljai Hírmondó

V. évfolyam 3. szám, 2009. szeptember

Ratkó József

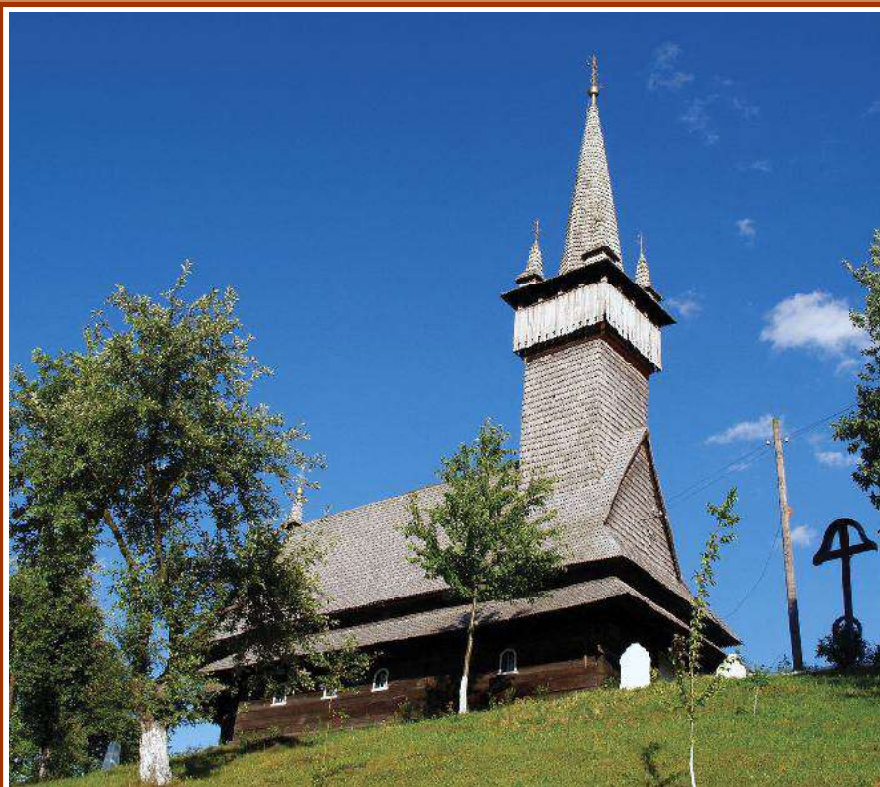
TARTASSÉK A FÖLD

Növényi száron, gyökerek
zajtalan, finom rendszerében
lejut a föld alá a fény,
s ragyog a halottak szemében.

Rám néznek. Talpig fényben élek.
Rokonuk vagyok, édes öccsük.
Hívogatnak, elvárnak engem,
sze lidüljek holtta közöttük.

Nehéz a föld. Ahol beroskad,
megreng, ott még nem tartja senki.
Alattunk nyögnek a halottak.
Nagyon nehéz halottnak lenni.

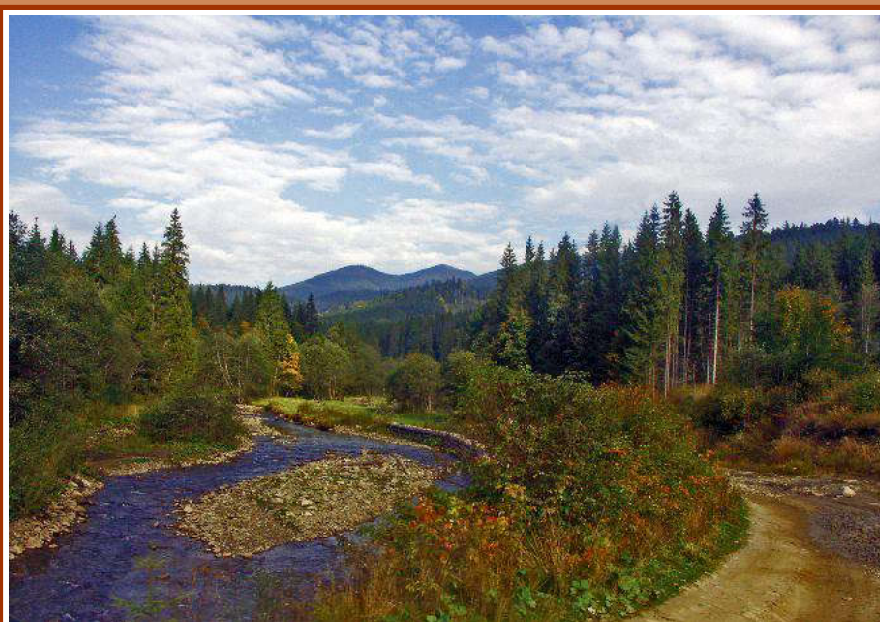
S ha meghalok, hát épp ezért.
Tartassék a föld, meg ne rángjon;
hogy aki él, bátrabban éljen
ezen a reszkető világon.

Alsóapsa fatemploma

Ajánló

- * Szervezeti élet
- * Időszerű
- * Irodalom, képzőművészet
- * Határok nélkül
- * Neves szülötteink
- * Múltunkból
- * Naptárunk
- * Gyökerek
- * Népi kultúra
- * Hitélet
- * KÁRISZ-kollázs

A Fekete-Tisza felső szakaszán

KÁRPÁTALJAI

Hírmondó

V. évfolyam, 3. szám
2009. szeptember

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda

Főszerkesztő-helyettes:
Benda István

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla,
Dupka György,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László,
Elbéné Mester Magdolna.

Gazdasági felelős:
dr. Damjanovich Imre

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
600 példányban.

A lap megjelenését
a MeH Nemzetpolitikai Főosztálya
támogatta.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezethez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomból

- * Vers mindenkinek
- * Szervezeti élet
- * Időszerű
- * Ez történt
- * Hírek, események
- * Hitélet
- * Közös dolgaink
- * Anno
- * Erről-arról
- * Határok nélkül
- * KÁRISZ-kollázs
- * Szabadidő
- * Gyökerek: Kovács Sándor szakíró
- * Interjú
- * Könyvespolc
- * Irodalom
- * Korkép
- * Kárpátaljai kislexikon
- * Szerkesztőségünk postájából
- * Szemelvények kárpátaljai eseményekből
- * In memoriam
- * Naptárunk
- * A Kárpátaljai Hírmondó galériája: Imre Sándor festőművész

Címlapfotók: Kovács Sándor

Kedves Olvasóink!

A Kárpátaljai Szövetség honlapján naprakészen tájékoztatjuk az érdeklődőket az aktuális programokról, tervekről, beszámolóink korábbi rendezvényeiről. Szeretnénk kikérni ezzel kapcsolatos véleményüket: mit látnának még szívesen a www.ksz.egernet.hu című honlapunkon.

Mostanában gyakran jut eszembe Goethe híres mondása, miszerint „Két dolgot kell adni a gyerekeknek: gyökereket és szármakat”. Miért is gondolok erre? Elsősorban a szlovák nyelvtörvény kapcsán. Bosszankodom: ki alkothat arról törvényt, és milyen jogon, hogy az anyaországon kívülre szakadt Felvidék magyarul lakta településein a magyar anyanyelvű orvos szlovák nyelven magyarázza meg az ugyancsak magyar nemzetiségű betegeknek, mi a bajuk?

Felvetődhet a kérdés: nekünk, Kárpátalján született magyaroknak nincs elég bajunk, hogy más nemzetrészek gondjaival foglalkozunk? De van! Van bizony, mert Ukrajna sem bánik kesztyűs kézzel az ország területén élő kisebbségekkel.

„Minden nemzet a maga nyelvén lett tudós, de idegenen sohasem”. A mondatot több mint két évszázaddal ezelőtt írta le Besenyei György Magyarország című munkájában. Akkor a németiség „telepedett rá” a magyarok „szürkeállományára”. Túlélte népünk, mert megóvták a „gyökerek és a szárnyak”, mert sok-sok „kiművelt emberfő” állt a nyelvvédő mozgalmak élére.

Vajon most is ugyanez történik majd? Deák Ferenc aranymondása („Amit erő és hatalom elvesz, azt idő és kedvező szerencse visszahozhatják”) mindig „kéznél van”. Vajon meg tudjuk ragadni a kedvező szerencse üstökét, vagy az történik, amit a bölcs öregek már évekkel ezelőtt megjósoltak: amit tatár, török, szlávság nem végzett el a magyarságon, megteszi az Európai Unió „olvasztótégelye”. Merthogy a „nagytanács” szemérmesen nem szól bele olyan csip-csup ügyekbe, mint a szlovák nyelvtörvényben foglaltaknak a kisebbségek lakóhelyein való érvényesítése.

Mit tehetünk a nagypolitikával szemben? Nem sokat! Marad a szolidaritás, a bajba jutottak kitartásra biztatása. Ne engedjük, hogy gyökértelen, szárnyaszegett nemzetársak lakják a Kárpát-medence Magyarországgal szomszédos országait. Azét a Magyarországot, amely, Trianonnak „köszönhetően”, egyedüli államként a világon, önmagával határos...

FÜZESI MAGDA

Nyilatkozat a magyar nyelvről

Mintegy tízmilliónyi magyarul beszélő ember él a Magyar Köztársaságban, és a szomszédos államokban több millióan magyar anyanyelvűek. Ezen országok közül több is tagja az Európai Uniónak. A kisebbségi sorsban élő magyarságnak az I. világháború befejezése óta számos helyen és számos alkalommal súlyos sérelmeket kellett elszívnie magyar anyanyelvű, nem magyar állampolgárként.

1990 után reménykedtünk, hogy Európa ezen részének demokratizálódása, az Európai Unió jogrendszere a térség országában is jótékony hatású lesz, ám a 21. századba átlépve is számos aggasztó jelenséggel szembesülünk. Egyes államokban jogszabályokkal korlátozzák a magyarság nyelvhasználati lehetőségeit, s különösen a tanulóifjúságát, akiket így gátolnak anyanyelvüknek és az ahhoz kötődő kultúrájuknak az elsajátításában. Eltorzítják az egykori Magyar Királyság hiteles történelmét, művelődéstörténetét, nyilvános helyeken akadályozzák, korlátozzák a magyar nyelvű feliratok elhelyezését. Az egyik uniós tagállamban indokolatlanul váltják le a magyar nemzetiségű tisztviselőket. Szélsőséges pártok magyarellenes kam-

pányokat folytatnak, ennek következtében a megszáditott emberek meggyalázzák a magyar kulturális emlékeket, megvernek magyar nemzetiségűeket, s ezért még felelősségre sem vonják őket.

A szomszédos államok európai uniós csatlakozási szándéka, illetve uniós tagsága nem hozott tartós és egyértelmű javulást a Kárpát-medencében kisebbségi sorsban élő magyarság életlehetőségeit illetően.

Felszólítjuk a velünk szomszédos országok kormányait, pártjait, civil szervezeteit, írószervezeteit, az Európai Unió intézményeit, jogvédő szervezeteit: képviseljék és szorgalmazzák azt, hogy a demokrácia és az emberi jogok szellemében minél teljesebben valósulhasson meg a gyakorlatban a kisebbségi magyarok és minden kisebbség jogegyenlősége nyelvének elsajátításában és szabad használatában, valamint kulturális identitásának megőrzésében is.

Budapest, 2009. július elején

Magyar Írószövetség
Tokaji Írótábor
Írók Szakszervezete
Fiatal Írók Szövetsége
Magyar Művészeti Akadémia
Magyar PEN Club (Benyhe János főtitkár)

Márai Sándor

Halotti beszéd

Látjátok, feleim, szem' tekkel mik vagyunk.
Por és hamu vagyunk.
Emlékeink szétesnek, mint a régi szövedek.
Össze tudod még rakni a Margit-szigetet? ...
Már minden csak dirib-darab, szilánk, avitt kacat.
A halottnak szakállá nőtt, a neved számadat.
Nyelvünk is foszlik, szakadoz és a drága szavak
Elporlanak, elszáradnak a szájpadtal alatt.
A „pillangó”, a „gyöngy”, a „szív” – már nem az, ami volt,
Amikor a költő még egy család nyelvén dalolt
És megértették, ahogy a dajkaéneket
A szunnyadó, nyűgös gyerek álmában érti meg.
Szívverésünk titkos beszéd, álunk zsványoké,
A gyerekek Toldi-t olvasod és azt feleli: oké.
A pap már spanyolul morogja koporsónk felett:
„A halál gyötrelmei körülvettek engemet!...”
Az ohioi bányában megbicsaklik kezed,
A csákány koppan és lehull nevedről az ékezet.
A tyrrheni tenger zúgni kezd s hallod Babits szavát,
Krúdy hárfája zengi át az ausztrál éjszakát.
Még szólnak és üzennek ők, mély szellemhangokon,
A tested is emlékezik, mint távoli rokon.
Még felkiáltasz: „Nem lehet, hogy oly szent akarat ...”
De már tudod! Igen, lehet ... És fejtet a vasat
Thüringiában. Posta nincs. Nem mernek írni már.
Minden katorga jeltelen, halotttért sírni kár.
A Konzul gumit rág, zabos, törli pápaszemét,
Látnivaló, untatja a sok okmány és pecsét. –
Havi ezret kap és kocsit. A Mistress s a baby
Fényképe áll az asztalán. Ki volt neki Ady?
Mi volt egy nép? Mi ezer év? Költészet és zene?
Arany szava? ... Rippli színe? Bartók vad szelleme?
„Az nem lehet, hogy annyi szív ...” Maradj nyugodt. Lehet.
Nagy hatalmak cserélnek majd hosszú jegyzékeket.
Te hallgass és figyelj. Tudjad, már él a kis sakál,
Mely afrikai sírodontiz körmével kapál.
Már sarjad a vadkaktusz is, mely elfedi neved
A mexikói fejfán, hogy ne is keressenek.
Még azt hiszed, élsz? ... Valahol? ... És ha máshol nem is,
Testvéreid szívében élsz? ... Nem, rossz álom ez is.
Még hallod a hörgő panaszt: „Testvért testvér elad...”
Egy hang alétan közbeszól: „Ne szóljon ajakad...”
Egy másik nyög: „Nehogy ki távol sír e nemzetben...”
Még egy hörög: „Megutálni is kénytelen legyen.”
Hát így: Keep smiling. És ne kérdjed senkitől: miért?
Vagy: „Rosszabb voltam mint ezek? ...” Magyar voltál, ezért.
És ész voltál, litván, román... Most hallgass és fizess.
Elmúltak az aztékok is. Majd csak lesz, ami lesz.
Egyszer kiás egy nagy tudós, mint avar lófejet,
A radioaktív hamu mindent betemet.
Túrd, hogy már nem vagy ember ott, csak osztályidegen,
Túrd, hogy már nem vagy ember itt, csak szám egy képleten,
Túrd, hogy az Isten túri ezt s a vad, tajtékos ég
Nem küld villámot gyújtani, hasznos a bölcsesség.
Mosolyogj, mikor a pribék kitépi nyelvedet,
Köszönd a koporsóban is, ha van, ki eltemet.
Őrizd eszelősen néhány jelzödet, álmodat,
Ne mukkanj, amikor a boss megszámolja fogad.
Szorongasd még a buzgyrodát, rongyaidat, szegény
Emlékeid: egy hajfűrtöt, fényképet, költeményt –
Mert ez maradt. Zsugorin még számba veheted
A Mikó-utca gesztenye fát, mind a hetet,
És Jenő nem adta vissza a Shelley-kötetet,
És már nincs, akinek a hóhér eladja a kötelet,
És elszáradnak idegeink, elapadt vértünk, agyunk,
Látjátok, feleim, szem' tekkel, mik vagyunk?
Íme, por és hamu vagyunk.

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján „Megfogyva bár, de törve nem...”

A Kárpátaljai Szövetség szeptember 11–13-án tartotta hagyományos őszi, balatonföldvári találkozóját a Riviéra szállóban. Nem véletlenül választottuk publikációnk címét Vörösmarty Szózatából: a találkozó három napja alatt a különböző rendezvényeken számos alkalommal került szóba a balszerencse, a sok viszály, de az is, hogy „megfogyva bár, de törve nem/él nemzete hazán”.

Kibővített szerkesztőbizottsági ülés

A rendezvénysorozat keretében immár harmadízben került sor a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottságának kibővített ülésére. A tanácskozást Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke, a folyóirat felelős kiadója nyitotta meg. Szólt arról, hogy a lap hiánypótló a maga nemében, hiszen a híd szerepét is betölti a szülőföldön maradt és az anyaországba áttelepült kárpátaljai magyarok kapcsolattartásában. Úgy értékelte, hogy a szerkesztőbizottság szem előtt tartja az újság elé kitűzött célok megvalósítását, a publikációk válogatásánál a legfőbb szempont, hogy a folyóirat pártsemleges, nem kívánja mélyíteni a magyarságon belüli megosztottságot, sőt, lehetőségei szerint a megbékélést támogatja.

Az ötödik éve megjelenő kiadvány fő-szerkesztője, Füzesi Magda elmondta, hogy a lap alapítása óta küzd a megjelenéshez szükséges pénz előteremtésének gondjával. Sajnos, az anyagi kiadások fedezése céljából benyújtott pályázatunkat ismét elutasították, így Hírmondónk idei, negyedik számának megjelentetése komoly problémát okoz.

Benda István főszerkesztő-helyettes, aki az olvasótábor szervezésének gondjait is felvállalta, arról számolt be, hogy nő a lap példányszáma, gyarapszik a szerzői gárda. Az olvasók sok értékes javaslattal, ötlettel segítik a szerkesztőbizottság munkáját. A Kárpátaljai Hírmondó eljut Magyar-

ország, illetve Kárpátalja legtávolabbi településeire, valamint Ausztriába, Ausztráliába, Svédországba, Németországba, az USA-ba és Svájcba is.

Pomogás Béla irodalomtörténész, szerkesztőbizottsági tag szerint a jövőben új rovatokat, sorozatokat kellene indítani a Kárpátaljai Hírmondó hasábjain. Úgy vélte, számot tarthatna az olvasók érdeklődésére egy cikksorozat a kárpátaljai templomokról, még több művelődéstörténeti publikációt kellene közölni. Javasolta, hogy a szerkesztőbizottság vegye fel a kapcsolatot az anyaország határain túl tevékenykedő (erdélyi, felvidéki, vajdasági), hasonló profilú folyóiratok szerkesztőségeivel, hogy cserepublikációk révén a Kárpát-medencei történekek tárgyában lapunk olvasói még inkább „képben legyenek”.

A kibővített szerkesztőbizottsági ülés munkájában részt vett Skultéty Csaba, a Kárpátaljai Hírmondó állandó szerzője, a Szabad Európa Rádió egykori politikai kommentátora, aki elismerését fejezte ki a folyóirat külalakjáért, igényes tördeléséért, megfontolt szerkesztéséért. A képanyaggal kapcsolatban megjegyezte: véleménye szerint egy fotónak nemcsak az a szerepe, hogy illusztráljon; legyen „mondanivalója” is.

Szöllősy Tibor közíró, szerkesztőbizottsági tag javasolta, hogy a lapban közöljünk sajtószemlét: mérjük fel ezzel, hogy egy-egy fontos, magyar nemzetünket is érintő kérdésről hogyan cikkeznek az ukrainai lapok.

A tanácskozáson jelen voltak Beregszászból Szemere Judit és Molnár Bertalan újságírók, a Hírmondó kárpátaljai munkatársai, akik nemcsak publikációikkal járulnak hozzá a folyóirat színvonalának emeléséhez: őket dicséri a fényképek feldolgozása, a lap igényes tördelése is. Tőlük is számos megszívlelendő gyakorlati javaslatot hallottunk.

A kibővített szerkesztőségi ülésen sok észrevétel hangzott el. Füzesi Magda főszerkesztő összefoglalójában megköszön-

te a résztvevők hasznos tanácsait, és biztosította az egybegyűlteket, hogy a továbbiakban is a jobbitó szándék vezérli a lap szerkesztőit és szerzőit.

A résztvevők megbeszélték a „Nyilatkozat a magyar nyelvről” című, több szervezet által aláírt dokumentumot és úgy döntöttek, az olvasók tájékoztatására ügyzést kell tenni a Kárpátaljai Hírmondó hasábjain.

A képen: ülésezik a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottsága.

Képzőművészeti és fotókiállítás

A péntek este fénypontja a Harangozó Miklós festőművész, Ukrajna Nemzeti Képzőművészeti Szövetsége tagjának munkáit bemutató kiállítás megnyitója volt. A vendégeket Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke köszöntötte, majd átadta a szót Schober Ottónak, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagjának, aki elmondta: sajnós, technikai okok miatt nem látható a kiállításra szánt valamennyi alkotás (*a találkozó zárónapjára megérkeztek a képek – a szerk.*). A műpártolók így is sok ismerettel gazdagodtak a Harangozó Miklós munkásságát méltató értékelésből. Schober Ottó átadta a szót Szöllősy Tibor közíró-nak, aki segítségül hívta a betegsége miatt „igazoltan hiányzó” Kutlán András festőművésznek, a Kárpátaljai Írók, Költők, Képzőművészek Magyarországi Alkotó Közössége társelnökének a festőről írt esszéjét. Idézzünk a szakember írásából: „Harangozó Miklós nem lett vándor soha. Salánkon is megtalálta a helyét, s varázsló módjára ellop a Nap aranyából, a Hold ezüstjéből, a Kárpátok hegyeinek hangulatából, hogy képzeletével és tehetségével szintetizáljon mindent, és képpéformálva elénk tárja azt. Ha van titka művészetének, talán elsősorban az, hogy a sorscsapások, a történelem viharai ellenére is derűlátó maradt, az emberek iránti szeretetet, a bizakodást képein keresztül is felénk áramoltatja.” Nos, ezt a derűlátást mi is bemutattuk a Kárpátaljai Hírmondó 2008 júniusi számának galériájában, a lap hátsó borítóján. ▀

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozásán „Mégfogva bár, de törve nem...”

➤ Még aznap este alkalmunk volt megtekinteni Kovács Sándor szakíró fotókiállítását, amelyet Zubánics László történész, az Ukrajnai Magyar Nemzeti Tanács elnöke nyitott meg. A bemutatott felvételekből olvasóink is ízelítőt kaphatnak, hiszen jelen számunkban a szakíróval készített interjúkn kívül néhány fotóját is közreadjuk.

Nagy örömet szerzett Kovács Sándor az egybegyűlteknél azzal, hogy az érdeklődőket „moziba hívta”: a Riviéra szálló egyik termében levetítette Verecke című filmjét. Kedvet kapott a vetítéshez egyik csömöri tagtársunk, Bándiné Tóth Klára is, aki falubelijeit vitte el egy kárpátaljai kirándulásra és az arról készült videofilm bemutatásával osztotta meg velünk ezt az élményt.

A képeken: Harangozó Miklós képzőművész és felesége, Etelka a kiállításon; Zubánics László történész bemutatja Kovács Sándor fotókiállításának anyagát.

A Kárpátaljai Szövetség közgyűlése

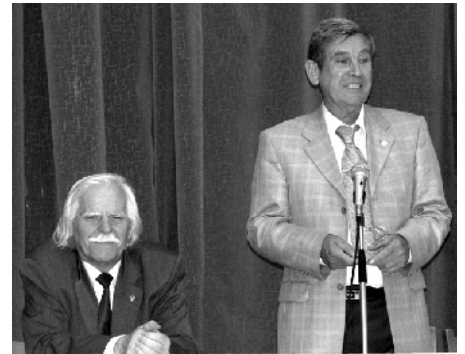
Szeptember 12-én tartotta közgyűlését a Kárpátaljai Szövetség. Katona Tamás elnök köszöntötte a jelenlévőket, majd elmondta: a közgyűlést szomorú hírekkel kell kezdenie, mivel a közelmúltban több tagtársunktól vettünk örök búcsút. S. Benedek András irodalomtörténész, a Kárpátaljai Írók, Költők, Képzőművészek Magyarországi Alkotó Közösségének (KIKKMAK) társelnöke 62 éves korában hagyott itt bennünket. Róla barátja, Kovács Sándor szakíró mondott emlékbeszédet. Benda István, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztő-helyettese, a Beregszászért Alapítvány elnöke ugyancsak elhunyt tagtársainkra emlé-

kezett, méltatva érdemeiket, a Kárpátaljai Szövetség javára végzett gyümölcsöző tevékenységüket.

Ezután Katona Tamás elnök beszámolt az utóbbi egyeztetendő alatt elvégzett munkáról, válaszolta a feladatokat. Elmondta: a szövetség minden kárpátaljai magyar szervezettel jó kapcsolatokra törekszik, szeretné, ha nem egymás ellen, hanem a kárpátaljai magyarok közös érdekeiért politizálnának. Szólt a szlovákiai nyelvtörvény káros hatásáról, amely érzékenyen érinti, veszélyezteteti valamennyi határon túlra szakadt nemzettársunk érdekeit. Utalt arra, hogy e kérdésben a magyar parlamentnek is állást kellene foglalnia. Az együttgondolkodást ajánlotta minden téren. Hangsúlyozta: nem

baj, ha a vélemények különböznek, a lényeg az, hogy ne söpörjük a szőnyeg alá a problémákat, ne beszéljünk el egymás mellett, ne azt keressük, ami elválaszt, hanem azt, ami összeköt.

Dr. Damjanovich Imre, a Kárpátaljai Szövetség társelnöke a szövetség működésének gazdasági hátteréről számolt be. Elmondta: bár valójában eredményes évet tudhatunk magunk mögött, benyújtott pályázataink felét (a négyből kettőt) elutasították. Megköszönte a támogatást mindazoknak, akik a 2008. évi adójuk 1 százalékaival a Kárpátaljai Szövetségre gondoltak. Ugyanakkor leszögezte: ez az összeg (340 822 forint) mintegy 20 százalékkal kevesebb, mint az elmúlt években, márpedig egy-egy sikeres pályázathoz 30 százalékos önrészt fel kell mutatni. Szólt a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagjainak önzetlen tevékenységéről, akik szakszerűen elkészített és lebonyolított pályázatokkal segítik a szövetség működését, megköszönte a lelkiis-

meretes munkát, a baráti találkozók, a Kárpátaljai Napok, aközgyűlések, a kiállítások szervezését. Beszelt a tagszervezetek eredményes működéséről is. ➤

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján „Megfogya bár, de törve nem...”

Ezután Zubánics László, az Ukrajnai Magyar Nemzeti Tanács elnöke, egyetemi tanár, illetve Dr. Kiss Éva akadémikus, az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Történelem és Európai Integrációs Tanszékének vezetője tartott elő-

adást „Ukrajna Oktatásügyi Minisztériumának rendeletei és hatásuk a kárpátaljai magyar oktatásra” címmel. (A témához kapcsolódóan jelen lapszámunkban több adalékkal is szolgálunk majd.)

Micik Julianna, a Kárpátaljai Szövetség Ifjúsági Szervezetének (KARISZ) alapító tagja „Ukrajna Európai Uniós csatlakozásának perspektívái” címmel mondta el gondolatait a közgyűlés résztvevőinek.

Sok értékes javaslat hangzott el a hozzászólásokban is. Tóth Benő, a Szigetszentmiklósi Ifjúsági Parlament elnöke, a helyi múzeum igazgatója többek között a „Hídepítés könyvekkel” címmel meghirdetett akcióról beszélt, amelynek során Mezővári és Nagymuzsaly református gyülekezeteit, illetve honismereti szakköreit támogatták. Skultéty Csaba politikai szakíró a szlovákiai nyelvtörvény veszélyeire figyelmeztetett. Pocsai Vince lelkipásztor a beregvidéki reformátusok mindennapjairól számolt be. Pocsai Ibolya, a Kárpátaljai Református Nőszövetség elnöke az egyház és az iskola kapcsolatát vázolta, támogatást kérve a Kárpátaljai Szövetség tagságától a gyermekétkeztetéshez: több település tanintézetében ugyanis a gyülekezetek vállalták fel a gyerekek uzsonnáztatását. Bándiné Tóth Klára Csömörön élő tagtársunk vállalkozott rá, hogy lakóhelyén gyűjtést szervez a kigyósi iskola javára.

A közgyűlés munkájában részt vett dr. Tóthné dr. Tókey Mária, a Miniszterelnöki Hivatal Stratégiai és Fejlesztési Osztályának tanácsosa.

A képeken: Katona Tamás elnök és dr. Danjanovich Imre társelnök; a közgyűlés résztvevői; Dr. Kiss Éva akadémikus előadást tart; Pocsai Ibolya, a Kárpátaljai Református Nőszövetség elnöke megosztja gondolatait az egybegyűltekkel.

Szórakoztunk és tanultunk

Délután egy koncert erejéig az operett kedvelői csemegézhettek. Nagy Anikó és Csobolya József kárpátaljai művészeket Schober Ottó elnökségi tagunk, a Beregszászi Népszínház egykori neves, Erzsébet-díjas rendezője mutatta be az egybegyűlteknek. Az énekesek műsorszámait vastapsal jutalmazta a nagyérdemű közönség.

Egy meglepetésvendége is volt az idei balatonföldvári találkozóknak: Benza Györgyi, a Münchener Operaház magánénekes adott fergetes sikerű koncertet az operabarátoknak. Ez úton is köszönjük a művésznőnek és az öt zongorán kísérő Marco de Prosperis neves karmesternek, Benza Györgyi operaénekes férjének a felejthetetlen élményt.

Vasárnap délelőtt Pocsai Vince református lelkipásztor és Bendász Dániel görög katolikus esperes ökumenikus istentiszteletet tartott.

Kovács Sándor útikönyvíró előadására is sokan voltak kíváncsiak. A szakíró vetítéssel egybekötött könyvbemutatója után számos kérdést tettek fel a jelenlévők, amelyekből kiderült, mennyire hiánypótlók a Kárpátalja várainál, nevezetesen épületeiről szóló kiadványok, ismeretterjesztő előadások, térképek, fotók, DVD-k.

A képeken: Nagy Anikó és Csobolya József előadóművészek fellépés közben; Kovács Sándor bemutatja új könyvét; Benza Györgyi, a Münchener Operaház magánénekes férjével, Marco de Prosperis neves karmesterrel; Bendász Dániel görög katolikus esperes és Pocsai Vince református lelkipásztor házigazdánkkal, Benza Györggyel, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagjával.

Jó volt, szép volt, rövid volt az a három nap, amelyet a kárpátaljai magyarok – az anyaországba települtek és a szülőföldön maradtak – egymás társaságában töltöttek. Talán közhelyszámba megy, de sokan az idén is így búcsúztak barátaiktól: „Jövőre veletek, ugyanitt!”

Tudósítónk
Fotó: MOLNÁR BERTALAN

Ezt olvastuk

Ukrajnában a falusi középiskolák végzősei, illetve a nemzeti kisebbségekhez tartozók szerepeltek leggyengébben a tesztírás során

Az Ukrajnai Tudásfelmérő Központ közvettette az ideai emelt szintű érettségi-felvételi kampány eredményeit. Ezek szerint a legtöbben (közel 434 ezren) ukrán nyelvből és irodalomból írtak tesztet – e nélkül ugyanis seholva nem vennék fel a jelentkezőket. A legkevesebben (165-en) spanyol nyelvből mérették fel tudásszintjüket – írja a Szegodnya c. orosz nyelvű lap.

A különböző tantárgyakból legmagasabb pontszámot szerzett diákok számát tekintve Lemberg megye áll az élen, míg Kárpátaljáról és a Krímről jelentkezett a legtöbb olyan végzős, aki megbukott a tesztek során. Ez utóbbiak közül például ukrán nyelvből és irodalomból országos viszonylatban közel 50 ezren nem érték el a 124-es ponthatárt, azaz vesztették el a továbbtanulás lehetőségét az idén.

Az adatok szerint nem igazolódtott az a vélemény, miszerint a falusi tanintézmények végzősei jobban szerepelnek a teszteken. Kiderült ugyanis, hogy 150 ponton felül minden tantárgy tekintetében több a városi végzős. Legjobban azok szerepeltek, akik gimnáziumokban, liceumokban és kollégiumokban tanultak, míg a legrosszabb eredményt azok produkálták, akik a korábbi években fejezték be a középiskolákat.

A Szegodnya szóvá teszi, hogy a tesztfeladatok között számos hibás kérdés is szerepelt.

A tesztírás nyelvéről szólva a lap azt közli, hogy a jelentkezők többsége – Ukrajna történelme esetében például 78 százaléka – ukránul válaszolt a kérdésekre. A fennmaradók legtöbbször orosz nyelvű tesztlapokat kért, de válaszoltak magyar, román, moldáv, lengyel és krími-tatár nyelven is.

A Szegodnya arról ír, hogy a legjobb eredményeket a nyugat-ukrajnai régiókban élő fiatalok érték el, akiknek anyanyelve az ukrán. Az erőszakosan ukránosított keleti és déli vidékeken élők (ahol a gyerekek többsége nem anyanyelvén tanul) viszont kevésbé sikeresek e téren.

A lap szerint a következő évtől még tovább mélyülhet ez az aránytalanság, mivel az Oktatási és Tudományos Minisztérium ígérete szerint csak ukrán nyelvű tesztlapok lesznek. „Már ha nem változik meg a hatalom” – teszi hozzá a lap.

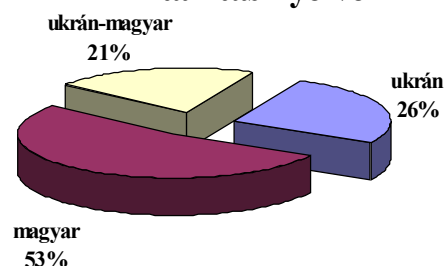
Az anyanyelvi oktatás, illetve az anyanyelven történő tesztírás fontosságára Szevasztopol példájával hívja fel a figyelmet a Szegodnya. Ez az egyetlen olyan délkeleti régió, amely az élmezőnybe került a tesztresultátumok alapján – itt ugyanis nagyon kevés az ukrán tannyelvű iskola, s a végzősök több mint 98 százaléka anyanyelvén mérette fel tudásszintjét.

Eredmények és távlatok az oktatásban

A Beregvidék oktatási hálózatát 43 iskola (ebből 7 elemi, 21 általános, 9 középiskola, 1 gimnázium, 2 liceum, 2 óvoda-iskola, 1 bentlakásos iskola), 2 sportiskola, 36 óvoda, a járási Gyermek Alkotóház és Nemzeti Kisebbségek Kulturális-Oktatási Központja képezi.

A középiskolákban az utóbbi években sikeresen térnek át a szakirányú oktatásra, amelybe a 2008–2009-es tanév során 27 osztályban 1229 diák kapcsolódott be. A legnépszerűbbek a fizika-matematikai, a bölcsészettudományi, a műszaki és a sportszakok. A diákok megfelelő felkészítéséről 846 pedagógus gondoskodik. Az augusztusi állapotok szerint angol nyelv-, matematika- és fizikatanári állások voltak még betöltetlenek.

A tanítás nyelve

A járás vezetősége kiemelt figyelmet fordít az óvodai nevelés feltételeinek biztosítására, hiszen nem mindegy, hogy az elsősök milyen tudással felvértezve kerülnek az iskolapadba. A járási költségvetésből tavaly 650 ezer, az idén pedig 600 ezer hrvnyát fordítottak az óvodák tatarozására, anyagi-műszaki bázisuk javítására*. Bár majdnem minden településen működnek óvodák, a 2377 bölcsődés- és óvodáskorú gyermekből csak 1210 gyerek jár óvodába (50,6 százalék). Természetesen van előrehaladás, hiszen 2001-ben ez a mutató mindössze 24,7 százalékot tett ki.

Valószínűleg ennek az az oka, hogy a gyerekek étkeztetési költségeinek az orosz-lánrészét a szülőknek kell biztosítaniuk. Ez napi három hrvnyát tesz ki (az önkormányzati hozzájárulással és a szponzori segítséggel együtt a napi háromszori étkezés biztosítására 4,52 hrvnyra áll rendelkezésre az előírt 10 hrvny helyett). Dicséretet érdemelnek a muzsalyi, a kaszonyi, a bátyúi, a dédai, a vári, a borzsovai és a nagyberégi önkormányzatok, amelyek tízezer hrvnyánál nagyobb összeget fordítanak az

óvodai étkeztetésre. Persze vannak olyan települések is, ahol erre a célra csupán 200–400 hrvnyra összeget irányoztak elő.

Javult az iskolák műszaki ellátottsága is. Az elmúlt tanév során az iskolák számítástechnikai berendezésekkel való ellátottsága és az Internet-elérhetőség biztosítása elérte a 90 százalékot. Hasonlóan jó az iskolabusz-ellátottság is.

A gyerekek nyári üdültetésének lebonyolítására a járási költségvetés ebben az esztendőben 900 ezer hrvnyát irányzott elő, amiből a tanulók mintegy felének sikerült megfelelő színvonalú nyári táborozást biztosítani.

A független tudásfelmérő tesztelés során végzőseink számot adtak a tananyag elsajátításának szintjéről, ami által felvételt nyertek valamely felsőoktatási intézménybe. Középiskolai érettségi bizonyítványt 390 végzős kapott, az érettségi vizsgák és a tudásfelmérő tesztek összesített eredményei alapján 1 diákot tüntettek ki aranyéremmel.

A megfelelő diáklétszámnak köszönhetően a Jánosi Középiskola bázisán zajlott két tantárgy, az ukrán nyelv és irodalom, illetve a matematika tesztfeladatainak megoldása. A független tesztelésen való részvételre a Beregszászi járásból 188-an regisztrálódtak, közülük összesen 1 személy nem jelent meg. A független tesztelések eredményeit a mellékelt táblázat mutatja. A független tudásfelmérés eredményeit elemezzük el kell mondani, hogy matematikából, valamint ukrán nyelvből és irodalomból a diákok tudásszintje inkább közepes és alacsony szintű. Sajnálattal kellett megállapítani, hogy a tanulók 40 százaléka 1–3 pont közötti eredményeket ért el ukrán nyelvből is irodalomból. Ha viszont összehasonlítjuk az eredményeket az azelőtti esztendővel, a mutatók javulása 17 százalékos. Egészen mást mutatnak az Ukrajna történelméről lebonyolított tesztek eredményei. A „csapnivaló”(!) fordítások ellenére a résztvevők 56 százaléka teljesített 7–12 pont között.

Mindezen eredmények ellenére a diákok, a tanárok és a szülők körében aggodalomra ad okot, hogy a 2009–2010-es tanév végén előreláthatólag csak ukrán nyelven (!) adhatnak majd számot a diákok tudásszintjükről. Ez pedig még több végzőst sarkall arra, hogy felsőfokú tanulmányait az anyaországban végezze.

ZUBÁNICS LÁSZLÓ

* Az Eximbank 2009. szeptember 18-i árfolyama szerint 1 hrvny=23,25 forint.

A 2009. évi független tesztelések eredményei

Tantárgy	Jelentkezők száma	Részvevők	Eredmények a 12 pontos rendszer alapján			
			1-3	4-6	7-9	10-12
Ukrán nyelv és irodalom	188	187	76	91	17	3
Matematika	88	87	22	35	26	4
Ukrán történelem	63	63	3	25	25	10
Biológia	31	31	2	10	10	9
Fizika	20	20	2	4	10	4
Földrajz	24	23	-	3	16	4
Kémia	11	11	-	5	5	1
Angol nyelv	26	26	2	12	11	1
Német nyelv	2	2	-	1	1	-

A máramarosi koronavárosok találkozója

Visk, Técső, Hosszúmező, Huszt 1329-ben Károly Róberttől kapott koronavárosi rangot, majd 1352-ben Máramarossziget is. Ezt a kiváltságot, amelyet 17 pontban foglaltak össze, történelmünk során még hét-szer erősítették meg a magyar királyok és az erdélyi fejedelmek. E kiváltságokkal a koronavárosok a XIX. század derekáig éltek.

Történelmi eseménynek voltak részesei a viski házigazdák és vendégeik, akik augusztus 15-én délelőtt ellátogattak a nagyközségnek a református erődtemplomot övező emlékparkjába, ahol kezdetét vette a máramarosi koronavárosok találkozója. A természet is kegyes volt hozzánk: a több napos esőzést követően hétágra sütött a nap.

Tíz óraker ifj. Ötvös Sándor, az esemény ötletgazdája lépett a mikrofonhoz. Üdvözölte a megjelenteket: Huszt, Técső, Hosszúmező, Máramarossziget képviselőit, a vendéglátó viskieket, valamint az érdeklődőket, majd szólt a kétnapos együttléti céljáról, kiemelve: fontos, hogy újjáéledjen az a kapcsolat, amely jellemezte e települések lakosainak mindennapjait, amely meghatározta a történelmi Máramaros megye arculatát, fontos, hogy sok évtizedes megszakítás után folytatódjon a kor követelményeinek és kihívásainak körülményei közepette. Ezután szó látra bízta a testvérvárosok képviselőit.

Elsőként Jenei Károly helybeli református lelképásztor üdvözölte a megjelenteket, és az Ige gondolatával erősítette: amit egybeteremtett az Isten, azt ember el nem választhatja. Szajkó Károly, Visk polgármestere örömeinek adott hangot, hogy elsőként fogadhatják a koronavárosok képviselőit, hangsúlyozva: élvezzék a messzi földön híres viski vendéglátást és szeretetet. Lator Enikő, a Viski Kőlcsey Ferenc Középiskola diákja Wass Albert „Üzenet haza” című versének elszavalásával fokozta a hangulatot.

Ezt követően szólt az egybegyűltekhöz Józán Lajos huszti református lelkész, Máté Ottó, Hosszúmező alpolgármestere, Rátz István atya, majd Bíró Ilona tanuló előadásában elhangzott a „Szeretet himnusza”. László Károly técsői református lelkész, Sipos István máramarosszigeti református esperes Isten áldását kérte az eseményre, szervezőire, résztvevőire.

Bacska József, a Magyar Köztársaság beregszászi főkonzulja méltatta az esemény határokon átnyúló történelmi jelentőségét, a magyar kormány támogatásáról biztosította a szervezőket.

Gajdos István, Beregszász polgármestere, az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség elnöke, ifj. Sari József, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Felső-Tisza-vidéki Központjának Szervezetének elnöke a két magyar tömörülés nevében méltatta a találkozót. A técsőiek üdvözlését és jókívánásait Hajnász

Vaszi, a város alpolgármestere tolmácsolta.

Az elhangzottakat követően a jelenlevők elhelyezték a megemlékezés és tisztelet koszorúit és virágait az öt koronaváros együvé tartozását jelképező, stilizált Tiszahullámokkal egybeforrasztott koronavárosi címereket hirdető emlékoszlop (Balázs István viski fafaragó munkája) talapzatánál, majd szavak ajkán csendült fel a Himnusz.

A szíveket-lelkeket gazdagító ünneplés után a résztvevők a helyi magyar tannyelvű iskola konferenciatermében tudományos tanácskozásnak voltak a résztvevői és hallgatói.

Ötvös Ida, a Viski Zöld Falusi Turizmus Szövetség elnöke köszöntötte a megjelenteket, majd átadta a szót dr. Szöllősy Tibor helytörténésznek, aki „kirándulást tett” Máramaros megye múltjában, megosztotta a hallgatósággal korábbi és újabb kutatásainak eredményeit.

Igyártó István és Ötvös István valamikori máramarosszigeti gimnáziumi éveikre emlékeztek, majd ifj. Ötvös Sándor tudományos megalapozottsággal vázolta az öt koronaváros összefogásának lehetőségeit, szólt a turisztikai és gazdasági együttműködés szükségességéről, az együttműködés terveinek kidolgozásáról és elfogadásáról, a közeljövőben megvalósítható elképzelésekről.

Tarpai József, az Ukrán–Magyar Területfejlesztési Iroda igazgatója – szakzerűen elemelve az elhangzottakat – a tervek megvalósulásának lehetőségeiről tájékoztatót.

A tanácskozáson elhangzottakat Ötvös Ida elnök asszony összegezte, majd megköszönve a gyümölcsöző együttgondolkodást, ajándékokkal lepte meg a koronavárosok képviselőit. Elismerő díszoklevelet vehettek át az esemény szervezésében tevékenyen részt vett személyek is.

Végezetül a Viski Tájházban terített asztalok fogadták a résztvevőket, ahol újra meggyőződhetek a messzi földön híres viski vendégszeretetről, a viski különlegességek egyedülálló ízeiről. Ezután a helyi művelődési ház nagyerőben a koronavárosok énekesei és táncosai mutatták be szemet gyönyörködtető műsorukat.

Másnap istentiszteleten adtak hálát a Teremtőnek a koronavárosok lakóinak kései utódai Deák Ferenc örök érvényű megfogalmazásának szellemében: „Amit erő és hatalom elvesz, azt idő és kedvező szerencse ismét visszahozhatják.”

Gazdaságfejlesztési együttműködés

Beregszász és Nyíregyháza az Európai Gazdasági Társaság (EGT) és a Norvég Finanszírozási Alap által támogatott "Határon átnyúló együttműködés fejlesztése a magyar–ukrán határtérségben" program keretében valósította meg „A Nyíregyháza–Beregszász gazdaságfejlesztési együttműködésének erősítése” című projektet. A projekt június 17-i nyíregyházi nyitókonferenciáján többek között részt vett Ivan Ivancso, Ukrajna nyíregyházi főkonzulja.

Csabai Lászlóné, a megyei jogú város polgármestere és Kincs Gábor, Beregszász alpolgármestere elmondták, nagyon örültek annak, hogy a két város „személyében” tökéletesen megbízható partnerre találtak. A konferencia munkájában részt vett Szentpéteri Bertalan, a közelmúltban alakult Magyar–Ukrán Kereskedelmi és Iparkamara elnöke is. A konferencia beregvidéki résztvevői ellátogattak a Primom Inkubátorházba, az ipari parkba, valamint a Sóstó gyógyfürdőbe.

Tanfolyam menedzsereknek

Június 19-én a kanadai–ukrán közösen fejlesztő projekt keretében került sor Ungváron a projektmenedzser-képző tanfolyam "záróvizsgájára". A megye járásai-ból jelentkezett csapatok feladata egy-egy, a nemzetközi szabványoknak megfelelő, kis költségvetésű projekt kidolgozása volt a gazdasági, szociális, turisztikai és környezetvédelmi területeken. Mint kiderült, valamennyi benevezett csapat megbirkózott a feladattal, különösen érdekesnek bizonyult a nagyszőlősi járási csoportnak a mezőgazdasági szolgáltató szövetkezet létrehozására irányuló terve, a Beregszászi Járási Állami Közigazgatási Hivatal csapatának a Bereg–Kárpáti ukrán–magyar ipari park létesítésére kidolgozott projektje, az Ungvári járás képviselőinek a turisztikai információs központ létrehozását célzó munkája, illetve Beregszász városa csapatának a Vérke csatorna megtisztítására, a csatorna zsilipjeinek rekonstrukciójára és egy strand kialakítására vonatkozó elképzelése.

Tanácskoztak a civil szervezetek képviselői

A hagyományos Budakalászi Találkózón, amelyet az idén június 19–21-e között rendeztek meg, a jelenlegi gazdasági helyzet miatt 8 országból (Bosznia-Hercegovina, Csehország, Horvátország, Magyarország, Románia, Szerbia, Szlovákia és Ukrajna) 68 civil szervezet képviselőjének 56 fő vett részt. A tanácskozáson a résztvevők elfogadták a Kárpát-medencei Kisebbségi Magyar Közművelődési Civil Szervezetek Fórumának a Zárónyilatkozatát. A fórum munkájában részt vett a Szanyi Béla ungvideki képviselő vezette értelmiségi delegáció is.

Katonatemető Kárpátalján

Az Ukrajnában a világháborúkban elesett magyar – illetve más nemzetiségű – katonák, valamint munkaszolgálatosok végső nyughelyéül szolgáló központi temető alapkövét tették le a kárpátaljai Dercen községben dr. Szekeres Imre magyar honvédelmi miniszter és Volodimir Gyibrova ukrán védelmi miniszterhelyettes részvételével. A „Megbékélés a közös Európáért” elnevezésű leendő katonai temető alapkövetési ünnepségét a Kárpátaljai Magyar Szervezetek Fóruma szervezte.

“Hol sírjaink domborulnak...”

Hazaérkezett Donyec-medencéből a Matkovits Kretz Eleonóra irányításával tevékenykedő Pécsi Német Kör által szervezett és nagyrészt az EU által finanszírozott *Utak a gyökerekhez* című pályázat 23 tagú kutatócsoportja, amelynek tagja volt a Háborús Keresőszolgálat is. A kutatócsoport munkájában Kárpátaljáról részt vett Dupka György, a Szolyvai Emlékparkbizottság felelős titkára, a korszak kutatója, Kovács Elemér, a KárpátInfo munkatársa, Bakura Sándor huszti tanár, helytörténész. A csoport felkereste Donyeck (Sztalino), Makejevka, Ilovajszk-Sirokoe (Szpartak), Zugresz, Sahtyorszk (Katik), Kantarna, Gorlovka, Luganszk (Vorosilovgrád), Sztahanov (Kagyjevka), Lutugino, Uszpenka, Perevalszk (Parkamona), Krasznyj Lucs, Novij Donbassz településeket. A 9 napos kutatóút legnagyobb eredménye, hogy harminc helyszínt jártak be a résztvevők Donyeck és Luganszk megyékben.

A két régióban mintegy 25 ezer magyar és német hadifogoly, illetve internált civil nyugszik jeltelen sírokból. Rengeteg fotó, dokumentum és a helyi lakosoktól összegyűjtött adat vár feldolgozásra. Filmen és fotókon megörökítették az omladozó barakképületek mellett bezárt bányákat, a közelben levő szegényes bányászkolóniákat, a felszámolt temetőket. A Magyarországról, illetve Kárpátaljáról 1944–45 telén a Donyeck-medencébe internált német és magyar nemzetiségű férfiak és nők, illetve a későbbiekben 1947–1950-ben Kárpátaljáról ugyanide rabszolgamunkára besorozott katonaköteles korú fiatalok nyomát külön csapat tagjai csak a központi utasításra felszámolt temetők vélt helyét találták, amelyekre lakótelep, gyár épült, meddőhányó került, esetleg benőtték a fák és a bokrok. A kutatás anyagának egy része hamarosan könyv alakban is megjelenik.

E-magyar pontok Ukrajnában

Magyarország Miniszterelnöki Hivatala (MeH) újabb lehetőségeket biztosított a régió magyarságának arra, hogy Kárpátalján, sőt az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) közbenjárásának köszönhetően a háгон túl is tovább bővüljön az e-magyar pontok (Internet-hozzáférés) száma. Ezek a fejlesztések tovább erősítik a kapcsolatot. Szentgyörgyi Lajos, a MeH Közpolitikai Igazgatóságának igazgatóhelyettese többek között azért látogatott Kárpátaljára, hogy áttekintse a lebonyolítás folyamatát. Nem érkezett üres kézzel: modern technikai felszerelést hozott a nagyszülősi e-magyar pont részére. Az értékes felszerelést Tóth Bálint, az UMDSZ nagyszülősi járási szervezetének elnöke vette át.

Együttgondolkodás a környezettudatos életmóddért

Hulladékgazdálkodás, ipari parkok, klaszterek, területfejlesztés, falusi turizmus és teleházak. Ezek a fogalmak kerültek terítékre azon a tanácskozáson és üzletember-találkozón, amelyet Técsőn a járási tanács konferenciatermében rendeztek. Vitaindító előadást tartott Gernyi Gábor, a Magyar Köztársaság Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztériumának főosztályvezető-helyettese és Dr. Hanusz Árpád professzor, a Falusi és Agroturizmus Országos Szövetségének (FATOSZ) alelnöke.

MAGYAROK ORSZÁGOS GYŰLÉSE BÖSZTÖRPUSZTÁN

A Magyarok Szövetsége szervezésében augusztus 21. és 23. között a Kunszentmiklós közelében lévő bösztörpusztai természetvédelmi területen rendezték meg a magyarok első modernkori országos gyűlését. Gazdag program várta az érdeklődőket: kirakodó vásár, táncház, kézműves foglalkozás, lovasbemutató, néptáncos találkozó, könyvsátor, történelmi élőkép, gyógyító sátor, koncertek, közös étkezések. Emellett számos rendezvény és szertartás idézte fel az ősi magyar vallást és szokásokat. Ilyen volt például a vérszerződés felelevenítése, vagy a különböző sámán és táltos szertartások. Még a hírtelen feltámadt vihar és záporos sem tudta megtörni a szakrális hangulatot.

A háromnapos rendezvény alatt több százezer ember fordult meg Bösztörpusztán. Magyarország megyéi mellett képviseltette magát a teljes Kárpát-medence magyarsága, de jöttek magyarok az USA-ból, Ausztráliából, Nyugat-Európából is. A magyarok mellett újragyűlés is érkezett. A tájegységek képviselői rendezett sátor-

táborokban, az úgynevezett megye-bokrokban (egy bokor három megyéből állt) voltak elszállásolva. Atavalyi Kurultajtól eltérően, Erdély, a Felvidék, Órvidék és a Délvidék mellett ezúttal Kárpátalját is hivatalos küldöttség képviselte, ahol nemrég alakult meg a Magyarok Szövetségének helyi szervezete. Külön beregszászi és nagymuzsalyi csoport is jelen volt.

A szórakoztató és egyéb programok közepette a záró napon választották meg a szövetség elnökségét, a megyék pedig előljáróikat. A Magyarok Szövetségének meghirdetett programja elveti a pártoskodó széthúzást, a magyarság összetartására szólított fel. Mindenkinek várnak soraikba vallási felekezettől, politikai hovatartozástól függetlenül. Elképzelésük szerint a közösségeknek önmagukat kell megszervezniük.

A három nap alatt a magyarság jelenlévő ellenére sem történt rendezvény, egy kis időre valóban sikerült megvalósítani a határokon átívelő nemzeti egységet.

LENGYEL JÁNOS

Együttműködési szerződés

Együttműködési szerződést írt alá Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) és Bartos Éva, az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézete (OSZK KI) nevében, amelynek keretében a közeljövőben a kárpátaljai magyar könyvtárosok számára rendszeres továbbképzéseket tartanak. Dupka György, a KMMI igazgatója üdvözölte az Európa-Magyar Házban tartott rendezvényen Bartos Évát, az OSZK Könyvtári Intézet vezetőjét, Bartók Györgyöt, az oktatási és humán erőforrás-fejlesztési osztály munkatársát és Vraukóné Lukács Ilonát, a Nyíregyházi Mórincz Zsigmond Megyei Könyvtár munkatársát, illetve a megjelent kárpátaljai magyar könyvtárosokat. Megállapodás született arról, hogy szeptemberben néhány napos képzés során elsősorban csapatépítés, konfliktuskezelés, illetve informatikai ismeretek témakörben tartanak foglalkozásokat. Az OSZK KI az Oktatási és Kulturális Minisztérium "Határon túli magyar könyvtárak fejlesztési programja" című pályázatának révén nagy értékű műszaki eszközöket (laptop, projektor, scanner) adott a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézetnek használatba a továbbképzések lebonyolítására.

Tudóstitónk

Könyvvásár az iskolában

Popovics Pál, a Munkácsi II. Rákóczi Ferenc Középiskola és a Szent István Líceum számítástechnika-tanára, a Zrínyi Ilona Cserkészcsapat parancsnoka magyar könyveket forgalmazó Polibri nevű kisvállalkozást alapított, amely rendszeresen szervez egész hetes

könyvvásárokat Kárpátalja magyar iskoláiban. A Polibri első sorban a magyarországi STB Kiadó könyveit értékesíti. A kisvállalkozás elérhetősége: a polibri.konyvek@gmail.com vagy a poppali@gmail.com e-mail címen, illetve a 80-50-9791137-es telefonszámon.

„Érted-é, amit olvasol?”

(Olvasandó: Apostolok cselekedetei 8,26-40)

Az Apostolok cselekedeteiről írott könyvnek ebben a részében egy igehirdetőnek és egy igehallgatónak az áldott találkozásától van szó. A szentírásnak minden mondata éppen azért van úgy leírva, ahogy olvasható, hogy a kegyelmes Isten mindenkinek a számára lehetővé tegye a megváltott élethez vezető út megismerését. Két életút találkozását végezi el a Szentlélek azért, hogy abból az egyik – az igehallgató – eljusson az élet teljességével való találkozásra, azaz megismerje az élő Jézus Krisztust.

Először az igehallgató útját állítja elének az Ige üzenete: órula az van megírva, hogy nem akármilyen ember, hanem fontos személyiség, mert ő: „Kandakének, a szerectse-nek királyasszonyának hatalmas komornyikja, ki az ő kincstárának felügyelője” (Ap. csel. 8,27.). Hatalommal rendelkező ember, akinek parancsolási joga van másokkal szemben, sokak élete felett rendelkezik. Igaz, nem a maga nevében, mert ez a hatalom csak szolgálai megbízás. Ugyanakkor nagyon fontos személyiség, mert a királynő kincstárának a felügyelője. De ennek az embernek az életéről azt mondja az Ige, hogy most egészen mást készített el számára az Isten. Egy vágyat helyezett el a szívében, és ez a belső vágyakozás viszi fel Jeruzsálembe az imádkozás órájára. Szüksége van arra, hogy találkozzon Valakivel, és ennek a találkozásnak az első lépése, hogy ott volt az imádkozás óráján Jeruzsálemben. Nemigen tudja még, legalábbis világosan nem, hogy ki Ő, de az ereje már munkálkodik a szívében. Az Isten Szentlelke ez a Valaki, Ő adta a kezébe az Írást, ami abban az időben az akkori Biblia, az Ószövetség volt. Nyilván már régebben is olvasott ebből a könyvből, és ezt olvasgatja az imádkozásból hazatérőben. Íme, egy ember, akit megérintett a Lélek, de akinek az életében nagyon komoly munkára van még szükség ahhoz, hogy meg is érkezen oda, ahová elindította.

Itt van szükség egy másik utasra: az igehirdetőre, aki a Jézus Krisztus tanítványa, akit úgy hívnak, hogy Filep. Ez a tanítvány már eddig is engedelmes szívvel és a Lélek erejével hirdeti a tévtanítók hamis tudományával szemben a Krisztusban elkészített kegyelemnek az üzenetét, az üdvösség ajándékát. Hogy nem eredménytelen a szolgálata, az így van leírva: „De miután hitték Filepnek, aki az Isten országára és a Jézus Krisztus nevére tartozó örvendetes dolgokat hirdette, megkeresztelkedtek mind a férfiak, mind az asszonyok” (Ap.csel. 8,12). De ebben a szolgálóban nincs megállás, ebben nem lehet pihenőt tartani, és ebből nem lehet nyugdíjba menni. A Lélek minden szolgálat után újabbakra küld, és ebben a szolgálóban az a csodálatos, hogy akármilyen sok is, nem lehet belefáradni, mert ez a Lélek a sok nehéz szolgálat közben naponként új erőt ad, és a következő szolgálatra újra feltölt. Filepsem ülhet le egyeredményes szolgálat után, hogy élvezze az elvégzett munka

örömét, és hogy feltöltekezzen a következő küldetésre: a szolgálat örömét és a feltöltekezést is menet közben adja meg a Lélek.

Két szolgának a találkozásáról szól az Ige: az egyik a komornyik, aki egy világi hatalmasságnak a szolgálatában járja a maga életútját, bár már közben ott van a szívében egy belső vágy, az Élet Urával való találkozás. A másik a Megváltó Isten szolgálója, akit azon az úton járát az ő Ura, amelyiken embereket kell halászni: elveszett embereket elvezetni az Isten dicsőségének a megismerésére és az Isten kegyelmének a szolgálatára. És ennek a két különböző utat járó szolgának a találkozásával az élő Isten úgy mutatja meg magát, hogy az igehirdetőnek a szolgálataival elvezeti a másikat a Krisztusban adott kegyelem megismerésére. Ez a Lélek munkájának a gyümölcse.

Amikor Filep, engedelmeskedve az Úr parancsának, odaér a komornyik szekéréhez, egy nem mindennapi dolgot tapasztal: egy ember, aki szemmel láthatóan nem az Isten választott népe közösségébe tartozik, Bibliát olvas. „Es visszatérőben volt és az ő szekeren ül és olvasta Ésaiás prófétát... Az Írásnak helye pedig, amelyet olvasott, ez volt: Mint juh, viteték mészárszékre, és mint a bárány az ő nyírője előtt néma; azonképpen nem nyitotta fel az ő száját” (Ap. csel. 8, 28-32). Ésaiás ebben az Igeben évszázadokkal előbb arról a Jézus Krisztusról tesz bizonyosságot, aki, mint az élő Isten egyszülött Fia (mint az Isten Báránya) a gólgotai kereszt szenvedéssel teljes áldozatot úgy vállalt el, hogy amikor a főpapok vádolták, a félrevezetett nép gyalázta, egyetlen szóval sem védekezett, némán tűrte a hamis vádakot és a meggyaláztatást. De amikor a főpapok átküldték Őt Pilátushoz, hogy ítélkezzen felette, és az feltette a kérdést: „Király vagy-e hát te csakugyan? Jézus így felelt: Te mondd, hogy én király vagyok. Én azért születtem és azért jöttem a világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról.” (Jn 18,37.).

Mi is ez az igazság? Az, hogy az Isten nem gyönyörködik a bűnös halálában, hanem azt akarja, hogy a bűnös megtérjen és éljen. Pál apostol a Római gyülekezethez írt levelében az 5. rész 8. versében ezt így írja le: „Az Isten pedig a mi hozzánk való szerelmét abban mutatta meg, hogy mikor még bűnösök voltunk, Krisztus értünk meghalt”. Ezt az újszövetségi igazságot íratta le a Lélek Ésaiás prófétával az Ószövetség üzeneteként az 53. rész 7. versében, és ezt olvasta az imádkozásból hazatérő komornyik.

Ennek az igehirdetésnek a megértését kérdezte meg a Lélek Filep által: „Érted-é, amit olvasol?” Nem arról van szó, hogy Jézusnak egy tanítványa, aki már megismerte az Isten igazságát, és akit az ő Ura elküldött ennek az igazságnak a hirdetésére, most, amikor hallja ennek a pogány embernek a szájából a Krisztus megváltó szeretetének az üzenetét, ki akarná próbálni, hogy mit érthet meg egy pogány ember az evangélium

üzenetéből. Mert a maga életéből is jól tudja, hogy az emberi értelemmel megérthetetlen. De őt a Lélek irányította erre az útra: „Járulj oda, és csatlakozzál ehhez a szekérhez!” (Ap. csel. 8,29.). Itt nem Filep kérdez, hanem az ő szájával maga az élő Isten. Az az Ur, aki jól tudja, hogy ezen a földön sem Filep, sem a komornyik, de egyetlen ember sem érti meg az Ő igazságát. De ennek az Úrnak a Lelke itt van és munkálkodik ebben a világban azért, hogy sokakat megtanítson az Igazságra: „Ne félj, mert megváltottalak, neveden hívtalak téged, enyém vagy!”... „Ímé, az én markomba metszettelek fel téged” (Ésaiás 43,1 és 49,16).

Mikor Filep „Odadutyán hallja, amint az Ésaiás prófétát olvassa. És megkérdezi: Vajon érted-é, amit olvasol?” (Ap. csel. 8,30.), akkor a Lélek nem azért kérdez, hogy zavarba hozza, vagy megszegyenítse a tudatlant, hanem azért, hogy megtanítsa arra az igazságra, amely emberi értelemmel felfoghatatlan.

A komornyik a válaszadásban arra kéri az apostolt, hogy mondja meg neki: „Kiráól mondja ezt a próféta? Magáról-é, vagy más valakiről? Filep pedig száját megnyitván és elkezdvén ezen az íráson, hirdette neki a Jézust” (Ap. csel. 8, 34-35.). Nem a maga érzelmeiről, vagy élményeiről beszélt, mert a kereső embernek nem emberi bölcselkedésre van szüksége, hanem magára az útra, azaz a Jézus Krisztusra, aki maga jelentette ki: „Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, hanem ha én általam”. (Jn 14,6.) Filep ezt az utat mutatta meg – ezt az igazságot hirdette a kérdező komornyiknak. Arról a Jézus Krisztusról beszélt, akit az Atya Isten azért küldött erre a világra, hogy az engedetlenségért, a Szent Isten ellen lázadóként elvégezze a megbántott Istenet kiengesztelő áldozatot a Gólgota keresztjén. Aki a maga hatalmával legyőzte a bűn hatalmát, és mindenkinek hatalmat adott a bűn elleni harcban a győzelemre! Elsősorban mindenkinek a saját bűneivel való harcában. Ezt a Krisztust viszont csak az ismerheti meg, csak az találkozzhat vele, aki elkéri a Szentlélek Isten kegyelmét bűnbánatban és rábizza magát az Ő vezetésére.

A komornyik azt kérdezte Fileptől: mi gátolja meg őt, hogy ennek az Úrnak a követője legyen? A válasz így hangzik: „Ha teljes szívvel hiszel, meglehet”. A viszontválasz pedig így adta a Lélek a komornyik szájába: „Hiszem, hogy a Jézus Krisztus Isten Fia.” (Ap. csel. 8, 37.) Igen! Ez a célba érkezés! Ez a Lélek munkája az engedelmes szolgálat által.

Most vizsgáljuk meg magunkat: hol tartunk egyen-egyen a magunk útján?

Imádkozó ember vagy, aki naponta kéred az élő Isten vezetését, aki nemcsak akkor kiáltasz Őhöz, amikor bajban vagy? Egy szóval kereső ember vagy. De tudod-e, kit kell keresni, és hol lehet Őt megtalálni? Hát azért íratta le az élő Isten a teljes Írást – a Bibliát. És ezért hirdetteti a templomokban, a gyülekezetekben, a templomokon kívül az Igét, hogy a kereső ember olvashassa, meghallhassa, amire szüksége van ahhoz, hogy odataláljon a bűnbocsátó Isten kegyelméhez, hogy megismerje a maga elve-

„Érted-é, amit olvasol?”

(Olvasandó: Apostolok cselekedetei 8,26-40)

szett, reménytelen állapotát, de ugyanakkor azt az ingyen kegyelmet is, amelyet az irgalmas Isten minden bűnbánó bűnös számára elkészített a Jézus Krisztus áldozatában. Aki nem ilyen minőségben próbálja olvasni az Igét, vagy hallgatni az igehirdetést, az egyiket sem fogja megérteni, mert az olvasott Ige is, meg a hirdetett Ige is csak azoknak szól, akik rászorultak a Jézus Krisztus megváltó szeretetére és keresik azt.

Eppen azért jogos minden igeolvasásnál és minden igehallgatásnál a kérdés: érted-e, amit olvasol? Érted-e, amit hallottál? Ha igen, akkor bizonyára tudod, ki az, aki megértette veled az Ige igazságát. Nem egy bölcs rabbi, nem egy aranyszájú pap, nem egy csodálatos tudós, hanem az élő Istennek az a Lelke, akit a bűnt és a halált legyőző Úr Jézus Krisztus küldött el hozzád, hogy az emberi bizonyágtételek nyomán Ő maga értesse meg veled, kiről van szó az igeolvasásban és az igehirdetésben.

Az a nagy ajándéka a kegyelmes Istennek, hogy mindenki számára gondoskodik arról, hogy akihez eljut az Ige üzenete akár olvasás, akár hallgatás útján, ne maradjon magára az Ige megértésénél. Ez pedig úgy történik meg, hogy az olvasó és a hallgató számára küld testvéri segítséget: igehirdetőket, igemagyarázókat. De azokat előbb a Lélek felkészíti – mint ahogy Filepet is felkészítette –, és utána küldi el őket a segítő szolgálatra. És az ő szájukkal maga a Lélek kérdezi meg: „Érted-é, amit olvasol?” Érted-e, mit tett értünk Jézus? Csak annak van joga – de annak kötelessége is – megkérdezni az Igével találkozótól, hogy hol tart annak a megértésében, aki előzőleg kijárta a tanítványi iskolát, akinek a Szentlélek a tanítómestere. Így aztán a kérdező és a kérdezett együtt tudja vallani mindazt, amit megértett velük a Lélek: „Hiszem, hogy Jézus Krisztus az Isten Fia”, (Ap. csel. 8,37.). Igen, mert az Ige olvasása, hallgatása és magyarázása azért van, hogy a benne részesülők eljussanak erre a bizonyosságra.

GÉCZY TIHAMÉR
református lelkipásztor,
Debrecen

Líceumok tanévnyitója

A beregszászi nagytemplomban került sor a kárpátaljai református líceumok közös tanévnyitói ünnepségére.

A rendezvényt megtisztelte jelenlétével többek között dr. Csepregi András evangélikus lelkész, a Magyar Oktatási és Kulturális Minisztérium Egyházi Kapcsolatok Titkárságának vezetője, Bacskai József, a Magyar Köztársaság beregszászi konzulátusának főkonzulja, Pető János konzul, dr. Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke.

Az ünnepi rendezvény a líceumok zászlós bevonulását követően istentisztelettel vette kezdetét, amelyen Zán Fábrián Sándor püspök hirdetett igét. Dr. Csepregi András a Magyar Köztársaság nevében mondott köszöntőt.

Bacskai József a Magyar Köztársaság Miniszterelnöki Hivatalának köszöntőjét olvasta fel. Dr. Zilahy László, a MeH Nemzetpolitikai Ügyek Főosztályának főigazgató-helyettese levelében köszönetet mondott az egyházi intézmények előjáróinak az eddig tanúsított együttműködésért, amelynek központjában a kárpátaljai magyarság nyelvének, kultúrájának és identitástudatának megőrzése állt. A magyar kormány továbbra is kiemelt fontossággal kezeli a külhoni magyar ok-

tatást, és támogatja azokat az intézményeket, amelyek mindent megtesznek az anyanyelv megőrzéséért.

Orosz Ildikó köszöntőjében hangsúlyozta, hogy a hit, a magyar kultúra és az anyanyelv volt az, ami megtartotta a kárpátaljai magyarságot. Széchenyi szavait idézve így fogalmazott: jó magyarnak lenni, igen nehéz, de nem lehetetlen.

Héder János, a Kárpátaljai Református Egyház főjegyzője a magyar nyelv és a magyar oktatás védelmére hívta fel a jelenlévők figyelmét.

A köszöntő beszédek után Ivaskovics József és Varga Katalin közös zenés összeállítását hallgatták a jelenlévők, amelyben Reményik Sándor, Siklósi András és Endrődi Sándor megzenésített versei hangzottak el.

A rendezvény zárszavában Zán Fábrián Sándor köszönetet mondott a tiszapéterfalvai, a nagydobronyi, a nagyberegri és a técsői református líceumok oktatóinak a munkájukért, a diákokat arra biztatta, hogy odaadással tanuljanak, figyelembe véve, hogy a tudomány a szeretettel előbbre visz.

Az ünnepélyes megnyitót nemzeti imánk elneklésével zárult.

MOLNÁR BERTALAN

A HIT ÉS AZ ANYANYELV MEGTARTÓ EREJE

Urunk Színeváltozása és Szent István király tiszteletére szenteltek templomot Tiszacsomán. A másfél évtizedes építkezés befejezése után Keresztelő Szent János fővételek ünnepén Milan Sasik püspök és Udvardy György, az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye segédpüspöke a beregi esperesi kerület papjaival közösen felszentelték a templomot.

Aranyosságú Szent János liturgiájának megfelelően a főpásztor szentelt vízzel, szentelt borral és rózsavízzel kevert szentelt olajjal felkenete a templom oltárát (amelybe a négy evangélistát ábrázoló ikont helyeztek el), majd boldog Romzsza Tódor vértanú püspök ereklyéit tartalmazó oltárterítőt terített fel.

A templom oldalainak megszentelése és szentelt olajjal való megkenése után a hívek a püspökök és a papság vezetésével körmeneten vettek részt, majd az ajtók megáldása után tértek vissza.

A templomszentelést követően szentmisére került sor, amelyben az evangéliumi szakaszt Keresztelő Szent János történetéből olvasták fel. Milan Sasik püspök prédikációjában a hitbeli kiállás, az elkötelezettség fontosságára hívta fel a figyelmet. Köszönetet mondott dr. Erdő Péter bíboros-prímásnak, esztergom-budapesti érseknek az egyházmegyének ajándékozott Szent István-ereklyéért, amely a tiszacsomai templomban került elhelyezésre.

Bacskai József, a Magyar Köztársaság beregszászi konzulátusának főkonzulja Gémes Ferenc, a Miniszterelnöki Hivatal nemzetpolitikai ügyekkel foglalkozó szakállamtitkárnak jókívánságait tolmácsolta, Csizmár Béla, a Beregszászi Járási Tanács elnöke pedig a jókívánságok mellett kifejtette: fontos az egyházi szerepvállalás, a vallásos nevelés, hiszen fiataljaink olyan sok nega-

tív példát látnak, hogy csak az egyházak képesek olyan értékeket felmutatni, amelyek ellensúlyozni tudják azokat. Zubánics László, az Ukrjnai Magyar Nemzeti Tanács elnöke a közösség összetartozása és elhivatottsága jelének nevezte a templomépítést, ami azt mutatja, hogy a kárpátaljai magyarság életképes és jövőjét tekintve is előrelátó.

Milan Sasik püspök főpásztori oklevéllel jutalmazta mindazokat, akik hozzájárultak a templom építéséhez.

Az ünnepség a csomai emlékparkban folytatódott, ahol Bacskai József főkonzul, Sin József, a járási állami közigazgatási hivatal elnökhelyettese, Kádár Rozália, az UMSZ járási szervezetének elnöke és Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke méltatták a magyar honfoglalás és a szentistváni államalapítás szerepét a magyar történelemben.

FOGARASI

Mártír görög katolikus papok

Dr. Fenczik István és Demjanovics Péter Pál

Miután a Vörös Hadsereg 1944. október végén elfoglalta Kárpátalját, a Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsa mellett megalakult egy különleges bíróság. Ez a különleges bíróság bárkit elítélhetett, aki a magyar rendszerben valamilyen pozíciót betöltött, függetlenül tetteitől. Ügyvédi védelem nélkül hoztak önkényes ítéleteket, mi több, joguk volt főbelövést is kiszabni. Az ítélet pedig „nem volt megfellebbezhető”. Ez volt a hírhedt 22. sz. dekrétum, amelyet 1944. december 18-án fogadtak el, és a későbbi koncepciós perek lebonyolítására szolgált.

1945 tavaszán ilyen kirakatperek áldozata volt az első között Dr. Fenczik István görög katolikus teológiai tanár és Demjanovics Péter Pál rahói görög katolikus esperes.

Dr. Fenczik István 1892. október 13-án született Nagylucskán görög katolikus lelkész családjában. Agimnáziumot 1910-ben Beregszászban kitüntetéssel végezte el. 1910-től 1914-ig Budapesten teológiát, 1914-től 1915-ig Bécsben bölcsészettét és teológiát, majd Párizsban jogot tanult, 1918-ban pedig Bécsben és Budapesten eredményesen elvégezte a zeneakadémiát és oklevelet is kapott. Valóban zseniális, nagy tudású, jól felkészült papja lett egyházmegyénknek, aki anyanyelvi szinten beszélt mind a német, mind a francia nyelvet.

A Görögkatolikus Szemle 1916. február 20-i száma a következő örömteljes hírt tette közzé: „Fenczik István, Fenczik Endre kerületi esperes drugházi g. kat. lelkész fia, folyó hó 19-én a bécsi egyetemen cum laude tette le az utolsó, vagyis a 4. teológiai szigorlatot, s így az alig 23 éves fiatal ember az összes teológiai tudományok doktorává lett.”

1918. április 21-én Budapesten avatták bölcsészdoktorrá. 1918. május 26-án Papp Antal munkácsi püspök nőtlenül pap-pá szentelte. 1918-tól 1932-ig mint ungvári teológiai tanár működött. Dogmatikát és filozófiát adott elő. 1926-ban az ungvári teológia örökös tanárává nevezték ki.

Dr. Fenczik István 1926 és 1935 között több mint 150 előadást tartott, többek között Párizsban, Belgrádban, Lemberg-

Dr. Fenczik István

ben, Rigában, Szófiában, Bukarestben, Rómában és Amerikában. Ezen előadások során ismertette a kárpátaljai nép sorsát a Trianoni békediktátum során kialakult helyzetben. A visszacsatolás után 1938-tól 1944-ig magyar országgyűlési képviselő volt és sokat tett a kárpátaljai nép érdekében.

1940-ben az esztergomi Szt. Gellért Tudományos Társaság tiszteletbeli tagjává választották.

Dr. Fenczik István 1944 őszén nem menekült el a bevonuló Vörös Hadsereg elől, hanem maradt, hogy híven szolgálhassa továbbra is népét, de már 1945 elején letartóztatták a szovjet hatóságok. Az ungvári börtönben katolikus paphoz méltóan viselkedett, túrta a megaláztatásokat.

A szovjetek Kárpátalján már 1945-ben a görög katolikus egyházat be akarták olvasztani a moszkvai pravoszláv egyházba. E céljukat úgy akarták megvalósítani, hogy keresnek egy olyan helybeli püspököt, aki híveivel együtt ünnepélyesen visszakeredzkezik ősei hitébe, miután a moszkvai pátriárka „atyai szárnyai” alá fogadja őket. Erre a pravoszláv püspöki szerepre volt kiszemelve Dr. Fenczik István, aki ezt a következő szavakkal kategorikusan visszautasította: „Igen, bűnös, gyarló ember vagyok, de annyira nem sülyedtem, hogy egyházamat eláruljam.” Mivel a további „puhítási” kísérletek nem vezettek eredményre, golyó általi halálra ítélték.

Dr. Fenczik István a munkácsi g. kat. egyházmegye egyik legképzettebb papja volt. Nemcsak dogmatika és filozófiatanár volt, hanem irodalmi tevékeny-

séget is folytatott, számos műve látott napvilágot magyar, ruszin és német nyelven, sőt még hegedűgyakorlatokat is írt.

Demjanovics Péter Pál 1869. július 17-én született Nagyberezsnán görög katolikus papi családban. A gimnáziumot és a teológiát Ungváron végezte el. 1894. szeptember 23-án Firczak Gyula munkácsi püspök szentelte pappá. 1904-től 1944-ig Rahón kezdetben lelkész, 1935-től kerületi esperes volt. Igen aktív lelkipásztor és közismerten nagy Kossuth-Petőfi szellemű magyar pap. Jelmondata: „Tetőt építeni a didergő kárpátaljai magyarok felett.”

Magyarok, ruszinok, románok egyformán szerették. 1941-ben a kormány kitüntette a Nemzetvédelmi Kereszttel. 1942–1944-ig országgyűlési képviselő, a felsőház tagja. 1944 őszén a Vörös Hadsereg bevonulása után rövidesen az első között letartóztatták. A börtönben még megpróbálták a bolsevik titkoszolgálattal együttműködésre bírni, de ezt határozottan megtagadta. 1945 tavaszán koncepciós perben golyó általi halálra ítélték. A kínzásoktól elgyötörve a 76 éves Péter Pál atya betegen várt cellájában a halálra. Mivel féltő volt, hogy nem éri meg a kivégzés óráját, egy Maruszja nevű, kegyetlenségéről hírhedt, elvetemült volt partizán 1945. március 30-án halálos ágyán tarkólövessel végzett vele. E napon végezték ki Dr. Fenczik Istvánt is. Tetejükét az éj folyamán az ungvári kaposi temetőben titokban,

jeltelen sírban hantoltatták el. Aznap nagypéntek volt. A kivégzettek Jézust követték szenvedésükben és halálukban. Ők ketten lettek a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye 20. századi első vértanúi.

Az 1970-es években Ungváron gyakran feltűnt egy 60 év körüli, magas, feketeendős, hosszú, fekete ruhában öltözött nő. E sorok írója először arra gondolt, hogy ő egy pravoszláv apáca, de később felvilágosítottak, hogy ő Maruszja, a hóhér, aki 1945–1947-ben hidegvérrel lőtte föbe az ártatlanul halálra ítélteteket. Egy idő után sokszor feltűnt az ungvári Kálvária temetőben, oroszul imádkozott, a fejféknél hajlongott, verte a fejét a sírok betonpereméhez, mint aki megháborodott. Igen, előbb-több a lelkiismeret felébred – ez a hóhérok sorsa! De mi ne ítélkezzünk. Gulácsi Lajos református püspök a szolvai emlékkő avatásakor, 1990. november 24-én többek között ezt mondta: „...Az ítéletet bízzuk Istenre. Nem tudunk igazán ítéletet tenni. Higgyétek el, azok, akik az ártatlanul elítéltek ezreit megölték, megkínózták, gyötörték – felelni fognak Isten előtt. Nem a mi feladatunk ítéletet mondani.”

Helyesen mondta. Mi, gyarló emberek, bízzunk csak egy isteni örök igazságban!

HRABÁR TAMÁS,
benei görög katolikus lelkész
P. S. Demjanovics Péter Pált 1991-ben, Dr. Fenczik Istvánt 1992-ben rehabilitálta a megyei bíróság. (H. T.)

Demjanovics Péter Pál szerettei körében

Egy megkésett dolgozat

Szép világháborút még senki sem látott, és ez alól a második sem volt kivétel.

Hatvanöt éve történt. Mi, 13 éves nebulók bár láttuk és éreztük a háború valóságát, ennek ellenére nem tudtuk teljes komolysággal felfogni a helyzet tragikumát. Az osztályfőnöki órákon a rend a fegyelem, az egymás iránti tisztelet, a szülő, a család, a közösség volt a megvitatandó téma. A politika teljesen ki volt zárva az iskolából, helyette a hazafias öntudatra való nevelés dominált.

Magyarország 1944. március 19-i németek általi megszállásának hatása ránk vonatkozóan annyiból állt, hogy a következő héten az osztályfőnök új órarendet ismertett. Ha eddig egy héten 2 németóra volt, ezután mindennap két óra és szombaton ebéd után beszélgetés a német katonákkal. Egy-két hét, és a Verke-parton német katonadalokat énekeltünk, verseket tanultunk és karácsonyi énekeket. Az évszázad ünnepség nem volt látványos, de a diáköröm felhőtlen volt. Hurrá! Véget ért a tanítás, itt a szünidő! Kinek-kinek a családban dől el, hogy milyen üdülési program válik majd meg a lehetőségtől függően. Az 1943–44-es tanévzárás napja volt a protokolláris búcsúzkodás a Beregszászi Gimnáziumban. A katedrát virág díszítette, a táblára nagybetűkkel felírtuk: VAKÁCIÓ!

Am ekkor nyílt az ajtó és méltóságteljesen belépett az osztályfőnök, dr. Nagy András. A hetes: „III. A osztály, vigyázz!”

Mint a rugó, pattant fel az osztály, és mint minden tanítási nap első percében, elmondtuk Papp Váry Elemérné Hitvallás című versének első versszakát:

„Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.
Amen”

Utána néma csend, majd osztályfőnökünk a szavakat keresve megszólalt:

— Köszönöm az eredményes együttműködést, és most elköszönünk egymástól. Gyerekek, ti már nem is vagytok gyerekek! Az ország hadban áll! Apátok, testvérbátyátok, ismerőseitek a fronton a hazát védik! Tudjuk, ez a munkaerő mind az iparban, mind a mezőgazdaságban hiányzik. A lábon álló termés betakarítása részben rátok is vár! Segítsetek otthon, rokonaitoknál, a szomszédokban vagy másutt, és ha majd ősszel találkozunk, abból írunk dolgozatot, ki milyen hasznosan töltötte az iskolai vakációt!

Volt egy iskolatársam, egy utcában laktunk, egy osztályba jártunk, s mivel odahaza házaik táján minden rendben volt, az osztályfőnökünk szavait magunkévá tettük, megbeszéltük és a következő hét első reggelén 5 órakor jelentkeztünk a Kont téglagyárban Kedvek Rezső bácsi üzemvezetőnél, aki rögvést munkába állított minket.

Az én reszortom volt a nyers cserepekkel megrakott rámakkal teli kocsit kitolni a szárítóba, ahol a nők átrakták a szárító pol-

cokra. A munka nehézségét csak fokozták az elhanyagolt, rossz sínek, ahol gyakran kisiklott a tele kocsi. A hátam mögött jövő idősebb, tapasztalt munkás készséggel segített visszatenni és megmutatta a kritikus helyeket, na meg a munka fortélyait.

A munkaruha egy klottgatya, ingecske meg egy dróttal felerősített kalocsni volt. A munkaidő 12 óra, mert akkor még nem volt ifjúságvédelmi szervezet, amely megállapította volna a kedvezményes munkaidőt. Az ebédre mindenki félrehúzódott az árnyékba és elfogyasztotta az egyszerű étet. Szombaton ebéd nélkül 1 óráig dolgoztunk, amikor is megszólalt a munka kezdetét és végét jelző, vastag dróton lógó síndarab, amelyet egy kalapáccsal szólaltattak meg. Atűzoltószivattyúval megtöltöttük a 6 dézsát vízzel, ahol a munkások lemosakodtak, és mert minden szombaton fizetés volt, bevonultunk a klubba. A fal alatt félkörben székek voltak, ahol helyet foglaltunk.

Visszaemlékezve ma már nem is csodálkozom, milyen csendben foglaltak helyet és várták a fizetést ezek a megfáradt munkások.

Az ablak kinyílt, a kasszírno 5 nevet olvasott fel. Az 5 ember odament, megkapta a névre szóló borítékot, benne az elszámolási lap és pénz. Aláírni nem kellett!

Újra 5 ember, majd újra 5 és 15 percen belül mind a 60 munkás megkapta a heti bérért. Nem volt szükség a túlzott adminisztrációra. Vegyes volt a társaság – többnyire nők – román, ruszin, magyar és egy-két cigány. Ott tapasztaltam meg, milyen nehéz az alacsonyabb rétegek sorsa és hogyan vívják meg harcukat létük fennmaradásáért.

A háború véget ért. A rokonok, ismerősök, utcabeliek közül kevesen tértek haza.

Az osztályfőnökünk búcsúszavai idéződnek fel emlékezetemben: „...és ha majd ősszel találkozunk, abból írunk dolgozatot, ki milyen hasznosan töltötte a vakációt”.

Akkor még nem tudta és nem is sejtette, hogy az ősi „amikor újra találkozunk, elmarad! De a történelem lehetőséget adott és 1989 júniusában, 45 év távlatából újra találkoztunk. A 13 éves nebulókból nagypapák lettek. Megosztottuk egymással eddigi életünk zanzásított történetét. Az első találkozásunk euforikus hatása adott inspirációt és azóta is minden évben találkozunk – igaz, egyre kevesebben – a gimnázium előtti platánfa alatt iskolánk iránti hűségünk jeléül.

HARSÁNYI FERENC
Beregszász

Köszönet az 1 százalékért!

A Bercsényi Miklós Alapítvány köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik 2008. évi adójuk 1 százalékának felajánlásával támogatták az alapítvány tevékenységét. A felajánlott összeget, 35 ezer 274 forintot az alapítvány a kárpátaljai Drugeth Tehetséggondozó Tábor oktatási programjának megvalósítására fordította.

A Bercsényi Miklós Alapítvány kuratóriuma

Tatosz görög filozófus mondta a szeretetről:

* Hozhatunk a világba szeretetet, de hozhatunk gyűlöletet is. Rajtunk múlik, melyik utat választjuk: az örömet vagy a keserűséget.

* Azért élünk, hogy szeressünk és szeressenek. Sokan későn, vagy soha nem találják rá az élet ezen egyszerű és tiszta magyarozatára.

* Senkiben sem találunk szeretetet, ha eleve nem hordozzuk önmagunkban.

MEGÚJULT A TISZAPÉTERFALVAI KÉPTÁR

A Magyar Köztársaság kormánya által támogatott Nemzeti Intézmények és Programok jóvoltából a közelmúltban felújították a Tiszapéterfalvai Képtár épületét. Mint Zubánics László, a támogatást lebonyolító Kárpátaljai Magyar Oktató-sért Alapítvány elnöke elmondta, hamarosan elkészül az épület belső felújítása és padlójának cseréje is, így európai körülmények várják majd a kultúra és a művészet szerelmeseit.

... Az ünnepélyes aktus alaphangulát Borbély Ida, a Tiszapéterfalvai Képtár igazgatója adta meg, aki az esemény méltatásán felül köszönetet mondott mindazoknak, akiknek jóvoltából megújult a György kastély, a kárpátaljai képzőművészet fellegvára. Fokozta a hangulatot a helyi művészeti iskola kamarakórusának műsora: a növendékek klasszikus és népi kórusműveket adtak elő.

Illés István, Tiszapéterfalva polgármestere, Juhász Vaszil, a Nagyszőlősi járás művelődési osztályának vezetője, Grigora Éva módszerész, Bíró Andor, a képtár alapítója, Dupka György, a MÉKK elnöke hangsúlyozták, milyen nagy jelentősége van a képtárnak a megye művelődési életében, köszönetet mondtak mindazon festőművészeknek, akik állandó kiállítás rendezéséhez a képtárnak ajándékozták alkotásaikat.

Megtisztelte az eseményt jelenlétével Bacsikai József beregszászi főkonzul, aki kijelentette: a Tiszapéterfalvai Képtár híre túllépte az országhatárt, vonzza mindazo-

Dosszié

György Endre, a képtárnak helyet adó György kastély egykori tulajdonosa meghatározó személyisége volt a magyar gazdasági és kulturális életnek. Ő építette a kastélyt 1894–1896 között. Az 1848-ban született államférfi jogot végzett, akadémikus címmel büszkélkedett, vidékünknek országgyűlési képviselője volt. 1905-ben ki nevezték földművelésügyi miniszternek, Munkács város díszpolgárává választotta. Tevékenységével, szaktudásával el-évülhetetlen érdemeket szerzett a mezőgazdaság modernizálására, a magyar és az egyetemes kultúra meghonosítására terén.

A kastély 1944-től a szovjet határőrpáncsnokság birtokába került, majd a magyar tannyelvű iskolának és kollégiumnak adott otthont. 1984-ben a helyi Határőr kolhoz (elnöke Bíró Andor volt) felújította, majd 1986-ban képtárat alakítottak ki az épületben, amelyben helyet kaptak Erdélyi Béla, Boksay József, Soltész Zoltán és más neves kárpátaljai képzőművészek alkotásai.

kat, akik becsülik, szeretik, gyarapítják kulturális örökségünket. Biztosította a jelenlevőket, hogy az anyaországi illetékes szervek ezután is folyamatosan támogatják a Kárpátalja magyar szellemi kincseinek megőrzésére és gyarapítására irányuló helyi törekvéseket.

Az ünnepélyes eseményen elismerésben részesültek a művelődési élet zászlóvivői. Borbély Ida igazgató átvehette az Ukrajnai Művelődési Minisztérium elismerő oklevelét. A Kárpátaljai Határmenti Önkormányzatok Társulása egyéves internet-előfizetéssel, az UMDSZ pedig az e-magyar pont új felszerelésével támogatja az intézményt. Bíró Andort Etelköz-díjjal* tüntették ki.

Végezetül az egybegyűltek neves kárpátaljai festőművészek kalauzolásával megtekinthették a 40 új alkotással gyarapított tárlatot.

SZÖLLŐSY TIBOR
Tiszapéterfalva

* Az Etelköz-díjat a Kijevi Magyarok Szervezete (elnöke Vass Tibor) alapította 2009-ben, azzal a céllal, hogy a kitüntetéssel elismerjék azon magyar személyiségek tevékenységét, akik egy életen át szolgálták az Ukrajnában (köztük Kárpátalján) élő magyarok ügyeit. Az aranyozott, magyaros motívumokkal díszített ezüstérmes első ízben (2009-ben) Bíró Andornak ítelték oda.

Sporttal a Tiszáért

A Mezőváriban megrendezett Játék Határok Nélkül sportnapon lehetőségünk volt néhány szót váltani Hidvégi-Üstös Pállal, a Tisza nagykövetével, akia rendezvény fővédnökeként és szakmai felügyelőjeként volt jelen.

– A település lakosaival a közelmúltban, a Tisza-futás alkalmával kerültem kapcsolatba. A Tisza környezetvédelméért

idén a harmadik programot sikerült megvalósítanom. Az első a Tisza felső szakaszának leűszása volt, majd tavaly a folyó mentén futottam. Több Tisza menti településről is kaptam visszajelzést: azt kérték, látogassam meg őket. Ezért idén elhatároztam, hogy végigfutom a Tisza mentét, és minden településen igyekszem felhívni az emberek figyelmét a folyó környezetének védelmére. A mostani sportrendezvény fővédnökségére dr. Kelemen Béla és Salamon Elemér polgármesterek kértek fel – mondta.

– *Tervezi-e, hogy a közeljövőben újra ellátogat Kárpátaljára?*

– Természetesen. Ez a kezdeményezés három megvalósult programmal nem ér véget: minél több olyan rendezvényt szeretnénk, amely a Csonka-Bereg és Kárpátalja barátságát erősíti. A közeljövőben futóversenyt

szervezünk a Vásárosnamény – Tarpa – Beregsurány – Tiszaújlak útvonalon. Ez egy supermaraton lenne egyéni és váltófutók számára. Esetleg kerékpárversenyt is tartanánk. Emellett hagyományörző emlékmenetet, Rákóczi-emléktúrát szerveznénk, amelyre hagyományörző csapatokat szeretnénk meghívni. Ezeknek a terveknek a megvalósítása természetesen hosszadalmas szervezőmunkát igényel, de bízunk abban, hogy megéri a fáradságot.

– *Mi a véleménye azokról a kárpátaljai településekről, amelyeket eddig sikerült felkeresnie?*

– Egy szorgalmas, kitartó társadalmat ismertem meg ezen a vidéken. Mindenütt örömmel fogadtak és részt vettek a programokban. Bízom abban, hogy hosszú távon is sikerül a határmenti térségek barátságát erősíteni. Amit hiányoltam az edzésem alkalmával: nagyon kevés gyermeket és szülőt láttam ke-

rékpározni. Többet kellene foglalkozni a testneveléssel és az egészséges életmóddal. A tanároknak is biztatniuk kellene a gyerekeket, hogy tanítás után menjenek el sportolni. Én a magam részéről arra hívnám fel az emberek figyelmét, hogy a sportos életmód a fizikai erőnlét mellett a szellemi képességeket is javítja és hasznos.

MOLNÁR BERTALAN
A képeken: Hidvégi-Üstös Pál, aki „hosszútáv-sportolónak” nevezi magát; a program emblémája.

Újra jár a kisvonal

Az Ungvári Gyermekvasutat több mint 60 éve, 1947-ben hozták létre. Az objektum a Lembergi Vasút tulajdonát képezi. 2007-ben a finanszírozás hiánya miatt leállították, és a vállalat vezetősége azzal a javaslattal fordult az ungvári hatalomhoz, hogy a további fenntartás és működés érdekében átadnák a gyermekvasutat a város tulajdonába. A megyeszékhely költségvetésében erre nem volt előirányozva pénz, ezért a helyi hatalom elutasította a megkeresést. A Lembergi Vasút leállította a kisvasút működését, elbocsátotta az alkalmazottakat, csak az Ifjú vasutas szakkör működött még egy ideig, ahol a gyerekeket bevezették a szakma rejtelmeibe.

A kisvasút a következő tavasszal sem indult el. A megyei tanács képviselői beadvánnyal fordultak az akkori közlekedési miniszterhez, aki meg is ígérte, hogy visszaállítja a finanszírozást, de nem történt semmi, a kisvasút olyan állapotban maradt, ahogyan volt.

2009 tavaszán a sajtó újra felvetette a témát. A Lembergi Vasút azonban pénzhányra hivatkozva elzárkózott a további lépésektől. Ez eléggé érthetetlen, hiszen a vasúti szállítás mindig jövedelmező vállalkozás volt. A vállalatnak egyszerűen nem volt szüksége egy olyan részlegre, amely nem hoz nyereséget, csak szórakoztató jellegű.

A Front zmin (Változások frontja) társadalmi szervezet egyik nagy tömegeket megmozgató júniusi rendezvényén felhívta a lakosság figyelmét a gyerekvasútra. Önkéntes mozgalmat szerveztek a kisvasút helyreállításáért. Szerencsére Ungvár közössége számára nem közömbös az objektum sorsa, sokan csatlakoztak a mozgalomhoz: vállalkozók, szakemberek, magánszemélyek, diákok. A tárgyalások eredményeként a vasút engedélyt adott a munkák elvégzésére. Az első akcióra július 15-én került sor, amit több is követett. A több mint 170 önkéntes részvételével hatalmas munkát végeztek el. Az 1200 méter hosszú pályaszakaszt megtisztították, kicserélték a megrongálódott talpfákat, felújították, átfestették a mozdonyt

és a kocsikat, helyreállították a műszaki berendezéseket.

A jó munkának meg is lett az eredménye, alig egy hónap alatt elvégezték a teljes felújítást. A ifjú városiakok és vendégek öröme július 31-én újra elindult az ungvári gyermekvasút. A „nyitott ajtók napja” keretében minden érdeklődő ingyen felszállhatott a vonatra és végigutazhatott az Ung partján a két állomás között. A helyreállítás költségeit, az alkalmazottak bérét, az üzemanyag árát önkéntes vállalkozók biztosítják célirányos segély formájában.

A társadalmi szervezetek újra kezdeményezték a kisvasút átadását a város tulajdonába. Ez alkalommal a képviselők megszavazták az indítványt. Jelenleg tart a szükséges dokumentáció elkészítése. Sajnos ez a folyamat hosszadalmas. A város jövő évi költségvetésében előirányozzák a szükséges pénzeszközöket, és sor kerülhet az átadásra. Addig is, amíg új gazdája nem lesz a kisvasútnak, a Front zmin társadalmi szervezet vállalta a felügyeletet az objektum felett.

Az ungvári gyermekvasút ünnepélyes megnyitóját augusztus elsején tartották. Egész napos szórakoztató programok várták a gyerekeket a filharmónia előtti téren: előadások, kiállítások, koncertek, versenyek, vetélkedők, kézműves foglalkozások.

Örvendetes, hogy végül is „sinre került” a gyermekvasút ügye, hiszen Ungvár és Kárpátalja egyik turisztikai érdekességéről van szó, amely rászolgált, hogy megőrizzük az utókor számára.

SZEMERE JUDIT

„Megkóstoltuk” a Debreceni párost

A tréfásnak szánt címmel nem a finom debreceni kolbászra akarom asszociáltatni a tisztelt olvasót, hanem arra az emlékezetes estre, amely Budapesten a Rátkai Márton Klubban zajlott le a közelmúltban. Itt találkozott Debreceni Mihály, a Magyar Televízió „Kárpát expressz” és Atjáró című műsorainak főszerkesztője és műsorvezetője, valamint ifjabb Debreceni Mihály tv-operatőr a nézőkkel. Számos szakmabeli – köztük Bomemissza Eszter – és Kárpátaljáról áttelepült sok barát és ismerős jelent meg a korábban az Ungvári Televízió és Rádió magyar adásaiból jól ismert szerkesztő szerzői estjén.

Debreceni Mihály keserű humorral emlékezett vissza egykori ungvári tévés múltjára, a mostoha körülmények között készített műsorokra, amikor az összeomlott Szovjetunióban nem kolbászból, pláne nem debreceniből fonták a kerítést, amikor nem számított dicséretes dolognak kényes kérdésekről riportot készíteni.

Szó esett arról az időről is, amikor a kárpátaljai hatalom nem nézte jó szemmel a „narancsos” forradalomról készített tudósításokat. Az ungvári tévések ügyességének vagy bátorságának köszönhetően ezek a „nemkívánatos” riportok sokszor előbb kerültek az MTV képernyőjére, mint az ukrán tévé adásaiba. Az erről készült dokumen-

tumfilm bemutatását nagy érdeklődéssel fogadták a jelenlévők. Megszólalt a képernyőn többek között a legendás hírű néhai Rohály Gyula, az Ungvári Televízió magyar adásainak főszerkesztője, Kulin Zoltán, a jelenlegi főszerkesztő, Kovács Géza szerkesztő.

Nagy sikert aratott a „Kannibál évszakok” című, Vári Fábián László József Attila-díjas kárpátaljai költőről forgatott riportfilm. Megismertük a filmből a költő nem könnyen indult életútját, azt, hogyan távolította el a hatalom a tehetséges diákokat az Ungvári Állami Egyetemről, milyen élményeket szerzett a szovjet hadseregben sorkatonaként. Beszélt az alkotó szülőfalujáról, Tiszaújfalokról, megosztotta velünk gyermekkori emlékeit. A filmet, amelyet a költő és a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház művészei által előadott versek gazdagítottak, Hídvégi Igor rendezte, ifjabb Debreceni Mihály operatőr és Debreceni Mihály riportert készítette.

A találkozáson a háziasszony szerepét a szabadkai Siflis Klára töltötte be. Az est második felében baráti beszélgetésre került sor a „Debreceni párossal” kevés ukrán horilka és ukrán sör kíséretében. S persze a jó hangulat sem maradt el.

SCHÖBER OTTÓ

Naptárunk

130 évvel ezelőtt született Fedák Sári

Üdvözlét Beregszászból.

Fedák Sári nyaralója.

Idén október 26-án méltatjuk Fedák Sári, a magyar színjátszás feledhetetlen primadonnája születésének 130. évfordulóját. A XX. századi történetírás kegyetlenül elbánt a beregszászi születésű divával, hiszen előbb a Tanácsköztársaság után „üldözték” vöröskatonatoborzása miatt, majd a második világháborút követően állítólagos nyilas-kapcsolatai miatt internálták a Népbíróság ítélete alapján. Beregszászból induló életpályája Nyáregyházán ért véget, a legnagyobb elhagyatottságban.

MILYEN IS KAZAHSZTÁNBAN MAGYARNAK LENNI?

Elsőként négy fiatal nyíregyházi másodéves egyetemista diák szegezte nekem ezt az egyszerű és banális kérdést, akik a Fidesz költségén utaztak felderítő útjukra Alma-Atába még 1992-ben. Őszintén meglepett a kérdés, mert ilyen kontextusban korábban nem találkoztam vele. Azóta többször hangzott el az érdeklődőktől ugyanez, különböző változatokban. De mivel akkor még nem tudtam, hogy milyen magyarnak lenni Magyarországon, vagy esetleg más országban (a hat évtizednyi élettapasztalatom – a „vasfüggöny” miatt – csak a nagy Unióra korlátozódott), ezért jobb híján csak azt javasoltam, hogy maradjanak Kazahsztánban legalább 1–2 évig, és egészen pontos, hiteles tapasztalatra tesznek szert...

Nem maradtak, csak néhány napig. Jobbnak látták mielőbb hazatérni Magyarországra, hagyva minket az omladozó Unióban a megválaszolatlan kérdésekkel. Mindmáig nem tudom, hogy ezek a diákok miről is számoltak be a megbízóiknak, mert semmilyen visszajelzést nem kaptunk a látogatásukról, de a feltett kérdésük kökeményen megragadt az emlékezetemben. Kísérletet teszek ezúttal megvilágítani egy-két oldalát ennek az egyáltalán nem egyszerű problémának.

A kérdést kénytelen vagyok felaprítani, illetve részletekben pontosítani.

Kik is a kazahsztáni magyarok és hogyan kerültek ilyen messze a hazánktól?

Ez egy meglehetősen bonyolult történelmi folyamat eredménye. Több hullámban kerültek a honfitársaim erre a földrésre:

* az első világháború hadifoglyai elsőként érkeztek ide, mint a cári Oroszország trófeája (az októberi puccs után részt vettek a polgárháborúban, magyar vörös brigádok néven, a vörös hadsereg keretében. Majd a „vasfüggöny” kizárta a hazatérésüket. A vegyes házasságukból már 3–4 korosztály született, rendre viselve az apák magyar vezetéknevét és megtartva a magyar származás tudatát);

* a második világháború magyar hadifoglyai érkeztek a második hullámmal. Közülük túlélő nemigen maradt, valamennyien a GULÁG áldozatai lettek;

* a „málenkij robot” áldozatai jelentették az utánpótlást 1944-ben;

* 1956-ban újabb foglyok kerültek többek között Kazahsztánba is;

* a „szűzföld feltörése” és egyéb pártprogramok címén sok magyar fiatal telepítettek /deportáltak Kárpátaljáról;

* a főiskolák és egyetemek végzős szakemberei is elkerültek oda, a kazahsztáni „elosztás” révén;

* a katonaköteles magyar fiúk rendszerint Kazahsztánban és Szibériában töltötték a tényleges szolgálatukat, így növelték a magyar létszámot.

Így kerültek – a sors kegyetlen csapásaként – több hullámban, de mindig erőszakkal és kényszerből a magyar származású véreink kazah földre. Az 1989-es népszámlálás kis híjával 1700 magyart tartott nyilván, színezve a mintegy 150-féle nemzetiségű Kazahsztán lakossági palettáját. A következő népszámlálás 2001-ben már csak 432 magyart említ. Az asszimiláció eredménye ilyen nagy!

Minden időkre jellemző volt az, hogy a magyar származás mindenkor gondot és nehézségeket jelentett, főképpen a sztálini terror idején, amikor bármelyik magyar származásúból „népellenséget” kreált a TROJKA! Így, japán kémnek hazudva végezték ki Tutoki Andrást, munkatáborba internálták és halálra dolgoztatták Szokolay Ferencet, de a sort még folytathatnám. Biztonságosabb volt leplezni a magyar származást, vagy oroszosítani a neveket. Így lett a Kerekesből Koljcov, vagy a Veresből Krasznozov...

Csak a gorbacsovi peresztrojka hozott a 80-as évektől kezdve némi enyhülést és megkönnyebbülést. Engedélyezték a nemzetiségi egyesületek létrejöttét. Ebben a német, görög, ukrán és zsidó nemzeti kisebbségek voltak az úttörők. A „Hungaria” Kazahsztáni Magyarok Kulturális Szövetsége 1990 karácsonyán született és tizenkettedikként lettünk bejegyezve a Kazah Köztársaság Igazságügyi Minisztériumában.

A szövetség legfontosabb tevékenységét a következő szférákban látta:

* a magyarságtudat és a magyar nyelv megőrzése és fejlesztése;

* megszervezni a nyelvtanítást vasárnapi magyar iskolákban;

* létrehozni egy szorosabb és eredményes kapcsolatot az anyaországgal;

* a szövetség tagjainak jogi és érdekvédelmi képviselete;

* a repatriálási folyamat elindítása.

A kezdetekkor rendkívül nagy lelkesedéssel látott hozzá mindenki – rátermettsége szerint – a feladatok végzéséhez. Nem szükséges különösen magyarul, hogy szinte minden programnak vannak anyagi vonatkozásai. A szövetség semmilyen anyagi támogatásban nem részesült és nem volt költségvetése sem. Egyedüli anyagi forrása a tagsági díjból származott. Addig is min-

den lendületünk csupán a határtalan lelkesedés és tenni akarásán alapult.

Megszülettek az első sikerélmények:

* létrejött a Vasárnapi Magyar Iskola Alma-Atában (a saját lakásunkban), majd később Celinográdban (Asztanában) is;

* 1991-ben – két iskolással - részt vettünk egy nemzetközi irodalmi versenyen, ahol Szvirida Júlia különdíjat, Lesskó Zoltán pedig I. díjat nyert;

* 1991-ben 15 iskolásunk Magyarországon (Csillebércen és Zánkán) tölthette a nyári vakációját;

* ugyanakkor megvalósult 3 gyermekünk megkeresztelése a Mátyás templomban (Kazahsztánban abban az időben nem volt erre lehetőség);

* ugyancsak 1991-ben szövetségünk tagja lett a Magyarok Világszövetségének;

* 1991-ben és 1994-ben aláíráshoz előkészítettük az első két kazah–magyar állami egyezményt az oktatás és a kulturális együttműködések terén;

* 1992-től tíz kazahsztáni diák tanult magyarországi egyetemeken és főiskolákon, a fent említett egyezmény értelmében, ebből 5 magyar származású!

* a magyar nemzeti ünnepeinket nyíltan és legitim feltételekkel rendszeresen megünnepeleltük, amire az előző 75 évben nem volt lehetőségünk;

* a „Hungaria” MKKSZ képviselői részt vettek az alma-atai látogatás kapcsán a Magyarország vezetőinek (Dr. Kelemen András, Horn Gyula, Göncz Árpád, Demszky Gábor) tiszteletére adott ünnepi fogadáson;

* szövetségünk megoldotta 12 idős magyar származású honfitársunk egyhetes magyarországi látogatását. Mindnyájuknak sikerült kapcsolatot létesíteniük hozzátartozóikkal;

MILYEN IS KAZAHSZTÁNBAN MAGYARNAK LENNI?

1999-ben sikerült visszatérni magyar hazájába az első kazahsztáni magyar származású 4 fős családnak (Poloncsák Jánoséknak és 2 kisfiuknak), de nem a hivatalos szervek, hanem kimondottan személyes ismerőseink, privát emberek lelkes segítségével!

Nagyrészt ezeket említhetem meg sikerreink kapcsán, de ennél jóval több kudarcot szenvedtünk szinte mindegyik programunkban, amelyek értékesebbé tették az apró eredményeinket.

A negatívumokat hosszan sorolhatnám, de nem látom értelmét mindaddig, amíg az anyaország lakosságát konfrontációra biztatják, nem arra, hogy a keblére ölelje a határon túli magyar testvéreinket.

Mi, kazahsztáni magyarok, őszintén reméljük, hogy e kóros állapotból hazánk hamarosan meggyógyul és felülkerekedik az igaz testvéri szeretet és a NEMZETI ÖSSZEFOGÁS, amivel szebbé és jobba tehetjük egymás életét.

LESSKÓ LÁSZLÓ, a „Hungaria” Kazahsztáni Magyarok Kulturális Szövetségének elnöke

A fotókon: A Kazah Köztársaság Igazságügyi Minisztériumában Lesskó László átveszi a "Hungaria" KMKSZ bejegyzési igazolványát; Lesskó Zoltán 1991-ben a nemzetközi irodalmi verseny I. díját nyerte el, Wass Albert "Üzenet haza" című csodálatos költeményét szavalta; Dr. Mádl Ferenc oktatási minisztert Lesskó László tájékoztatja a kazahsztáni magyarok helyzetéről, miután A. Kutovoj miniszterhelyettesel aláírták a Kazah-Magyar Kulturális Egyezményt; 1994-ben Alma-Atában a „Hungaria” KMKSZ által rendezett március 15-i ünnepségen a Magyar Külügyminisztérium képviselőivel; Dr. Kelemen András külügyi államtitkárt köszönti Lesskó László az Alma-Ata-i reptéren.

Ez Önt is érdekelheti

Megújuló energiák a Vatikánban is?

Megvallom, majdnem hat évtizeddel a hátam mögött is érdekel a megújuló energia, csakúgy, mint a Föld sorsa, amelynek lakói mindent megtesznek azért, hogy ez az egyetlen és megismételhetetlen sárgolyó lassan, de biztosan haladjon az elszivatagosodás felé.

Ez év tavaszán alkalmam volt részt venni „Az energiaszegénység társadalmi vonatkozásai” címmel Pécsen tartott tanácskozáson, ahol többek között elhangzott, hogy nemcsak fizikai, hanem lelki, szellemi energiákra is igen nagy szüksége van az emberiségnek; ha a vidék rendben van, a város is rendben lesz; sokan élnek közöttünk gyakorló fázók és éhezők; a hideg lakás depresszióhoz vezet; a szegénység univerzális, a megoldás egyedi...

A konferencián hallottak késztettek arra, hogy megvizsgáljam, milyen információk jutnak el az energia felhasználóihoz. Meggyőződésem ugyanis, hogy hiába tartunk tudományos konferenciákat, a szakemberek szűkebb körben hiába osztják meg egymással a megújuló energia felhasználásával kapcsolatos legragyogóbb ötleteiket, ha azok papíron maradnak, és nem keltik fel a hétköznapi emberek kíváncsiságát, nem játszanak szerepet abban, hogy tegyünk valamit az környezettudatos életvitelért, különös tekintettel az egyre nagyobb teret nyert szegénységre.

A tudósok csak úgy érhetnek el konkrét, kézzelfogható eredményeket az energiatakarékosságra való ösztönzés terén, ha sikerül elkötelezett szövetségeseiket találni a médiumokban. Jómagam, kívülállóként csupán néhány, a sajtóból, sőt kifejezetten a „tömegfogyasztásra” szánt sajtótermékek-ből összegyűjtött, de együttgondolkodásra érdemes adattal szolgálnám a klímavédelmet. A teljesség igénye nélkül annak néztem utána, milyen tájékoztatások jelentek meg a megújuló energia felhasználására való ösztönzésről a közelmúltban napvilágot látott publikációkban. Előre elnézést kérek mindazoktól, akik számára az alábbi adatok már elcsépeltek.

Három – legalábbis számomra – érdekes adalékkal kezdeném.

Az első: és lőn világhíresség: napenergiából! A zöldpápanak nevezett XVI. Benedek szerdánként rossz idő esetén a Nervi teremben tart általános kihallgatást. Abban a teremben, amelynek az ötezer négyzetméter alapterületű tetőzetére szerelt 2400 napelem-panel összesen évi 300 megawattóra energiát termel, és 225 tonna széndioxid-kibocsátástól kíméli meg a környezetet. Hírek szerint a Szentszék ennél sokkal ambiciózusabb terveket is dédelget, ugyanis 2020-ra Vatikán város energiaigényének 20 százalékát megújuló forrásokból akarják fedezni.

A második hír: az önfegyelmező takarékoságon és a megújuló energiaforrások használatán alapuló igazi szemléletváltás nem „kényszerűségből lenyelt keserű pirula”, hanem egy új életminőség, a „jó élet eszménye” – mondta Sólyom László köztszervező elnök egy zöldenergiával foglalkozó konferencián.

És a harmadik adalék: az Európa Parlament Hírlevelében olvastam, hogy az EU összes energiafelhasználásának 53 százaléka importból származik, ami 2030-ig elérheti a 70 százalékot is. A megoldást a megújuló energiaforrások sokkal nagyobb arányú hasznosítása jelentené.

Néhány rövid hír a napisajtóból: Budapesten, a III. kerületben Magyarország legnagyobb lakóépületét, a 900 lakásos házat a közeljövőben Európai Unió pályázatból újítják fel. A felújítás során a használati melegvízellátást biztosító napkollektor-rendszer telepítéséről is gondoskodnak.

Magyarország területére egy év alatt körülbelül 380-szor annyi hőenergiát sugároz a Nap, mint amennyi az ország teljes éves energiafelhasználása. A napsugárzást napkollektorokkal alakíthatjuk át hőenergiává. Magyarországon a déli tájolású és megközelítőleg 45 fokos dőlésszögű felületet éri a legtöbb napsugárzás. A napkollektor elsősorban meleg víz előállítására, épületek kiegészítő fűtésére használható. Éves szinten a használati meleg víz akár 60–70 százaléka is előállítható.

Egyes felmérések szerint a lakosság zöme hajlandó lenne többet tenni a környez-

Magyarország legnagyobb lakóépülete a budapesti Szőlő utcában

tudatos életvitelért, ám ehhez jóval több információra lenne szüksége. Mi az, amivel minden befektetés nélkül energiát takaríthatunk meg, és csökkenthetjük a környezetterhelő káros anyagok kibocsátását is? Banális dolgokkal. Például, ha energiatakarékos iz-zókat használunk. Ha jobban

Ez Önt is érdekelheti

Megújuló energiák a Vatikánban is?

◀ odafigyelünk környezetünkre. Éjszánkánként feleslegesen bekapcsolva hagyott egyetlen számítógéppel éves szinten egy tonna széndioxid-kibocsátási többletet okozhatunk. Az eljegesedett mélyhűtő akár 30 százalékkal is megnövelheti az energiafogyasztást, ezért évente legalább 2 alkalommal olvasszuk le a hűtőszekrényt. (Forrás: a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium szórólapja.)

Pilisszentivánon megépült az első magyarországi energiatermelő készház. Számos olyan elemmel gazdagodott, amely az energiahatékonyt hivatott szolgálja. Minden évszakban és minden napszakban tudja hasznosítani a környezetéből érkező energiát, legyen az napenergia vagy geotermikus energia. Napelemeket és napkollektorokat szereltek be, az utóbbiak adják a meleg víz előállításához szükséges energia 70 százalékát. A ház az energiahasznosítás tekintetében mintapéületként is szolgál a jövőben: 2009 szeptembere után megtekinthetik azok, akik érdeklődnek a hasonló technológiák iránt.

Napkollektorok

Magyarország szerencsés geológiai adottságainak köszönhetően a földhővel a lokális hőellátásban ki lehetne váltani a földgázt. Ez nem olcsó, de ha meglenne a kormányzati szándék a gázfüggőség csökkentésére, akkor a megfelelő lépések megtételével támogatni, ösztönözni kellene a geotermikus energia hasznosítását. A hőszivattyús rendszerek élettartama minimum 20–25 év, lényeges karbantartási költségük nincs. Nyitott kutas hőszivattyúval a hulladékhő is hasznosítható. A levegő hőjét hasznosító rendszerek hőszivattyúi felújításkor a régi építésű épületek falára is problémamentesen felszerelhetők. A geotermikus energia hasznosítására csak egy példa: Svédországban jelenleg 2,6 millió hőszivattyú működik.

Néhány szót szólnék arról, hogyan tükröződik a környezetvédelem, illetve a megújuló energia felhasználásának fontossága a kárpátaljai köztudatban. Sok szó esett már arról, hogy a megújuló energiával a szegénység felszámolásában is kézzelfogható eredményeket érhetünk el. Ukrajnában valóban nagy szükség lenne valamilyen re-

ceptre, amellyel orvosolni lehetne a kialakult helyzetet.

Vizsgáljuk meg, mi mindenből kellene megújulnia a kárpátaljai falunak? 1998 őszén számos települést fenyegetett meg életveszélyesen az árvíz. A Beregvidék községeiben több mint 2000 megromlódott és mintegy 700 összedőlő ház maradt a pusztító ár után. Még be sem gyógyultak a sebek, amikor 2001 márciusában újra soha nem látott magasságot ért el a Tisza vízszintje. Az új évezred első esztendeje ismét a megpróbáltatások éve lett sok-sok kárpátaljai család számára. A Kárpátok erdőségeinek kiirtása, a mértéktelen környezetrombolás, amely a 1998. évi novemberi árvizet is előidézte, a globális felmelegedés, amely a rendkívüli, egyszerre lezúduló csapadékok okozta, tovább folytatódik.

Kárpátalján eddig több mint száz települést kapcsolnak be a földgázhálózatba. Sok család azonban telente csupán egyetlen lakószobát fűt, mivel a gáz árát lassan lehetetlen megfizetni. Köztudott, hogy a fűtéshez, különösen falun, ott van a majdnem ingyen beszerezhető biomassza: a tűzifa mellett sokan fűrészporral fűtenek, eltüzelik a portákon keletkezett éghető hulladékot, kukoricacsutkát, kukoricakórót, nyáron készletezik és kiszáritják az erdőszetben kivágott fák csonkjait, gyökereit.

A hagyományos energiafelhasználáson túl lássuk, mi a helyzet Kárpátalján a megújuló energiák hasznosítása terén?

A napenergia-hasznosítás, mint kutatási terület Ukrajnában még gyermekcipőben jár. Elsőként a Rivnei Állami Egyetem kutatói kezdtek el komolyabban érdeklődni iránta. 2002-ben Petro Bobonics docens, a Kárpátaljai Feltalálók Szövetségének szaktanácsadója közölt egy tanulmányt a napenergia felhasználási lehetőségeiről, amelyben kifejtette, hogy a régióban az évi napsütéses órák száma csaknem kétezerre tehető, amelynek mintegy kétharmada az április–októberi időszakra esik. Kárpátalján a napenergia szélesebb körű hasznosításának feltételei adva vannak, elegendően magas a napsütéses órák száma, nagy az évi globálisugárzás értéke. Kárpátalja hegyvidéke és alföldi része megfelelő helyszín a napkollektorok felállítására. Különösen az elszigetelt és nehezen megközelíthető, turisztikai szempontból azonban fontos menedékházak esetében bizonyulna létfontosságúnak.

A tanulmányból az is kiderül, hogy a napenergia felhasználása Izraelben, Japánban, vagy Floridában világszínvonalú. Jeruzsálem városában például renделet írja elő, hogy minden nyolc emeletnél alacsonyabb házra napkollektort kell szerelni.

Kárpátalján a víz erejének felhasználá-

sa is fontos energiaforrás lenne, ugyanis Ukrajna hasznosítható vízenenergia-potenciáljának 25 százaléka a megyében található. Sajnos, kiaknázása mostanáig alacsony szintű volt. 2008 novemberében egy svájci érdekeltségű beruházó cég, a Korlea Invest Holding AG bejelentette, hogy a Tarac folyón 24 megawatt összteljesítményű négylépcsős vízerőműrendszert készül építeni. Az építkezés 2012-ben fejeződik be. A svájci cég a fosszilis energiaforrások hasznosítását is bővítené, egy földgázzal működő, 800 megawatt teljesítményű erőművet is épít Kárpátalján, Munkácson és az átadást 2011–2012-re tervezi.

Márciusban többlépcsős, 5–20 megawattosra tervezett kis vízierőművek építése kezdődött ugyancsak a Tarac folyón. A kijevi Ukrhidroprojekt vízügyi tervező vállalat a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal megrendelésére elkészítette a megyében található vízerőforrások felhasználásának átfogó tervét, amely kiterjed a régió komplex árvízvédelmére is. Szakemberek szerint a projekt megvalósítása esetén Kárpátalján 10–15 éven belül 400–600 megawatt villamos teljesítmény állítható elő, amivel energiaszükségletének 70 százalékát fedezheti. Az első számú feladat a Talabor-Nagyág (Tereblja-Rika) vízerőmű felújítása. A 75 millió dollárba kerülő rekonstrukcióval megkétszereződik, azaz 58 megawattóra nő a létesítmény névleges teljesítménye. A hidroenergetika fejlesztésére csak az utóbbi években irányul kiemelt figyelem a megyében.

Összegezve a fent elmondottakat: nem állítom, hogy a sajtóban a megújuló energia felhasználását ösztönző publikációk olvastán (bár a Vatikán hozzáállása igencsak példamutató!) a hétköznapi fogyasztó szélesebben felszereltetne a házára egy napkollektort, de nagyobb az esélye ennek, ha tisztában vagyunk vele, milyen jövő vár ránk, ha „az utolsó csepp olajat is felhozták a saudai sivatagból”. Fontos az is, hogy akik érdeklődnek a megújuló energiák hasznosítása iránt, megtekinthessék például Magyarország első energiatermelő készházát, a pilisszentiváni házat. Dr. Somogyvári Márta, az említett pécsi konferencia egyik előadója feltette a kérdést: „Hogyan lehet a napenergia a jövő energiája Magyarországon is?” A válasz: úgy, hogy ha a megújuló energia meghonosodását nem gátolják, hanem segítik a civil szervezetek, a cégek, az oktatási rendszer, az energiapolitika, az üzleti környezet, a szemlélet, az energiafogyasztó. Hatványozottan érvényes ez a kárpátaljai helyzetre, ahol a megújuló energia felhasználására napjainkban is kevés figyelmet fordítanak. Szerkesztőbizottságunk azzal szeretne hozzájárulni a megújuló energiák népszerűsítéséhez, hogy közreadjuk a publikációt az olvasókkal való együttgondolkodásra.

Várjuk hozzászólásukat, ötleteiket, véleményüket a magda.bereg@gmail.com e-mail-címen is!

FÜZESI MAGDA

UKRAJNA EURÓPAI UNIÓS CSATLAKOZÁSÁNAK KILÁTÁSAI

Ukrajna uniós csatlakozása a jövőben nagy probléma lehet, habár ma még nem kap akkora jelentőséget, mint Törökország uniós törekvése.

Az egyik legfontosabb kérdés: képes lesz-e Ukrajna eleget tenni a csatlakozási feltételeknek, illetve ezt mikor tudja elérni? A másik kérdés: melyek azok a legnagyobb problémák Ukrajnának, amelyek gátolják a reformok megvalósításában?

Ukrajna és az Európai Unió kapcsolatai már 1994-ben elkezdődtek, és jelenleg is intenzíven fejlődnek. 2005-ben az ország iránt megnőtt az bizalom, és Ukrajna Európai Unió csatlakozása elérhető közelségbe került. Az Európai Szomszédosági Politika keretében létrehoztak egy cselekvési tervet, amely az uniós csatlakozást volt hivatott elősegíteni, és meghatározta Ukrajna teendőit. 2008-ban a két fél döntött abban a kérdésben, hogy társulási megállapodást kötnek egymással és Ukrajna elnyeri a társult tagságot. Ez mindenképpen nagy előrelépés lenne az ország számára. A két fél között évente több tárgyalás is zajlik, ennek ellenére az utóbbi időben a kapcsolatok mélyítése egyre lassabb ütemben halad, nagyrészt Ukrajna hibájából.

Ukrajna legnagyobb problémái, amelyek az EU-s csatlakozást akadályozzák: a belpolitikai hatalmi harcok, a korrupció, az államigazgatási és alkotmányos instabilitás. Úgy gondolom, ezek azok az okok, amelyek akadályozzák Ukrajna előrehaladását. Abelpolitikai instabilitás Ukrajna függetlenné válása óta jelen van az ország életében. Ez idő alatt az országban több kormány is váltotta egymást. Pártlistás alapon 2006-ban volt először parlamenti választás Ukrajnában, 2007-ben előrehozott választásokat tartottak, ezzel is bizonyítva, hogy az országban politikai nyugaltság tapasztalható. A korrupció az ukrán társadalom véleménye szerint is az egyik legnagyobb gátja az uniós csatlakozásnak. A kormány több intézkedést is kívánt hozni, azonban a törvénymódosítások zömét a parlament nem fogadta el. Ukrajnában nem működik függet-

len bíróság, az ország alkotmányát pedig évente módosítani akarják, de eddig erre csak 2004-ben került sor.

Az európai uniós országok nagy része támogatja Ukrajnát csatlakozási szándékában, azonban egyöntetűen úgy vélik, ehhez Ukrajnának véghez kell vinnie az EU által előírt reformokat. Ukrajna neves politikusai más-más véleményen vannak, bár mindannyian úgy gondolják, Ukrajna jövője Európában van. A nép csatlakozna az Unióhoz, de ha ez az orosz kapcsolatok megromlásával járna, akkor kisebb az arány. Ugyanakkor, úgy vélem, ha kellően tájékoztatnák a lakosságot az Unióval kapcsolatos lépésekről és magáról az Európai Unióról, akkor ez a lépés népszerűbb lenne.

Ukrajna esélyeit tárgyalva mindenképpen figyelembe kell venni Oroszország véleményét is. Oroszország viszont nem támogatja Ukrajna európai integrációs törekvéseit. Aktívan lobbizza ennek a célnak az ellenpolitikáját, a legnagyobb fegyvere pedig a földgáz.

Vizsgálódásaim során arra a következtetésre jutottam, hogy Ukrajna előtt még hosszú út áll, ha egyáltalán csatlakozni tud. Ahhoz, hogy ezt a folyamatot fel tudja gyorsítani, a fent említett problémák megoldására van szükség, valamint Oroszországgal kell olyan jó kapcsolatot kiépítenie, amely Ukrajna uniós csatlakozását követően is megmarad. Jelenleg Ukrajna nem áll készen, mindazonáltal bízom benne, hogy az ország 2020 után az Európai Unió tagjává válik.

MICIK JULIANA,
a KÁRISZ alapító tagja

(Az előadás a Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozásán hangzott el.)

Összmagyar Nemzeti Diák bajnokság Kárpátaljai fölény

Idén hatodik alkalommal rendezték meg az Aranycsapat Alapítvány által létrehozott és támogatott Kárpát-medencei Összmagyar Nemzeti Diák bajnokságot. A rendezvényen a határon túli magyar területek ifjúsági labdarúgócsapatai vettek részt. A bajnokság alapeszméje a sporton keresztüli nemzetegyesítés.

A megmérettetést ez alkalommal is két korcsoportban rendezték meg. Általános iskolások (13–15 éves korosztály), valamint középiskolás csapatok (17–18 évesek) mérhették össze tudásukat a labdarúgópályán.

A szabályok értelmében a hazai selejtezőkön korosztályonként a két legjobb helyezést elért csapat utazhatott ki Magyarországra.

Amint arról Nagy György, az UMDSZ koordinátora tájékoztatott, a kárpátaljai selejtezőn szinte valamennyi járás részt vett.

Kú Lajos, az Aranycsapat Alapítvány elnöke és Várhidi Pál egykori magyar válogatott labdarúgó (hátvéd), edző figyelemmel kísérték a kárpátaljai selejtezők lebonyolítását, eredményeit. A megyei döntő színvonalas játékának és szervezésének jutalmaként az idén 4 csapat vehetett részt a magyarországi megmérettetésen. Kárpátalját a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium, a Szőlősgyulai Általános Iskola, a Beregsomi Általános Iskola, valamint a Barkaszoói Középiskola képviselte.

2009-ben egyedül Kárpátalja dicsekedhetett mindkét korosztályban döntős együttessel. Az általános iskolai csapatok között a döntő mérkőzést Beregsom játszotta a felvidéki Ekkel csapatával. A normál játékidőben a meccs eredménye 1:1 lett, végül büntetőrúgásokkal 8:7-re győzött a felvidéki csapat.

A középiskolás csapatok döntőjét a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium játszotta a délvidéki Akali csapatával. Az összecsapás eredményként 4:2-re győzött Kárpátalja. A gimnázium csapatát a magyarországi kint tartózkodás alatt Mihajlo Ivanyica, a Zakarpattya edzője készítette fel. A nemzeti diák bajnokságra kijuttatott beregszászi gyerekek felkészítésében komoly szerepe volt Filep Sándornak, az ungvári sportiskola edzőjének. A döntőn jelen volt Gajdos István, Beregszász polgármestere is.

A sport mellett a szervezők igyekeztek odafigyelni arra, hogy a határon túli magyar fiataloknak kulturális programokban is részük legyen. A szabadidőben városlátogatáson vettek részt és történelmi vetélkedőt is rendeztek számukra, amelyet ugyancsak a kárpátaljai csapat nyert meg.

A csapatok vezetői ezúton is szeretnék köszönetet mondani az UMDSZ-nek, valamint a KAMOT Jótékonyági Alapítványnak az anyagi támogatásért, amelyek egyebek mellett bajnokokhoz illő mezeket adományoztak a csapatoknak.

M. B.

A győztes kárpátaljai csapat

Historia est magistra vitae

A Kárpátaljai Szövetség regionális szervezeteként, önálló jogi személyként működő Bercsényi Miklós Alapítvány öt évvel ezelőtt indította tehetséggondozó programját Kárpátalján. A program keretében minden nyáron tartunk egy egyhetes összejövételt, amelyet Drugeth Tehetséggondozó Tábornak neveztünk el. Táborainkba általában humán érdeklődésű iskolásokat hívunk és várunk, hatodik osztálytól kezdve. Növendékeink között többen is vannak, akik visszajárnak. Ungvári Éva, Marcsák Gergő, Kovács Nóra ott voltak már az első táborunkban is Dercenben és azóta is eljönnek minden nyáron. Ungvári Éva hatodikos kislány volt az induláskor, idén szeptembertől pedig már egyetemista. Eddig minden táborunkban ott volt. Idén nyáron ezüst-éremmel végezte a középiskolát és sikeresen megoldotta az emelt szintű érettséginek megfelelő központi tesztfeladatot. Gergő és Nóra két évvel idősebbek, ők a harmadik évfolyamot kezdik az Ungvári Nemzeti Egyetemen. Rajtuk kívül még négyen vannak, akik már egyetemistaként csatlakoztak hozzánk.

A Drugeth Tehetséggondozó Program úgy indult, hogy verskedvelő, az irodalom iránt érdeklődő gyerekeket hívtunk táborunkba és a tematikát is ennek megfelelően állítottuk össze. Az előadásokat egyetemi tanárok, újságírók, irodalomhoz értő emberek tartották. Verselemzésre, versmondásra, az irodalmi nyelv használatára, a tolforgatás mesterségére tanították a gyerekeket. Később táborainkat egy-egy évfordulónak szenteltük. Foglalkoztunk már József Attilával, a reneszánszsal, míg nem idén úgy döntöttünk, hogy elmélyedünk a magyar történelemmel kapcsolatos ismeretekben.

Erre azért van szükség, mert a kárpátaljai iskolákban megszűnt a magyar történelem oktatása. Ha a gyerekek nem ismerik saját történelmüket, úgy nőnek fel, mint a

Ifjú előadónk

gyökér nélküli fa. Ezen kívül ismerjük a régi latin mondást, hogy „Historia est magistra vitae”, azaz „A történelem az élet tanító mestere”. Aki ismeri a történelmet, az tanul belőle, aki nem, az pedig megismétli.

Az átlagembert is érdekli, miért sikeres az egyik nemzet és a másik miért nem? Hogy lehet az, hogy Mátyás király óta nem nyertünk egyetlen háborút sem? Utunkat vesztes csaták, leverett forradalmak szegélyezik. Csak mártírjaink és hősi halottaink sora gyarapodott. Az értelmesebb gyerekeket, fiatalokat érdeklik ennek okai. Mert a Mi történt? kérdés a Miért történt? kérdés nélkül nem értelmezhető.

Idén a táborunkban sok mindenről szó esett. Csordás László negyedéves filológus hallgató irodalmi olvasmányából történelmi ismeretekre is szert tett. A másodéves történészek, Kovács Nóra és Kovács Alexandra arra is vállalkoztak, hogy előadást tartsanak. Ennek örültünk, mert mások is kedvet kaptak hozzá, és többen is ajánlkoztak, hogy feldolgoznak egy-egy témát.

Az önképzés jegyében döntöttük el, hogy a tehetséggondozó program keretében tudományos diákköri tevékenységet indítunk. Ez azt jelenti, hogy az arra vállalkozó tanulók egy általuk választott témában írnak egy 3–4 oldalas dolgozatot és azt a tábor utolsó napján, a tudományos diáknapon zsűri és közönség előtt felolvassák. Első ízben tavaly írtak dolgozatot a gyerekek. Akkor öten vállalkoztak erre. Idén már hatan olvasták fel dolgozatukat. A választott témák: szociolingvisztika, az ember belső szerveinek leírása, a drogfogyasztás ártalmai, sajtótörténet, a kárpátaljai magyarság helyzete napjainkban, családtörténet, a kamaszkor problémái.

Ezek a témák nincsenek az iskolai tananyagban, így a tankönyvekben sem. Az adatokat szakkönyvekből, folyóiratokból és egyéb forrásokból kellett összegyűjteniük, ami pluszmunkát, utánajárást igényelt. És tegyük hozzá, tanári segítséget is. Viszont aki vállalja a többletmunkát, már iskolás korban beletanulhat a nem iskolás szintű tanulmányírásba, aminek a későbbiekben nagy hasznát veszi. Valamennyien egyetemet szeretnének végezni, nincs kizárva, hogy témaválasztásukkal pályaválasztásuk is eldőljön. Ha így lesz, az egyetemet előnyvel kezdik majd.

Aki többet dolgozik, többet is érdekel. A felolvasás után a zsűri tagjai kérdéseket tettek fel a gyerekeknek. A válaszból kiderült, ki mennyit tanult a dolgozatírásról, és azt hogyan tudta előadni. A teljesítményeket szakemberek értékelték és döntöttek a helyezésekről. Ennek arányában kaptak a dolgozatírók jutalmat.

GORTVAY GÁBOR,
a Bercsényi Miklós Alapítvány titkára,
táborvezető

A tábor résztvevői

Lengyel János

CÍMLAPSZTORI

Számtalan kudarcba fulladt kísérlet után eszméltem rá a megoldásra: csakis egy formabontó, szenzációsan meghökkentő cikkel terelhetem magamra főszerkesztőm Ömindenhatósága figyelmét. Röviddel e felismerés után beugrott az abszolút nyerrőnek tűnő ötlet is az elképzelt riport alanyával és témájával kapcsolatban. Magabiztosan terveztem a dolgot, hiszen a választott témakörben utoljára úgy hétszáz éve produkált írásművet bizonyos Dante. A tervezést csakhamar tett követte.

Sokadmagammal érkeztem meg az alvilág tornácára. Kedveskedő örördög invitált beljebb bennünket, utánozhatatlan stílusban:

– Mozogjatok, pokolfattyak, ez nem egészségügyi séta!

Újságíró-igazolványom a várttal ellentétben mintha még inkább súlyosbította volna helyzetemet, tehát jobbnak láttam visszaszűrtyézni a zsebembe.

A kapun belépve megbámultam a sorsuk beteljesedésére váró bűnös lelkek tolongását, azaz vonakodását. Az elképesztő zsúfoltságban nyoma sem látszott valamiféle szerveztségnek. Az üstök körül szemmel láthatóan az idegösszeomlás határán álló örördögök tüsténkedtek. A jövevények tömegében feltűnően sok ismerőst fedeztem fel, akik riadtan elfordultak vagy eltakarták az arcukat. Sejtettem, hogy riadalmukat nem szerény személyem, sokkal inkább a sajtó képviselőjének megjelenése okozta. Persze, nem hozzájuk jöttem: a létesítmény vezetőjével volt találkozó egy interjú erejéig.

Bevezettek egy kénköves illatú terembe, ahol közölték: Lucifer, a nagyfőnök szabadságon van. Állítólag több ezer éve nem történt ehhez hasonló. Bizalmasan megsúgták azt is, hogy ne bánkódjak: szenilis már az öreg, nem sokra mentem volna vele. Ajánlották, hogy helyettesét, Belzebubot kérdezzem a cég dolgai felől. Megetttem.

– Sajnos, a dolgok korántsem mennek a legnagyobb rendben – kezdte a főördög-helyettes. – Mióta a Mennyország nem fogadja az újabb bevándorlók csoportjait, mindenkit hozzánk irányítanak. Az elképesztő zsúfoltság miatt már

többször jeleztem a felsőbb szerveknek, hogy szükség lenne az évezredek elbírálási rendszer megreformálására, miáltal többen kaphatnának zöld kártyát fölfelé, némiképp tehermentesítve minket. Egyik beadványomra sem érkezett válasz, pedig örördögeink három műszakban robotolnak; mégis vannak olyanok, akik hónapok múlva kerülnek a tisztítóútba. Az üstök elhasználdtak, a tüzelőanyag ára magasra szökött, ráadásul egyre nehezebb beszerezni. Mindközben egyre csak jönnek, jönnek a beutaltak; már nyilvántartást sem tudunk vezetni...

– Milyen tervek vannak a nehézségek leküzdésére?

– Beosztottjaink egy része kénytelen fellépéseket vállalni heavy metal-koncerteken, a többiek pedig horrorfilmekben szerepelnek, hogy némi pluszbevételhez jussunk. Újabban szóba került intézményünk privatizációja; a vállalkozói szférában talán megoldást találhatunk égető (!) gondjainkra. Mindemmellett tárgyalásokat folytatunk két mennyországbeli céggel: az Angyalí Üdvözlét Kft.-vel, és a Feltámadunk Rt.-vel. Most jut eszembe: régóta foglalkoztatunk vendégmunkásokat is a bukott angyalok köréből. Ennek ellenére – mint láthatja – továbbra is súlyos a helyzet; és ha nem kapunk mihamarabb komoly segítséget, a Pokol Művek csődbe jut...

– Korábban az önök cége hírhedt volt a magas keresetekről. Ezen a téren ma mi a helyzet?

– Elmúltak a boldog idők. Örördögeink joggal zúgolódnak az elmaradt fizetések miatt. Nem csoda, ha érezni a sztrájkhangulatot. Egyszóval: a helyzet korántsem mondható mennyeinek...

Több kérdésre nem jutott idő: riportalanyomat szólította a kötelesség. Miután elkészöntünk egymástól, azonnal a kijárat felé igyekeztem, nehogy rabul ejtsen a hely szelleme. Megkönnyebbülten érkeztem vissza városomba.

Másnap sugárzó arccal, abban a tudatban loholtam a szerkesztőségbe, hogy enyém a címlapsztori. Tévedtem: a szomszéd falu tehenészetében világra jött kétfejű borjú történetével Nyomulós kolléga került a címlapra.

Pályázati felhívás

A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet a Tehetségnevelési Program keretében alkotói pályázatot hirdet vers, széppróza, és egy vagy több kárpátaljai magyar irodalmi művet illusztráló grafika, valamint az épített örökségről készített fotó kategóriákban.

Pályázati feltételek:

- * Vers kategóriában 6–8 költemény;
- * Széppróza kategóriában legalább 2–3 mű;
- * Grafika esetén A/4-es rajzlapra fekete tussal vagy ceruzával készített 3–6 pályaművet várunk;
- * Fotó esetén 10–15 felvétel. Magyar történelmi emlékek, relikviák, emléktárgyak, műalkotások Kárpátalján.

Tárgymutató: A pályázatra klasszikus fekete-fehér (monochrom) vagy digitális fekete-fehér; illetve színes papírkép küldhető (legalább 15x21 cm). A beadott fotók címét, helyét, idejét és a fotós nevét, elérhetőségeit külön levélben kéri mellékelni.

Jelentkezési korhatár: 14–25 év.

A pályaműveket az alábbi címre várjuk:

EURÓPA–MAGYAR HÁZ

90 202 Beregszász, Széchenyi u. 59/b.

E-mail: kmmi@swi.net.ua

A pályamunkák beküldési határideje: 2009. december 4.

A pályázat díjazása kategóriánként: I. helyezett: 500 hrvinya; II. helyezett: 300 hrvinya; III. helyezett: 200 hrvinya.

Eredményhirdetés: 2009. december 24.

A díjakat 2010 januárjában a Magyar Kultúra Napja alkalmából rendezett ünnepségen, az Európa–Magyar Házban adják át.

A zsüri által elfogadott pályamunkák az Európa–Magyar Házban egy kiállításon tekinthetők majd meg, illetve megjelennek irodalmi folyóiratokban és kiadványokban.

* * * * *

A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet műfordítói pályázatot hirdet kortárs ukrán versek és szépprózai művek magyar fordításait várjuk **korhatárra való tekintet nélkül.**

Pályázati feltételek:

- * Vers kategóriában 3–6 mű;
- * Széppróza kategóriában 2–3 alkotás, 2–3 A/4-es oldalnyi terjedelemben;

A pályaműveket az alábbi címre várjuk:

EURÓPA–MAGYAR HÁZ

90 202 Beregszász, Széchenyi u. 59/b.

E-mail: kmmi@swi.net.ua

Beküldési határidő: 2009. december 4.

A pályázat díjazása kategóriánként: I. helyezett: 500 hrvinya; II. helyezett: 300 hrvinya; III. helyezett: 200 hrvinya.

Eredményhirdetés: 2009. december 24.

A díjak átadása 2010 januárja: a Magyar Kultúra Napja alkalmából rendezett ünnepségen, az Európa–Magyar Házban.

A zsüri által elfogadott pályamunkákat irodalmi kiadványokban jelentetjük meg.

Kedves Fiatalok!

A KÁRISZ honlapján olvashattok az aktuális tervekről, programokról, beszámolunk eredményeinkről.

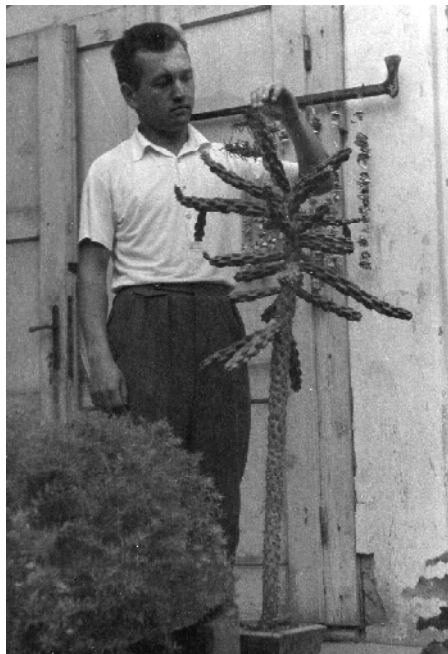
Írjátok meg, mit látnátok még szívesen a www.karisz.egalnet.hu című honlapunkon!

A „szenvedelmes” kaktuszgyűjtő

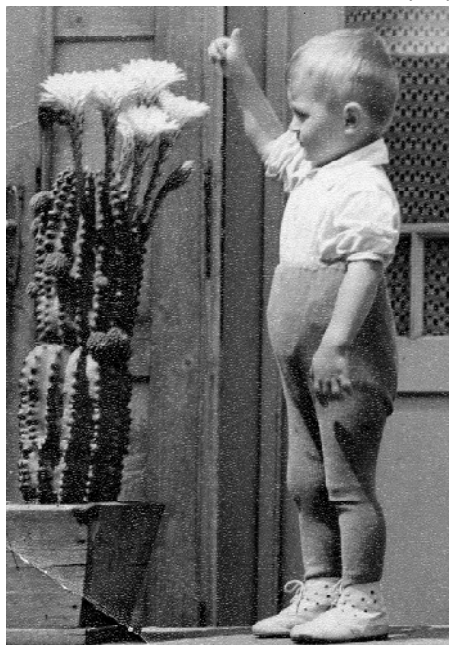
Karel Capek kitűnő cseh író „A szenvedelmes kertész” című ragyogó könyve jutott eszembe, amikor elolvastam Almássy Gábor hegedűművész levelét. Nagyon becsülöm az olyan embereket, akik, bár valamilyen téren már feljutottak a „csúcsra”, nem ülnek a babérjaikon, hanem le tudnak ereszkedni a „köznép” művelte hobbik világába, sőt, nem áttalják szeretni a laikusok elképzelése szerint a „celebektől” oly idegen elfogalaltságot. Jó szívvel ajánlom az alábbi írást a Kárpátaljai Hírmondó olvasóinak figyelmébe: ígérem, olvasása közben nem fognak unatkozni.

1937-ben születtem Beregszászban. Átéltam a háború borzalmaival. A háború után a gondok nem szűntek meg, édesapámat elhurcolták a „háromnapos munkára”, ahonnan több tízezer magyarral együtt sohasem tért vissza. Édesanyám törekeny asszony volt. Hatalmas akaraterővel bírt, özvegyen nevelt fel bennünket kishúgommal együtt, megadva nekünk a lehetőséget, hogy mind a ketten felsőfokú végzettséget szerezzünk. A Beregszászi Zeneiskola és az Ungvári Zenei Szakközépiskola után elvégeztem a Lembergi Zeneakadémiát hegedű szakon. Ottmaradtam a szimfonikus zenekarban, majd 1975-ben a Lembergi Operába kerültem, mint a zenekar szólamvezető hegedűművésze. 1999-ben nyugdíjba mentem, de azért a mai napig dolgozom.

A kaktuszokat még gyerekkoromban ismertem meg és meg is szerettem őket. Egy alkalommal meghívott egy kisfiú az udvarukba játszani, ott sok kaktusz volt. Kértem és kaptam is sarjakat, amelyeket otthon édesanyámmal együtt elültettünk és azok szépen megfogantak. Később az egyik nagyobbra nőtt, mint jómagam.

Ezután egy pár év szünet következett. Idegen környezet, tanulás, munka. Különben Lembergben ekkor még lakásom sem volt, nem lett volna hol tartani a kaktuszokat. 1969-ben kezdtem gyűjteni őket, ismerősöktől is kaptam, de otthonról is hoztam sarjakat. Később megismerkedtem Tarasszal, egy lembergi kaktuszgyűjtővel.

F. M.

Amikor megláttam a gyűjteményét, még jobban belebolondultam a kaktuszokba. Ő mondta nekem először, hogy az igazi kaktusziista nemcsak sarjakat gyökeresít meg, hanem magról is neveli a növényeket. Megmutatta, hogy kell a kaktuszmagokat elvetni. Volt neki egy régi akvárium, amiben egy nappali fényt adó neonlámpa égett, és az alatt nőttek a kis magoncok. En is készítettem egy ilyen keltező dobozt neonlámpával és a kapott magokat elvettem. Sikertől!

Ekkor már könnyebb volt rokonlátogatásra külföldre utazni. Először 1970-ben voltam Magyarországon. Budapesten bementem egy nagy virágüzletbe, ahol a sokféle magok közt voltak kaktuszmagok is. Vettem is mindegyikből két-két zacskóval. A felét én vettem el, a másik felét Tarasznak adtam. A kis magoncok szépen fejlődtek, sikerült majdnem mindent felnevelni. Egy *Gymnocalyx imboldianum* még mindig megvan, már nem nő, de minden évben virít.

A hatvanas évek végén megalakult Lembergben a kaktuszgyűjtők egyesülete Ljámzina asszony elnökleletével, de az nem volt hosszú életű. A hetvenes évek elején újból összejöttek a gyűjtők, immár a városi Természetvédelmi Iroda égisze alatt. Az elnök Otáva úr, az egyik lembergi egyetem dékánja volt. Ide én is beiratkoztam. A tagok között voltak mérnökök, orvosok, katonatisztek, ügyészek, tanárok, zenészek, színészek, munkások, diákok. Az egyik diák az egyetem biológia karán tanult. Ő volt az egyetlen, akiből később dr. Volgin néven hívatásos és híres botanikus lett.

Minden évben elküldték nekünk a magok és magoncok jegyzékét Moszkvából, Rigából, Vilniusból, Alma-Atából, beszereltük azt a kis könyvecskét is, amelyben benne volt a Szovjetunió minden kaktuszklubjának és a klubtagoknak a címe és telefonszáma. Ekkor én már a Lembergi Operában dolgoztam és nyaranta a Szovjetunió különböző városaiban vendégszerepeltünk. Így jutottunk el Odesszába is, ahol végigtelefonáltam az összes kaktuszgyűjtőt és egy hónapig volt mit nézni. Ott láttam először egy Kubából hozott nagy Melocactust, gyönyörű cephaliummal egy odesszai komoly gyűjtőnél, akinek az udvarában egy nagy üvegház volt építve tele kaktuszokkal.

A lembergi Druzsabán (Barátság Könyvesbolt) több magyarországi kaktuszos könyvet is sikerült megvásárolnom. Gyűjtőtársaim kérésére néhány fejezetet lefordítottam. Egyeztetve a szerzőkkel, bíztam is benne, hogy egy szakkönyv esetleg orosz nyelven is napvilágot láthat. A fordításba beleegyeztek, még a képek kliséit is ideadták volna, de nem lett belőle semmi. Alma-Atában lett volna esedékes az orosz fordítás kiadása, de a válasz nem jött meg.

Ezzel kapcsolatban volt egy tragikomikus esetem. Az egyik gyűlésen azzal a fiatalemberrel beszélgettem, akinek Alma-Atában volt ismeretsége, ő kért meg a könyv fordítására. A többiek kis csoportokba verődve beszélgettek. Éppen azt magyaráztam neki, hogy nem olyan egyszerű a kaktuszos könyvet kinyomtatni, bez-

A lembergi operaház

A „szenvedelmes” kaktuszgyűjtő

◀ zeg a „Malaja zemlja”-t és a „Celina”-t (Breznyev munkái) milliós példányban nyomtatják. Erre a teremben halálos csend lett. A pártfunkcionáriusok sunyin pislogtak rám. Hátamon futkosott a hideg, lelki szemeim előtt megjelentek Szibéria végtelen hómezői. Észrevéve ezt, egy pillanatra sem hagytam abba a beszédet, jó hangosan mondtam tovább: „Mert ezeket a könyveket olcsó újságpapírra nyomtatják, hogy a nagy tömegek is el tudják olvasni. Egy kaktuszos könyvet viszont csak drága fényes papírra lehet nyomtatni, mivel színes fényképeket is tartalmaz”. Egy mély, megkönnyebbült sóhajt hallottam, hiszen sokan attól tartottak, hogy a politikai kitételek miatt feloszlatják a klubunkat. Megúsztam, a munkát pedig ott folytattuk, ahol abba hagytuk.

Don-Rosztovban is kedvező a klíma a kaktuszok számára. Ott megismerkedtem Szokolovval, az ottani kaktuszklub elnökével. Megnéztem a gyűjteményét. Kaptam tőle elég sok ritkaságot, magoncot és sarjat. Elmagyarázta, hogy egyeseket el kell ültetni, meggyökereztetni, de voltak olyanok is, amelyeket okvetlenül oltani kellett. Igen ám, de honnan vegyek alanyt? És hogyan oltsak egy hotelszobában? Visszamenőben a hotel felé egy nagy üzlet mellett haladtam el, és a vitrinben egy óriási Echinopsis erysiii-t láttam, tele hosszúra nőtt sarjakkal. Bementem az üzletbe, vásároltam két műanyag zacskót, az egyikkel leválasztottam egy pár sarjat a másikba, és már meg is voltak az alanyok. A hotelszobában az asztalra terítettem egy nagy újságot és hozzáfogtam az oltáshoz: minden kellék megvolt hozzá. Észre sem vettem, milyen hamar eltelt az idő, már csak félóra maradt az előadásig (aznap Csajkovszkij balettje, a „Hattyúk tava” ment és én játszottam a hegedűszólót). A kaktuszokat az ablakpárkányra tettem, a maradékot lesepertem a szemetes kosárba, de az újságot az asztalon hagytam, rohantam a színházba. Azon csodálkoztam, hogy Szása, a szobatársam nem jött meg. Vagy egy hét múl-

va Szása megkérdezte: „Múlt pénteken, amikor a „Hattyúk tava” ment, te dolgoztál, de én nem. Mít csináltál azon az újságon, ami az asztalon volt?” Azt válaszoltam, csak nem képzeli, hogy én ilyesmire emlékszem? De ekkor leesett a tantusz! Persze, hogy emlékszem! Akkor kaptam egy csomó kaktuszritkaságot és feloltottam őket, mondtam nagy örömmel. Erre csak annyit mondott: most már mindent értek! De megmagyarázni nem akarta. Közös barátunk, a főkarmester Lacánics Igor felesége mesélte el nevetve, hogy Szása a hotelszobában, toalettpapírt nem találva, felkapta az asztalról az újságot és berohant egy bizonyos helyre. Másnap a kedvese csipesszel, nagyítóüveg segítségével huzigálta ki a kaktuszviseket egy bizonyos intim helyről. A mai napig ezen röhög a színház népe.

1986-ban megismerkedtem egy kubai fiatal katonatiszttel, aki a lemergi tisztviselőskolában tanult. Elmondta, hogy az édesanyja, aki Matanzas városban él, kaktuszokkal foglalkozik és szívesen megismerkedne valakivel, aki Lembergben kaktuszt gyűjt, mert szeretne cserélni. Hozott Melocactus magokat, amelyek kikeltek. Azóta mind megnöttek és csak úgy ontják a magokat.

Omárnak (így hívták a kubait) adtam különböző magokat, amelyek már elő voltak készítve vetésre, összekeverve finom, mosott homokkal. Csodálkozott, hogy mag helyett homokot adok neki, de megmagyaráztam, hogy ezek a magvak olyan kicsik, mint a homokszem és így együtt szórva egyenletesen hullik a vetőágyba. Szerintem a kaktusznevelés titka az, hogy nagyon sok magot kell elvetni, és nem kell nagyon törődni vele: ami elpusztul, az elpusztul, de ami megmarad, az élni fog. Volt azonban még valami!

Amikor felbomlott a Szovjetunió, mint ilyenkor a zürzavarban lenni szokott, megjelentek a varázslók, a mágusok és

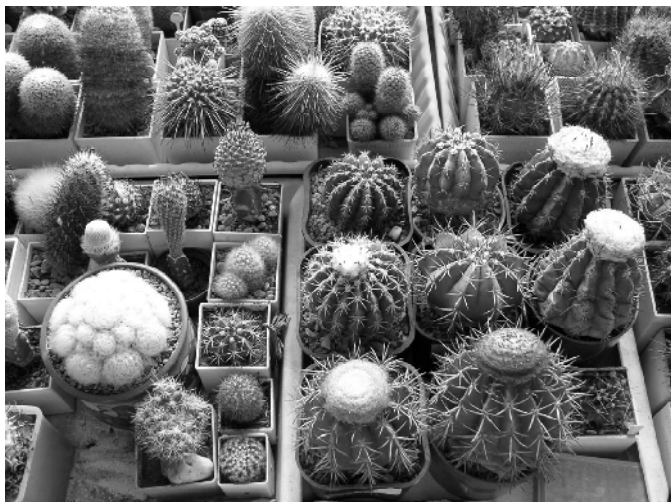
az extraszenszek. A legismertebb köztük Kaspirovskij, aki hipnózással gyógyított (már akit...) és Alan Csumák, aki a vizet gerjesztette (varázsolta) be valamilyen titokzatos erővel. Ha rendszeresen ivott belőle az ember, mindenféle betegségből gyógyult. Ő a tévében is szerepelt és elmondta, hogy a tévé elé kell tenni befőttes üveget tiszta vízzel megtöltve, azután vagy húsz percig hadonászott a képernyőn lassú zenei aláfestéssel. Ezt a vizet kellett inni. Ittuk is egy ideig, de semmit nem vettünk észre (tulajdonképpen egészségesek voltunk). Az asszony, mármint a feleségem, azt mondta, hogy öntsük ki, vagy locsoljam meg vele a kaktuszokat. Én az utóbbit választottam. Csak a magoncokat locsoltam meg vele, ezek azután úgy nőttek, mint a bolondok és egy sem pusztult el (különben a múlt évi szenteltvíznek is ilyen a hatása).

Visszatérve a Melocactus-okra, nem csak Omartól kapott Melocactus-aim vannak. 1980-ban vettem Mirszakovtól (egy kijevi kaktuszista) egy Melocactus maxonii magoncot. Szépen fejlődött, de egy idő múlva megakadt, lefogyott és alulról kezdett ráncosodni. Gondoltam, csinálnom kell neki egy forró vizes fürdőt (stimulációt). Délután négy óra lehetett, tudtam, hogy az asszony csak fél hatkor jön haza a munkából, még volt időm. Egy fazékban úgy 70 fokra melegítettem a vizet és beletettem a kaktuszt a műanyag cseréppel együtt. A víz rögtön lehűlt 40 fokra, így meggyújtottam a gázt alatta és vártam, mikor melegszik 60 fokra. Közben megjött a feleségem. Rám szólt mérgesen: „Már megint a konyhában vacakolsz a kaktuszokkal?” Erre én, megelőzve a veszekedést, gyorsan kimentem az erkélyre, megfélekedezve a kaktuszzal. A feleségem úgy 15–20 perc múlva, mint egy furia rohant ki utánam, hogy meddig akarom még főzni azt a kaktuszt? Már az összes víz elforrta és ég a műanyag cserép. Megragadtam a forró fazekat és kivittem az erkélyre. Sajnálkozva néztem a szép növényt. Egy hét múlva kivettem a kertbe a többi Melocactusokkal együtt a fóliasátorba. Kiraktam egy gerendára és jól meglocsoltam esővízzel. Később újra kimentem a kertbe, és kerestem az elpusztult maxoniit, de helyette egy gyönyörű nagy és telt kaktuszt találtam, amely még abban az évben cephaliumot hozott. Ha jól belegondolunk, csoda nem történt, mert élőhelyén, Guatemalában a tengerparti homok 90 fokra is felmelegszik.

A kilencvenes évek elején megszűnt a Lembergi Kaktuszklub. Két évvel ezelőtt újra összejöttünk. A Hotkevic Klub ismerős igazgatója befogadott minket. Minden hónap harmadik vasárnapján találkozunk 15 órakor. Jelenleg én vagyok az elnöke. A Kárpátaljai Hírmondó kaktuszkedvelő olvasói levélben vagy telefonon is elérhetnek.

Címem: Ukrajna, 79060 Lviv (Lemberg), vul. Naukova 30/175, telefonszámok: +380 (322) 64-24-83 vagy +380 67-8651680.

ALMÁSSY GÁBOR
Lemberg

Kárpátalja ígézetében

Beszélgetés Kovács Sándor szakíróval

A Kárpátaljai Szövetség idei balatonföldvári találkozóján alkalmunk volt gyönyörködni Kovács Sándornak, a Kárpátaljáról elszármazott neves szakírónak a szülőföldünkéről készített természetfilmeiben, hallhattuk előadását vidékünk nevezetességeiről. Számos jelenlevőben felmerült a kérdés: ki is az a Kovács Sándor, hol vannak a gyökerei? Vendégünket életéről, munkásságáról faggattuk.

Fotó: Elbe István

– 1954-ben születtem az ungvári járási Eszény településen. Az általános iskolát szülőfalumban, a középiskolát Csapon végeztem el, mindkettőt az anyanyelvemen, magyarul. Gyerekkoromtól kezdve két dolog valami megmagyarázhatatlan erővel kötötte le a figyelmemet: a matematika és a letűnt korok történései. Aztán, amikor életpályát kellett választanom, helyettem egy korszak rendszere tette ezt meg. Abban az időben ugyanis az egyetemi történelemtanulást a kommunista párttagsággal kapcsolták össze. Ez utóbbi számomra (egész életemben meggyőződéssel vallottam, hogy nem érdeksoportokat, hanem ügyeket kell szolgálni), rémálom volt. Nem politizálok, soha egyetlen párt tagja nem voltam, és nem is leszek. Szeretném tisztázni: én ma sem pártállásfüggően szeretem a szülőföldemet: tetteket, ügyeket szolgállok, és nem tömörüléseket. Ennek ellenére előfordul, hogy valamilyen tevékenységemben valaki politikai elkötelezettséget lát: és a KMKSZ-szimpatizánsok UMDSZ-esnek tartanak, az UMDSZ-pártiak pedig KMKSZ-esnek. Ezek belemagyarázások. Szerintem, éppen ez a bizonyítéka annak, hogy nem függök egyikőtől sem, és nem vagyok elkötelezve egyiknek sem.

Az érettségi után, 1971-ben felvételt nyertem az Ungvári Állami Egyetem matematika karára, ahol matematikusi és középiskolai matematikatanári diplomát szereztem. Matematikus lettem, és közben a történelem iránti szeretetemet megpróbáltam az idegenvezetésekre való felkészülésben kiélni. 1972-től a Szputnyik Nemzetközi Ifjú-

sági Utazási Iroda állományon kívüli (külös) tolmács-idegenvezetőjeként voltam alkalmazásban, és már akkor éreztem, ez igazi kihívás. Turistacsoportokat kísérem a Szovjetunió különböző térségeibe: Kijevbe, Moszkvába, Leningrádba, a Baltikumba, a Volga mentére, Közép-Ázsiába, a Kaukázusba, Szibériába. 1976-ban elvégeztem az Exkurszbjuro Belföldi Utazási Iroda idegenvezetői tanfolyamát. Diákkoromtól komolyan foglalkoztatott Kárpátalja településtörténete. Autodidakta módon ismerkedtem meg Magyarországgal és szülőföldem történelmével (ebben az időben ilyen irányú oktatás a Szovjetunió iskoláiban nem volt). 1977-ben a Szputnyik Nemzetközi Ifjúsági Utazási Iroda főállású tolmács-idegenvezetője lettem, de még ebben az évben elfogadtam a felkínált matematikatanári állást szülőfalum középiskolájában, ahol 22 évig tanítottam.

Tanári pályám nagyon fontos kiegészítője lett szülőföldem múltjának kutatása. Látva a Kárpátaljával kapcsolatos tudatlanságot, illetve félretájékoztatást, minden eszközzel és minden lehetséges módon igyekszem egy hiteles Kárpátalja-képet kialakítani. A szovjet rendszer felbomlását követően, 1992 óta, kihasználva a szabad utazási lehetőségeket, a kalauzolt csoportokon keresztül felvállaltam szülőföldem népszerűsítését.

Legnagyobb meglepetésemre, esténként az utasok a hallott legendákat, verseket elkerítették, és kézzel átírták. Újra és újra azt kérték, írjam le az előadottakat, mert ez könyv formájában is érdekes lehet. Hosszas töprengés után sikerült legyőzöm matematikus szemléletemet, és hozzákezdtem egy könyv megírásához. Ebben az is közrejátszott, hogy Kárpátaljáról szinte alig készült útikönyv, nem volt hiteles térkép, de még csak képeslapokat sem lehetett kapni. Fölfogtam: e vidék számára a gazdasági ellehetlenülésből az egyetlen kiút az idegenforgalom. 1996-ban egy könyv, egy képeslapsorozat és egy két nyelvű térkép megjelenítésének ötletével megkerestem a kárpátaljai magyar érdekvéviselői szervezeteket. Süket fülekre találtam, senki nem volt hajlandó adni egyetlen fillért sem, ugyanakkor semmitmondó kiadványok támogatására elképesztő összegeket ítélték meg. Rádöbbedtem: tagságon kívüliségem nem csak a szovjetrendszerben volt hátrány.

Elképzeléseim megvalósítása az állatorvosi lóra emlékeztető idegenforgalom szempontjából nélkülözhetetlen volt, ezért támogatás nélkül jelentettem meg egy könyvet, egy ismeretterjesztő füzetet és egy képeslapsorozatot. Annak ellenére, hogy a kiadványok

nagy keresletnek örvendtek, próbálkozásaimat a magyarság hivatásos „megmentői” még erkölcsileg sem értékelték. Alig akadt valaki, aki akkor az idegenforgalom fellendítésében partnerem lett volna.

Bezzeg, azóta már a vízcsapból is kárpátaljai turizmus folyik, mint a régi pártrendszerben: ért hozzá mindenki, boldog-boldogtalan. Ugy is felfoghatnám, hogy népszerűsítési tevékenységemet – embereket győzködtem igazamról, hogy a kárpátaljai kilátástalan helyzetből kivezető egyetlen lehetséges út, az idegenforgalom – siker koronázta.

Hm.

Nem igazán így képzeltem el szülőföldem turisztikai felfedezését.

– **Mi készítette szülőföldje elhagyására?**

– Erről nem szívesen beszélek, mivel kizárólag családi okok motiváltak, és nem valami jobb élet reménye. Ha az utóbbi fontos lett volna számomra, akkor már jóval korábban, könnyedén megtehettem volna, hogy elhagyom szülőföldemet. Ma Budapest egyik gimnáziumában tanítok.

– **Eddigi életművében Kárpátalja bemutatásával foglalkozik. A számos könyv, írás, térkép, fotó és film közül melyiket tartja a legfontosabbnak?**

– Mindegyiket. Ezek nemcsak az én pályafutásom fontos mérföldkövei, hanem fontos kordokumentumként is felfoghatók, mivel az adott időben egy nem professzionális kutató-szakember számára maximálisan az általam leírtak válhattak ismertté. Talán a szerkesztésben immáron az 5. kiadásban megjelent két nyelvű Kárpátalja térképe meghatározó a vidék megismerésében. Az pedig, hogy „Bús düledékeiden...” című könyvecskéből közel egyórás DVD-film készült, azt hiszem, önmagáért beszél. A „Máramarosi havasok” című filmünket négy évszakban, többek között helikopterről is egy nagyon jól felkészült, elszánt csapattal forgattuk. A Verecke című könyvem azért fontos, mivel az egykori millenniumi emlékművel kapcsolatban nagy volt a tudatlanság, ám nem igazán vállalkozott senki annak felkutatására.

– **Önt a kezdetekben útikönyvíróként tartották számon. Miért érzett készletét arra, hogy kiadványokban népszerűsítse szülőföldjét?**

A szelmenci határátkelő

Kárpátalja igézetében Beszélgetés Kovács Sándor szakíróval

A munkácsi vár Turul-emlékoszloppal

– Mivel Kárpátalját még az ott élők sem ismerik igazán, fel sem fogják, micsoda kincsek között élnek. Ezért vállaltam fel, hogy sokadszorra is végigjáróm a falvakat, térségeket, hegyeket, völgyeket, összegyűjtöm az ott heverő kincseket. Budapesten élve könnyebben hozzájutok a háttér-információkhoz. Hál’ Istennek, itt sok barátom, igazi segítők akad, akik önzetlenül megosztják velem a Kárpátaljával kapcsolatos ismereteiket, dokumentumaikat. A szabad időmet ez tölti ki.

– *A mai internetes világban az emberek egyre kevesebbet olvasnak. Nem tart attól, hogy könyvei csak a szűkebb szakma számára lesznek érdekesek?*

– A „Máramarosi bércek között” című, Kárpátalja keleti, máramarosi térségét aprólékosan bemutató könyvemnél nagyon kellett vigyáznom, hogy a kötet ne kerüljön a tudományos mű kategóriájába, mivel az olvashatóság nálam legalább ennyire fontos szempont. A 14 térképszelvényvel, 476 fotóval, 94 archív illusztrációval ellátott, 344 oldalas, keménytáblás, színes kiadvány a Fehér-Tisza forrásától kezdve a Csornahorán, a Hoverlán, a Bliznicán, a Gorgánokon, az ott eredő folyó- és patak-völgyek, hegyhátak településein át, egészen a Nagyág–Repinka vonaláig e térség teljes kálauza.

– *A szakíró talál még elvégzendő feladatot?*

– Kárpátaljáról még mindig nagyon sok nélkülözhetetlen adat nincs feldolgozva. Már rég nagy szükség lett volna egy vár- és kastélykálauz megjelenetésére. Ezért gondoltam úgy, hogy leteszem az olvasók asztalára a várakat bemutató könyvecskémnek a teljesség igényével elkészített, kibővített változatát. A Kárpátaljai Spektrum sorozatnak ez eddig a legutolsó könyve, kivonatként pedig önálló füzetben a munkácsi várról szóló ismertető látott napvilágot.

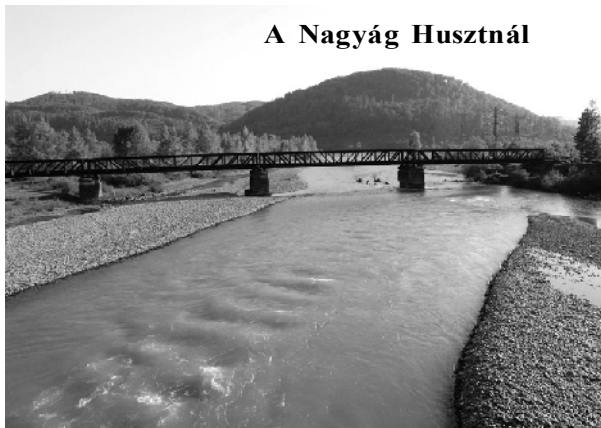
– *A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján nagy sikert arattak ismeretterjesztő filmjei. Voltak olyan „megszállottak”, akik még a szombat esti bál időtartamából is lecsíptek néhány*

órát, hogy a filmkockák segítségével Kárpátalja csodálatos tájaiban gyönyörködjenek. Hogyan lett filmes Kovács Sándor szakíró?

– Megfigyeltem azt, hogy a még megvásárolt könyveket sem mindig olvassa el a Kedves Olvasó. Ezzel szemben, egy filmet mindenki sokkal hamarabb megnéz. Mivel eddig 6 ismeretterjesztő film az én ösztönzésemre jött létre, és azoknak elkészítésében írószakértőként vettem részt, gyűjtöttem egy kis tapasztalatot a filmes világban. Nem könnyű dolog a filmeseket Kárpátalja szolgálatába állítani, ezért magam ragadtam kamerát, és kezdtem forgatni. Első önálló filmem, amelyet magam forgattam, a stúdiómunkálatait is magam végeztem „A honfoglalás kapuja – Verecke” címmel Kárpátalja legfrékvéntálabb térségét, az oda kapcsolódó történelmi eseményeket, és a vereckei emlékművek tragikus sorsát mutatja be.

– *Mi következik azután?*

A Nagyág Husztnál

– Nos, következik Kárpátalja nyugati térsége... Most fejeztem be Kárpátalja teljes nyugati térségének a helyszínelését, adatgyűjtését. Ennek a feldolgozása folyamatban van, és ha a Gondviselő ad erőt, akkor a Kárpátalja-sorozat utolsó kötete a magyarlakta vidéket mutatja be. De előbb még a hét országos (vidéki) milleniumi emlékmű sorsáról jelenik meg egy könyvem, amelynek írása a befejezéséhez közeledik.

– *Magyarország-szerte tart előadásokat Kárpátaljáról. A magyar állampolgárok mennyire érdeklődnek Kárpátalja iránt?*

– A szülőföldemet nemcsak a fővárosban, a rádió, a televízió műsoraiban népszerűsítem, hanem több vidéki városban is tartottam előadást

és volt fotókiállításom, például Sopronban, Tatán, Kiskunfélegyházán, Szegeden, Komlón, hogy csak néhányat említsék, de szülőföldemet bemutattam Bécsben és Felsőpulyán is. Az előadásokon a hallgatóság a kiállított fotók és a vetített film segítségével is közelebb kerülhet Kárpátaljához. Az érdeklődés mindig nagy, nem egy esetben hallottam a szervezőktől, hogy jóval többen voltak kíváncsiak a Kárpátaljáról szóló előadásra, mint egy más témájúra. Ezt elsősorban a szülőföldem iránti tisztelet miatt tartom nagyon fontosnak, és csupán másodlagosan vonatkozatom azt személyemre. Az esetek többségében az előadásokon jelen vannak a vidékünket alaposan ismerők, és a kevésbé jártasak is. Ezek a feltett kérdésekből derülnek ki. Sok esetben nem csupán profán kérdéseket tesznek fel, hanem bizony egy-egy térség, a belső viszonyok, az életmód és a szemléletünk mély ismeretéről tanúskodó kérdések is elhangzanak.

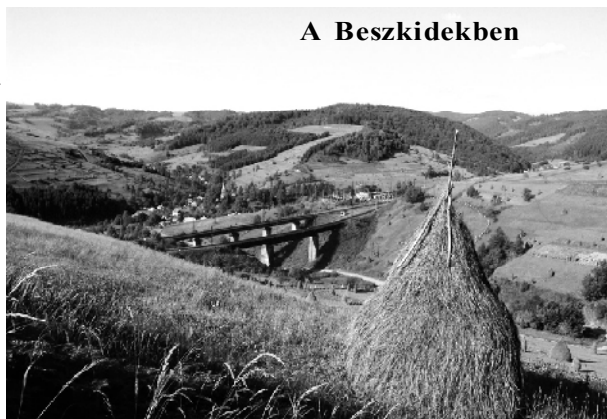
– *Mind a magyar politikus, mind a közvélemény hajlamos megfélemezni az itteni magyarokról. Ön szerint mi lehet az oka, hogy az elszakított részek közül Kárpátaljának a „mostohagyerek” szerepe jutott?*

– A második világháború után ez lett a legelzártabb elszakított nemzettest, amelyet a szovjet hegemonia miatt tabuként kezeltek. Ez az anyaországi köztudatban több mint négy évtizeden át negligálta Kárpátalját. Az ekkor felnőtté vált nemzedék ilyen tudatot (vagy tudathiányt) adott át a következő generációnak. Ennek a legdurvább megnyilvánulása a már klasszikussá vált kérdés, amelyet a Szovjetunióba érkező magyarországi turista (csakis a magyarországi, mert az elszakított területekről érkező magyar nemzeti-ségük számára ez nem volt újság) a magamfajta idegenvezetőnek számtalanszor feltett: „Hol tanult meg ilyen szépen magyarul?” A beidegződések pedig akarva-akaratlanul ma is ott élnek nemcsak a kisember, hanem a politikus fejében is. Levetközni, már aki egyáltalán ezt szeretné, még annak is nagyon nehéz.

– *Köszönöm a beszélgetést és további eredményes munkát kívánok.*

I-S

A Beszkidekben

„Egy kollégám megjegyezte: te egy egyszemélyes maffia vagy!”

A budapesti Ünnepi Könyvhétre jelent meg Skultéty Csaba „Kárpátalja magyarsága a viharok sodrában” című könyve. A kötetről beszélgettünk a szerzővel.

– **Miért tartotta fontosnak e gyűjteményes kötetének a megjelentetését?**

– A történelmi Magyarország északkeleti térségének, a mai Kelet-Szlovákia és Kárpátalja sorsának alakulása végigkísérte egész publicisztikai pályámat, és közelről foglalkoztat ma is. Ez természetes, hiszen innen, Ung megyének a szlovákiai csücskéből, Nagykaposról származom, a Szepességétől Máramarosig egy kicsit mindenütt otthon vagyok. Dolgaim úgy alakultak, hogy Münchenben, a Szabad Európa Rádióban külpolitikai szerkesztőként a szovjethatalom utolsó évtizedében én lettem a kárpátaljai magyarság ügyének a gazdája, ami e tárgyban kulcs helyzetet jelentett. Az indítékok erre a magyar emigráció szellemi életének egyik eseménye adta.

– **Kérem, beszéljen erről!**

– Nyugat-Európa nagy szét-szórtságában működött néhány kimagasló teljesítményt nyújtó szellemi tömörülés évenkénti egyhetes tanulmányi konferencia tartásával. Ezek egyike volt a Svájci Magyar Irodalmi és Képzőművészeti Kör. Szeptember végi lugánói találkozóin sorozatában 1980-ra a határon kívülre szorult magyarság szellemi életének a vizsgálatát tűzte programjára. A kárpátaljai nemzetiség helyzetének az ismertetésére, még tavasszal, engem kértek fel. Pillanatnyi pánikba esésemben, hogy a kettős vasfüggönyön át hogyan jussak kellő forrásokhoz, egy Munkácsról Budapestre került barátom jött segítségemre: fokról fokra kicsempésztetett Kárpát-

aljáról mondhatni mindent, ami ott magyar nyelven megjelent, és egyenes úton juttatta el hozzám, Münchenbe. Szinte naprakész tájékozottságomat a velünk ugyanabban az épülettömbben működő, a Szovjetunió különböző nyelvein sugárzó Szabadság Rádió ukrán kutató osztálya is segítette. Így készült el az a Lugánóban, majd a nyugat-európai térségben többfelé előadott tanulmányom, amely az adott körülmények között szenzációszámba ment. Egyfelől azért, mert Nyugaton e kérdéssel ezzel az alapossággal senki sem foglalkozott vagy foglalkozhatott, Budapesten pedig a kárpátaljai ügy szakértői, még teljesebb ismereteikkel, azokat nem publikálhatták.

– **A Szabad Európa Rádió mikrofónján át tehát mindezt tovább adta a magyarországi és széles kárpát-medencei hallgatóságnak.**

– Ezzel a lehetőséggel megszemenően éltem is. Budapesten a „Kárpátontúli ukrán terület” szinte tabu volt. A nagyközönség felé teljesen, de a moszkvai magyar nagykövetség is tilos volt oda látogatnia. En viszont lehetőséget kaptam, hogy a legkülönbözőbb műsorokba elhelyezzek valamilyen, bármily apró hírt, megemlítsék egy eseményt vagy egy helységnevet a magyarság egészétől is elzárt világból. A rádiónál egy kollégám, aki átlátta ezt a ténykedésemet, egy szerkesztőségi értekezletről távozva odaszólt nekem, hogy „te egy egyszemélyes maffia vagy!”

– **Ez a „maffia” aztán, ott, a nyugati világban, szélesebb körben is működött.**

– Igen, igyekeztem a témát az emigrációs publikációkban, lapokban-folyóiratokban ébren tartani, de másutt is, és nem csak magyarul. Majd ugyanezt tettem itthon is a rendszer-váltás idejétől, amikor hosszú-hosszú évek után hazatérhettem. Most megjelent könyvemben olyan írásokat gyűjtöttem össze, amelyek erről, ezekről szólnak. Kerek har-

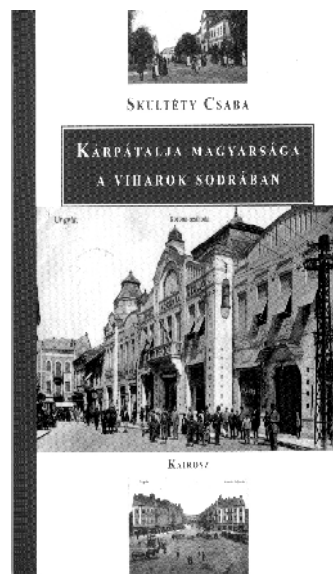
minc olyan publikáció, amelyekben az egykor elzárt világról valahol írtam, mondtam, vagy mondtattam. Alapos elemzések vagy villanásszerű helyzetkép valamiről, a dátum szerint, egy bizonyos időpontban.

– **Úgy tudjuk, ma is visszavisszajár Kárpátaljára.**

– Valóban. Így legutóbb a magyarországi ferences gimnáziumok öregdiákjaival bejártuk a vidéket, mindent, amit csak be lehetett járni. Többségüknek új, nagy élményt jelentett ez az út. Mindenkit biztatnék, jöjjenmenjen, igen fontos ez a kapcsolattartás. Aki Magyarországról ezt a határt átlépi, csak ott tapasztalja meg, mennyivel gazdagodott.

– **Ön viszont, odautazva, hazalátogat. Kiemelhetjük Beregszászt, ahol szüleiével laktak is egy ideig és ahol nemrég emléket állított édesapjának.**

– Az első bécsi döntést követően ügyvéd apámat a magyar igazságügy-miniszter közjegyzőnek nevezte ki Beregszászra, így Nagykaposról átkeöltünk oda. Ezek a budapesti egyetemi éveim voltak, a szünidőket a beregi székhelyen és a barátaim révén különösen kedvelt Munkácsra töltöttem. Apám irodája a törvénytérrel, vagyis a mai tanárképző főiskolával szembeni épületben, annak első emeletén volt. Most, hogy teremről teremre magyarországi intézmények és magán-személyek felajánlásából újul meg a főiskola, vállaltam az egyik tanteremnek a felújítását apám, Skultéty Viktor emlékére. Egy másik, kisebb szemináriumterem az Eszenyből származó Balla Gyula irodalmár-történész, elhunyt barátomnak a nevét viseli. A hazatelepülésemet követő esztendőik során személyében az akkori budapesti Magyarságkutató Intézet kutatójában kitü-

nő munkatárs kollégára találtam, akivel értékes közös feladatokat végezhetünk el.

– **Ez év júniusában a Budai Várban „Fiume magyar emlékezete” címmel az Ön gyűjteményéből nagy sikerű kiállítást rendezett az Országos Széchényi Könyvtár. Ez idő tájt látott napvilágot a „Kárpátalja magyarsága a viharok sodrában” című könyve is. Kötetnek milyen a visszhangja?**

– Az induló fogadtatás érezhetően pozitív, hiszen ilyen tartalommal erről a témáról könyv a háború óta nem jelent meg. Még csak a terjesztés kezdeti szakaszában vagyunk. Érdemes talán megemlítenem, hogy a kötethez Kun Miklós, a ma legtekintélyesebb magyar szovjetológus írta a bevezetőt, az első érdemi recenzió pedig Jeszenszky Géza volt külügyminisztertől jelent meg a múlt évben elindított rangos Trianoni Szemlében.

– **Köszönjük a tájékoztatást, további sikereket kívánunk.**

y-a

A Skultéty Viktor, illetve a Balla Gyula terem felirata

„Kárpátalja magyarsága a viharok sodrában”

A Kairosz Kiadó gondozásában a közelmúltban látott napvilágot Skultéty Csaba legújabb könyve, amelyben a szerző a kárpátaljai magyarság hanyatott sorsáról közöl tanulmányokat. A Kárpátaljai Hírmondó szerkesztősége fontosnak tartotta, hogy hírt adjon a kiadványról. Szubjektív értékelés helyett álljon itt egy részlet Kun Miklós szovjetológusnak a gyűjteményhez írt előszavából, illetve Jeszenszky Géza történésznek a Trianoni Szemlében megjelent recenziójából.

Ami számunkra a felvidéki és a kárpátaljai magyarság tragédiája, az Ung folyó partjáról jött Skultéty Csabának kétszeres megpróbáltatás. Egyszer személyesen megszenvetve a magyar nemzet, s azon belül külön is, földijei sanyarú sorsát. Évek múlva pedig újraélte azzal, hogy élénk tárta a látottakat. Szerzőként, felelősségteljesen gondolkodó kutatóként szól a Benes-dekrétumokról, a cseh és szlovák politikusok összefogása nyomán végrehajtott kitelepítésekről, a szövevényes kárpátaljai kérdéssről. Rajtakívül nem él már ennek a lényegében máig rendezetlen helyzetnek ilyen felkészült, az igazságért kiálló koronatanúja.

Ilyen szempontból talán a legkevésbé ismert az anyaországban a kárpátaljai magyarság sorsa, amely földrajzilag napjainkban három külön állam területén él, egymástól elszakítva. Kevesen tudják, hogy ez a több nemzet lakta régió sokban a váltópénz szerepét töltötte be Tomás Masaryk, főleg pedig Eduard Benes politikai játszmáiban. Elég csak ránézni Ungvár „prágai” negyedére, ahol a cseh fővárosból érkező hivatalnokok külön gettóban telepedtek le, hogy még véletlenül se keveredjenek a helyiekkel. A legtöbb fontos kárpátaljai város, köztük Ungvár, Munkács és Beregszász ősi magyar település, a magyar kultúra, a magyar történelem bölcsője. A benesi propagandagépezet azonban mindent megtett, hogy Nyugaton hamis híreket terjesszen az ottani helyzetről, a magyarokat afféle betolakodó, ázsiai horadának tüntetve fel.

A második világháború alatti emigrációjában Benes ragaszkodott a régi, „München előtti” államhatárok visszaállításához. Anémetek és a magyarok – sőt, egy ideig még a szlovákok és a lengyelek – kollektív büntetésén ármánykodott, környezete pedig egyenesen a magyarok kipusztítását tekintette Prága számára megfelelő megoldásnak. Kárpátaljáról azonban – vagy annak nagyobbik részéről – már 1939-ben hajlandó lett volna lemondani a sztálini szovjet birodalom javára. Az indoklás az ő szempontjából egyértelmű volt: ez a terület a jövőben nem lehet Magyarországé! Nagyon érdekes, hogy 1941-ig, a Barbarossa-terv beindítása küszöbén Benes ádáz ellenfelei, a Tiso-féle náci-barát szlovák állam vezetői közül sokan ugyanúgy gondolkodtak.

Sztálin és köre, beleértve a kijevei politikusokat, köztük Nyikita Hruscsovot, az akkori ukrán párttitkárt, egészen 1943-ig óvatosan nyilatkoztak Kárpátalja jövőbeni sorsáról. Sőt, a szovjet katonai vezetés és a

politikai rendőrség közös felügyeletével létrehozott, Ludvík Svoboda vezette csehszlovák katonai alakulatba besoroztatták a gulág légereiből kiengedett kárpátaljai ukránokat és ruszinokat, akik eleinte a „légió” állományának többségét alkották. Az 1968-as „prágai tavasz” után az emigráns sorsot választó Vilem Kahan, az alakulat volt politikai tisztje mesélte nekem, hogy a katonának legalább a fele folyékonyan tudott magyarul. Egymás között eleinte így is beszéltek, mire a cseh és szlovák parancsnokok elrettentő büntetésül hideg verembe ültették őket.

A háború utáni közép-kelet-európai határokra nézve sokban sorsdöntő teheráni találkozót követően a szovjet fővárosba 1943 végén érkező Benes érzekelte, hogy a szovjet vezetés azt várja tőle, lépjen minél előbb Kárpátalja ügyében. Engedett hát, és ígéretet tett tárgyalópartnereinek, Sztálinnak és a szovjet külpolitikát irányító Molotovnak: ünnepélyesen hajlandó lemondani az egész térségről a Kreml javára. Lényegében semmi mást nem kért cserébe, mint áldást a magyarok kollektív megbüntetésére, ősi földjeikről való kiűzésére. Alig egy év múlva, 1944 végétől kezdetét vette a kitelepítés, amelynek Skultéty Csaba nemcsak krónikása, hanem nagyrészt szemtanúja is volt: a magyarok puszkattal törtéző kiűzése, amelyet „lakosságcsere”-nek csúfoltak, a sok ezer ember halálát követelő „malenki robot”, a szabadrablás.

Ettől kezdve már nem volt megállás. Sajnálhatjuk, hogy napjainkban – idehaza is, de főleg északi határainkon túl – akadnak olyanok, akik nem akarnak tudomást venni erről a történelmi igazságtalanságról. Nemrég az Európa Parlamentnek a XX. századi totális rendszerek bűneiről rendezett meghallgatásán egy cseh képviselő hatalmas táblaképet mutatott be a háború utáni csehszlovákiai áldozatokról. Mindenki rajta volt a tragikus listán, csak a magyarok nem.

Kárpátaljával még inkább ez a helyzet. A magyarok ottani sorsáról a szovjethatalom büntetteit újabbak gyakran emlegető hivatalos ukrán hatóságok általában nem vesznek tudomást. Jogosan számon tartják azokat az ukrán falvakat, ahol a holodomor, a mesterségesen keltett éhínség barbár pusztítást végzett. De ritka kivételtől eltekintve hallgatnak Szolyváról és más településekről, ahol Sztálin politikai rendőrsége etnikai alapon követte el ugyanezeket a bűntetteket.

KUN MIKLÓS

Jeszenszky Géza

A viharszünet vége Kárpátalján? (Részletek)

Skultéty Csaba, alias Ambrus Márton, akire az egykori Szabad Európa Rádió hallgatói ma is nagy megbecsüléssel emlékeznek, csak majdnem kárpátaljai: a szomszédos Nagykaposonszületett 1920-ban, amelyet akkor még nem választott el határ a Trianonban ugyancsak Csehszlovákiához csatolt, „Podkarpatszka Rusz”-nak nevezett, ezer éven át a Magyar Királyság integráns részét alkotó területtől. Az első bécsi döntés örömhíre a késmárki német gimnáziumban érte, a visszacsatolási ünnepségre hazatérte, de az új határ már nem tette lehetővé, hogy tanulmányait ott fejezze be, így az érettségét az ungvári, újból megnyílt magyar gimnáziumban tette le. Beregszász, majd Munkács lett a család otthona. Budapesti egyetem, szovjet gyűjtőtábor, sikeres szökés, rövid magyar közszolgálat után Párizs, majd a brugesi Posztgraduális Európa Kollégium után került Münchenbe, az 1951-ben induló SZER-hez. Ottani munkája mellett lett Kárpátalja, az ott élő, mintegy 200 ezres magyarság és a szovjeturalom alatt önálló nemzetiségként el nem ismert ruszinok egyik legjobb, legalaposabb nyugati ismerője és szószólója. Most kiadott írásai 1973 és 2008 között jelentek meg, de többségük a rendszerváltozás, Ukrajna függetlenné válása előtt született és jelent ma fontos kordokumentumot.

Skultéty a háború után először 1988-ban léphetett ifjúkora színterére, hogy az addig nehezen megszerezhető lapok, hírek után a mellbeverő valósággal is szembesüljön, annak már enyhülő szakaszában, amikor Magyarország révén legalább ablak nyílt a szabadabb, jobb világra. Ukrajna 1991 végi függetlenné válása Kárpátalja magyarsága számára politikai és nyelvi jogai figyelmeztető érdemlő helyreállítását hozta, nagy mértékben az 1989-ben, a gorbacsovi enyhülést kihasználva létrejött Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség erőfeszítései révén. Skultéty személyes tapasztalatok alapján mutatja be a váratlanul bekövetkező rendszerváltozás és a Szovjetunió még váratlanabb szétesése utáni helyzet kettősségét: Kárpátalja magyarsága „könnyebben, emelt fővel vállalhatja identitását, mint a történelmi Magyarország utódállamaiban bárhol”, ugyanakkor 1994-re életszínvonalá mélyen a tíz évvel korábbi alá süllyedt a munkahelyek elvesztése, a pénz elértéktelenedése, az alapvető javak hiánya és a mindent elárasztó korrupció következtében.

Forrás: Trianoni Szemle, a Trianon Kutatóintézet folyóirata, I. évf. 3. sz., 2009. július-szeptember.

Weinrauch Katalin

Otthonkeresők

Még most is, évekkel az után, hogy eljött az Ohazából, ha a régi otthonára gondol, könnyektől pálás a szeme. Az emlékek a legváratlanabb pillanatokban találják rá, beökvadnak a gondolataiba, képeket elevenítenek fel benne, olyan élesen, tisztán, mintha egy valaha látott, feledhetetlenül szép film jelenetei lennének, amelyeket a film kockái megőriztek az elmúlástól. Hangok és illatok társulnak a villanásnyi képekhez, és neki megvan hozzá az a különös adottsága, hogy azonnal, szinte testi valóságban is ott legyen a múltban, újra élje, életre keltse a pillanatokot. S bármily vidámak, örömet sugárzóak az emlékek, mégis amint rá találják, azonnal könnybe lábad a szeme.

Honvágy, intézi el magában a kívülálló számára egy láthatatlan kézlegyintéssel és némi szégyenkezéssel az ellágyulását, majd elmúlik. De nem, érzi, hogy soha. Köldök-zsinór, amelyet képtelen elszakítani: lám, eddig sem sikerült. Talán, mert nem is akarja... Ezért rögzít magában minden semmi-ségnek tűnő kis emléket, amely az otthonához köti. Ő még mindig odatartozik...

Pedig mennyire vágyott Amerikába... Tanulni, aztán dolgozni, vinni valamire... Tulajdonképpen nem is csalódott, nem panaszkodhat, ha a dolgai lassan alakulnak is, már nem érzi magát annyira idegennek... Vagy inkább nem mindig... Persze, ha volna valaki, akivel beszélhetne néha régi otthonáról, az otthoni eseményekről, könyvebb lenne... Ha másnak is jelentene valamit annak a városkának a neve, ahonnan egykor elindult...

Nem, soha nem arra a patinás, lassan világvárosnak nevezhető, valóban gyönyörű városra gondol, ahonnan jött. O de-hogy! Az csak befogadta őt, éppen úgy, mint a sok többi idegent... Azazhogy egy hajszálnyival nehezebben... Pedig az ő nemzetisége, anyanyelve azonos volt befogadóival... Mégis többet kellett kilincselni, vámi, hogy állampolgárnak ismerjék el. Ellentétben azokkal, akik a messze keletről jöttek... Ilyen az élet... Akinek sok pénze van, az tud énekelni... Még akkor is, ha siketnéma...

A lány nagyot sóhajt és hangtalanul sorolja: mi tagadás, nehéz időszakot hagytam a hátam mögött, nem volt egyszerű hazát cserélni, megválni a szülőföldtől. Pedig nem egy merőben új világba csöppenem bele, és nem egy számomra idegen kultúrában kellett megállni a helyemet, mint például most.

Összeszorítja a száját, aztán szórakozottan kitekint a kocsi ablakán. Előttük, mögöttük, oldalt, ahová néz, mindenütt autók, autók hátán. Az autópályán megbénult a forgalom, minden sáv bedugult.

Jó lenne tudni, minek köszönhető ez az értelmetlen ácsorgás, bár az sem változtatna semmin... Jézusom, mikor kerülünk ki ebből az autódzsungelnek tűnő végeláthatat-

lan dugóból, meddig kell még itt ülni... Jó, hogy az idős munkaadója, aki itt ül mellette, nem morog, nem elégedetlenkedik, vagy szokása szerint nem őt hibáztatja...

Hallgatag nő... Mindegy, fontos, hogy jól fizet, azon túl olyan, amilyen... El kell tünnöm és kész! Mert kell ez a munka, pénz nélkül nem tudnám végigcsinálni, s főleg elémi azt, amit kifizettem magam elé... Igen, egyetem, meg egy igazi munkahely... Hogy legyen belőlem valaki... Nem akarok örökre „társalkodónó” maradni, mert ebben a minőségben alkalmazott Emily. Furcsa, hogy így kell szólítanom, nem néneinek... De hát ez Amerika, itt teljesen mások a társadalmi normák, az érintkezési szabályok... A dédmamám lehetne, én meg Emilizem...

Mosoly bujkál a szája szögletében, mert anyjára gondol, aki az idős hölgynek bőven a lánya lehetne: vajon, mit szólna hozzá, ha egy ilyen korú fiatal, mint én, csak úgy lejankázná... Anya... Összeszorul a torka és keserűen gondolja: legalább te maradtál volna ott, abban a kedves, kicsi városkában... Otthonunkban, a szülőházban... Miattam hagytad el, én meg magadra hagytalak a számodra idegen nagyvárosban... Soha egyetlen szóval sem panaszkodtál, sőt, te támogattál, küldtél, hogy menjek, valósítsam meg az álmaimat, ha csak így lehetek boldog... Istenem, milyen nagyszerű anyám van nekem, és milyen messze van tőlem... Nem, nem szabad sírom... Ő sem sírt, amikor elbúcsúztam tőle a repülőtér kettes termináljában... Mosolyogva integetett és bátorított... Csak a gyönyörű szeme fénylett gyanúsán... Nekem meg majd megszakadt a szívem... Ha egyetlen szót szól, ha csak egy gesztussal utal rá, hogy ellene van az elutazásomnak, én nem...

Á, ez így nem igaz! Ő ráérett az igazságra, ezért nem nehezítette meg a döntését... Vajon kibírta hazáig azzal a hősies mosollyal, vagy a taxiban ülve végigsírta az utat? Ahogy én ismerem, csak az üres lakásban engedett szabad folyást a könnyeinek... Erről soha nem beszélt... Később azzal vigasztalt, hogy ha már így alakult az élete, és egyedül kellett maradnia az idegen nagyvárosban, legalább a testvérem gyerekein fog majd segíteni... Abátyám, Viktor rendes ember, jó testvér... Igen, ő otthon maradt a szülővárosunkban... Nehéz körülmények között él a családjával, de Otthon! A város másik végén laknak, nem ott, ahol a mi kis házunk áll... Mert oda nősült... A lány elmélázik: szeretem a sógornómet, csak ne volna olyan nagyon teszetosza... Amúgy igazán jóra való nő... Hűségesen gondolja az apám sírját, igaz, közel is laknak a temetőhöz, nem kell messze elmárni...

Az idős asszony megmoccan mellette az ülésen. A lány odakapja a fejét, talán szomjas, gondolja. De Emily lehuny szemmel ül, biztos elszundított. Legalább

angolul szólna, beszélgetne velem, de nem! Amikor nagynéha mégis szóra nyitja a száját, többnyire röviden elmondja, mit kíván tőlem, mit akar éppen, hová kell vinnem, mit kell sürgősen elintéznem, megvásárolnom neki, mikorra jelentsem be a szépségszalomba, milyen időpontban jöjjön a gyögymasször, milyen napon és hány órakor vigyem el az imaházba, és így tovább. Én bólogatok, azonnal cselekszem, de ezzel ki is merül a közöttünk lévő nexus. Soha nem szólít a nevemen, csak Miss-nek hív, így én sem merek kezdeményezni semmiféle beszélgetést. Valahol jól is van ez így... Ha hiányzik a személyes impulzus, nem vagyunk részei a másik életének. Megmaradunk egymás számára távolságtartó idegennek, szigorúan betartva, soha át nem lépve a közöttünk lévő társadalmi határokat.

A lány mereven maga elé néz: talán én sem lennék különb, ha annyi millió dollár fölött rendelkeznék, mint ő... No de lehet így élni? Mi öröme van a sok pénzből? Vagy éppen emiatt ilyen, a vagyona tette ilyené? Magányos... Azt mondja Anne, aki beajánlott hozzá, hogy állítólag vannak rokonai a Keleti parton... fia, unokák, talán egy unokaöccse is... De akkor miért él itt egyedül az Angyalok városában? Ezt sem köti senki orrára... Anne nevetve mondta: mert nincs ember, aki kibírná vele huzamosabb ideig. Nekem elhíheted, már legalább tízen próbálkoztak előttem, és ilyen hosszú ideig még senki nem bírta ki vele...

Anne... szuper rendes lány és milyen gyönyörű... igazi fekete szépség... Janinak köszönheti, hogy megismerkedtek. Gyorsan megbarátkoztak, Anne Kubából jött, ő is egyedül van, együtt bérelnek a parton egy lakást. Jó így, mert kettőjük között megszűnik a tetemes lakbér költsége. Remekül kijönnek egymással, néha eljárnak futni, vagy beülnek egy kávéra... Ennyi a kikapcsolódás... Anne ritkán van otthon, ápolónő az egyik közeli egészségügyi központban, ő felügyeli napi szinten az öreg hölgy egészségi állapotát. Általa került Emilyhez dolgozni több mint fél éve. Azóta túri a furcsa rigolyáit, rideg közönyét, elégedetlenkedéseit, kiszámíthatatlan, hirtelen hangulatváltozásait. Mindegy, jól és pontosan fizet, s ez a legfontosabb... No meg az, hogy van bőven szabad ideje, eljárhat tanfolyamokra, készülhet az egyetemi felvételre... Persze az anyja a nehézségekről semmit nem tud, csak a jót és szépet tudatja vele, miért okozna neki fölösleges aggodalmat?!

Milyen boldog volt, amikor Janiról beszámolt neki... Tényleg rendes srác, segítőkész. Idejövét a repülőn ismerkedett meg vele. Újságíró, és már az is kész csoda, hogy ő is éppen Los Angelesbe jött. Egy közismert napilapnak a munkatársa, évek óta ő az újság itteni tudósítója, és úgy ismeri a várost, mintha szülővárosa lenne...

Anyának azonnal beindult a fantáziája és titokban már rég összeboronálta őket. Neki meg nem volt szíve bevalla-

Weinrauch Katalin

Otthonkeresők

■ ni, hogy a fiú meleg... Őt nem zavarja, mert nagyszerű, igazi barát, úgy törődik vele, mintha a testvérhúga lenne. Többször elvitte magával nagy koncertekre, általa igazi hírességek közelébe kerülhetett. Jani az újságírói igazolványával sok helyre bejut, és őt ilyenkor a fotóriporterének mutatja be...

Gondolatai elidőznek a fiú körül, jó tudni, hogy van valaki, akivel magyarul beszélhet, aki megért olyan dolgokat is, amelyeket az itteniek soha... Még Anne sem... De az az igazság, hogy az otthonról, a valódi szülőföldről még Janival sem tud beszélgetni... Mesélhetne neki Kárpátjáról, és a fiú bizonyára szívesen meghallgatná, ám valójában nem jelentene neki semmit. Nincsenek közös emlékeik, nem köti őket össze a múltjuk, Jani születet pesti srác...

A, nem érdekes... Phú, de meleg van, a motor áll, így természetesen a légkondicionáló sem működik... Jó lenne egy kicsit leengedni az ablakot, legalább egy ujjnyira, de mit szól majd hozzá Emily... Anyira fél a huzattól, meg a hűléstől, de hát kinn is meleg van... Már lassan egy órája állnak itt, és még egy árva szót sem szólnak egymáshoz. Megint elszundított, vagy legalábbis úgy tesz, mintha aludna. Így nem kényelmetlen számára a hallgatás, nem muszáj beszélnie. Milyen öreg, már kilencven éves... Csupa ránc az arca, de még most sem csúnya. Valami megmagyarázhatatlan sajnálatot érez az idős nő iránt: nagyon magányos, nagyon egyedül van, de csak ő tehet róla! Vagy nem...

A lány óvatosan leengedi az üveget és közel hajol az ablakhoz, hogy élvezze a betóduló friss levegőt. A beszökő szellő belekap a hajába, végi gsimítja arcát. Beleszippan a benzinszagba, aztán lebiggyeszi az ajkát: még hogy friss levegő... Keze moccan, hogy újra bezárja, amikor a felke-rekedő szél ki tudja hol begyújtott, nagy maréknyi virágillatot hint széjjel a kocsibelsejében. Az ismerős illat körbeöleli a lányt, akinek a szeme bepárasodik a rátörő emlékektől.

Már nem itt van, hanem Otthon, a Hold utcában. A nyári napfény sugarai elől bújva az aprócska teraszon üldögél a szőlőlugas hús árnyékában. Tisztán hallja, hogy anyja benn motoszkál a konyhában – a kedvenc ételét főzi –, a diófáról egy sárgarigó szölongatja csúfolódva, és ő a lecsukódott szempillái mögül is jól látja a kert végében meghúzódó méheshez vezető keskeny utacska szélére ültetett, bolondul virító petüniák színes kavalkádját, amelyek illata lágyan körülöleli. Aztán már a temetőben van, az apja sírjánál. Mielőtt útra kelt az Újvilágba, anyjával együtt még hazalátogattak. A temetőben is ez a virágillat fogadta... Abban a kis sírkertben, a Hágcsó és a Csapás domb alatt...

A nem is túl messzi gyerekkor emlékeiből táplálkozó szép mosoly nyílik ki az arcán: amikor az iskolából Kuklyába mentünk kirándulni, mindig arra vitt az utunk... Föl a Szarkahegynek, végig a Csicsóhegy alatt... Behunyott pillái mögött tisztán látja a Nagyhegyet, amelynek oldalán katonás, egyenes sorokban menetelnek fölfelé a szőlőtőkék. Talpa érzi a dombnak szaladó keskeny, kanyargó szekerút hepehupáit, két kezét most is oldalához szorítja, hogy ne kerüljön közelebbi ismeretségre az út két oldalán éles karmaikat nyújtogató vadrózsabokrokkal, meg a tövisével fenyegetőző, sötét szemű szederbokrokkal. Mennyire titokzatos hely volt a Krétalyuk, mekkora kalandot jelentett, ha oda mehettünk kirándulni... Azt beszélték, hogy egy valahai föld alatti útnak a bejárata, amely egykor egyenesen a Munkácsi várba vezetett... Apu szerint nem volt igaz: régen kaolint bányásztak ott, aztán a bánya megszűnt, a lyuk meg megmaradt... Talán ezért is kapta a nevét: Krétalyuk...

Zavartan felpillant, magán érzi az öregasszony tekintetét. Nem tudja, hogy nem hangosan mondta-e ki az utolsó szót. Emily furescán méregeti, úgy néz rá, mintha most látná életében először, aztán fojtott hangon kérdezi:

– Honnan is jött maga, Miss?

– Európából – mondja a lány és beindítja a motort. – Hála az égnek, végre elindulunk. Jaj, az ablak, elnézést, de a meleg miatt...

– És konkrétan honnan, hiszen Európa elég nagy... Az öreg hölgy szeme élénken fénylik, sőt belőle a kíváncsiság, látszik, őszintén érdekli a válasz.

– Magyarországról – ha ez egyáltalán mond valamit is.

Az asszony bólint:

– Hogyne. Melyik városból?

– Budapestről – feleli a lány.

– Tehát ott született, odavaló?

– Nem, nem ott születtem – jön a rövid válasz, miközben a lány az útra összpontosít, igyekszik felvenni a sietősen nekilódult kocsisor egyre gyorsuló ritmusát, és betartani a kötelező féktávolságot.

– Akkor Magyarország melyik szögletébe való? – fordul a nő ültében a lány felé.

Nos, most végre valóban társalkodónő lettem, mosolyog magában befelé a lány, aztán udvariasan válaszolja:

– Egykor valóban Magyarországhoz tartozott az én városom is, de a háború után megcsönkítették az országot, így ma a szülőföldem, Kárpátalja, Ukrajnához tartozik...

Emily sokáig hallgat. Amikor újra megszólal, nem tudja leplezni izgalmát. Ahangja rekedten vibrál, és alig hallhatóan kérdezi:

– Mi annak a városnak a neve?

A lány megmondja.

Az öregasszony olyan váratlan he-

vességgel ragadta meg a karját, hogy a keze lecsúszott a kormányról, a kocsit megfarolt, majd önállósítva magát megugrott és kormányozhatatlanná vált, minek következtében vészesen megközelítette az autópálya szélén húzódó beton szalagkorlátot. A lány kétségbeesetten kapott a volán után, homlokát kiverte a veríték, megfiheredett ujjakkal görcsösen terkte a kereket, hogy az autót visszaterelje az egyenes irányba, miközben a nyelve hegyére kívánczó cifra káromkodást igyekezett visszanyelni.

– Úr Isten, megbolondult az öreglány, mi a fene ütött bele ilyen váratlanul – dühöngött magában. – Meg akar ölni mindkettőnket, mit csinál, Emily?!

A hölgy angyali szelídséggel mosolygott a lányra, aztán tiszta magyarsággal válaszolta:

– Ne haragudj, nem akartam rosszat és nem gondolkodtam... Csak tudod, a város neve... Tényleg odavaló vagy? Hogy hívnak?

A lány megmondta.

– Aha... És élnek még ott magyarok? Élnek, hogyne... Mondj néhány régi, jellegzetesen ottani családnevet...

A lány sorolni kezdte, mialatt az öreg hölgy mindig komor arcát az emlékezés szokatlan, lágy mosolya világította be, szepítette meg. Tudod, melyik a Munkácsi utca? A Rózsa utcát még most is úgy hívják, ahogy régen? No és az Attila utcát, a Bocskai utat? Meghagyták a Munkácsi utcának a régi nevét? Várakozva, mohón várta a választ. A lány hitetlenkedve nézett rá:

– Meghagyták. De ilyen jól ismeri a szülővárosomat?

– A szülővárosunkat... A háború alatt hagytam el, amikor már javában folyt a zsidóüldözés... Istenem, több mint ötven éve nem beszéltem senkivel, aki ismerte volna, hallotta volna ennek a városnak a nevét... A nővéremet kivéve, de vele sem sokáig... Tudod, őt elvitték a haláltáborba, neki nem sikerült elmenekülnie, mint nekem... Túlélte, de már betegen jött utánunk és pár év múlva eltemettük... Három nagy téglagyára volt a városnak, a miénk a Munkácsi úton volt, és azon az utcán is laktunk... Vári, ez volt a lánykori nevem...

Szúrósan ránézett a lányra:

– Mondd, nem akarsz becsapni, te tényleg abból a városból jöttél? Mert ugye az utcákat az is ismerheti, aki többször megfordult ott, mondjuk, az ismerőseinél.

A lányjókedvre derült:

– Miért tenném? Nos, akkor hát vizsgáztasson Emily. Kérdezzen.

A munkaadója nem kérte magát. Szavakat mondott és várta a megfajtást: Csizaj.

– A város mellett húzódó kis erdő – jött a válasz.

– Szénatér? Bábotka? Szentföld? Igen, igen, igen! Istenem, te valóban a földim vagy, ez hihetetlen, álmodni sem mertem volna, hogy ilyen öröm ér... Kérlek, ne haragudj, ha kellemetlen percek szerzetem neked az elmúlt hónapok alatt... Ő, bár csak előbb tudtam volna már azt, amit

Weinrauch Katalin

Otthonkeresők

Most tudok... Szeret engem az Isten, hogy öregségemre megadta a veled való találkozást, a csodát, hogy még beszélhetek az anyanyelvemen... A fiaim már alig beszélnek magyarul... Amíg együtt éltünk, tudtak. De aztán, hogy elkerültek itthonról, nem hallottak magyar szót, így lassan el is felejtették. Az unokáim már meg sem tanulták... Az egyik fiannak angol a felesége, a másiknak svéd nő, otthon csak angolul beszélnek. Kitől tanultak volna? Ők már New Yorkban születtek, ott élnek... Szeretem őket, hiszen a véreim, valahogy mégis idegenek a számomra. Mások a szokásaik, nekik már nem fontosak az ősi hagyományok, a vallási rítusok, mindaz, ami nekem a régi otthont jelenti, ami nélkül üres lenne az életem. Azért is nem költöztem hozzájuk... Itt még élnek a barátaim, ismerik a nevemet, nem olyan idegen minden. Meg a férjemet is itt temettük el... Azóta, hogy ő itt hagyott, lassan húsz éve, nem igazán beszéltem senkivel magyarul... De majd most bepótolom!

Békés csend telepedett közéjük, mindketten saját gondolataikkal voltak elfoglalva. Már rátértek az idős nő házához vezető útra, amikor az asszony újra megszólalt:

– Hálás vagyok a sorsnak, hogy mellém rendelt. Egy év alatt, bár nem igazán beszélgettem veled, én mégis nagyon jól megismertelek. Megbízható, egyenes ember vagy, Johanna, és olyan lélekjelenléttel rendelkezel, amilyennel nagyon kevesek. Nemrég erről is meggyőződhettem... Te ilyen vagy és ilyen is maradsz... Úgy érzem, az Úr akarata, hogy megismertelek. Hát nem csoda, hogy egy hatalmas városban találtál rám, találtunk egymásra... Minket a régi otthon, a szülővárosunk elválaszthatatlanul összeköt. Majd sokat mesélsz nekem az otthonodról, a városunkról, de a terveidről is... Ugye, mellettem maradsz? Kérlek! Nem szeretnék tolatód lenni, de engedj meg, hogy a pótnagymamád legyek! Igérem, úgy fogok gondoskodni rólad, úgy szeretlek majd, mintha a valódi nagymamád lennék! Segítségedre leszek, hogy tanulhass, hogy megtaláld a helyedet az életben. És tudjad: az én házam a te otthonod is! Amíg te akarsz... Mi a válaszod, kislányom?

A fák közül előbukkanó ház fényes ablakszemei kíváncsian, meleg barátsággal tekintettek az érkezőkre, a kovácsoltvas kapu két szárnya úgy tárult ki előttük, mint két hívogatóan ölelő kar, és a lány most először érezte magát tökéletes biztonságban, amióta Amerika földjére lépett. Rámosolygott az idős hölgyre és a kezét megérintve meghatóttan mondta:

– Eddig észre sem vettem, milyen békességet, szeretetet áraszt ez a ház... Jó tudni, hogy hazajöttem! Köszönöm, Emily...

Aztán ízlelgetve a szót, meleg szeretettel fűzte hozzá:

– Nagymama...

TOKAJI ÍRÓTÁBOR 2009

„Élő nyelv, élő irodalom – hagyomány és kihívás” címmel rendezték meg augusztus 12–14-e között a 37. Tokaji Írótabort. A kárpát-medencei alkotók fórumának résztvevői az idén Kazinczy Ferencre és Radnóti Miklósról is emlékeztek. Időszerű irodalompolitikai kérdésekről cseréltek eszmét a szakmai érdeklődők, pályatársak, írók, költők, esszéírók, esztéták, irodalomtörténészek. A Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportját és az Együtt című folyóiratot Vári Fábrián László József Attila-díjas költő és Dupka György kiadói főszerkesztő képviselte.

A tanácskozásoknak és a kiállításoknak hagyományosan idén is a borok fővárosa, azaz Tokaj adott otthont. Alkalmi helyszíne is volt a rendezvénynek, ugyanis Kazinczy Ferenc születésének 250. évfordulója alkalmából Széphalomban a Magyar Nyelv Múzeumában is tanácskoztak és megkoszorúzták Kazinczy Ferenc sírját. A határon túli, illetve a kárpátaljai magyar írók nevében Vári Fábrián László is elhelyezte a kegyelet virágcsokrát.

A háromnapos rendezvény fő témája a magyar nyelv évében a magyar nyelv volt: a szakemberek a nyelv általános helyzetéről, sorsáról, megújításáról is elmondták gondolataikat. A magyar kortárs irodalom képviselői főleg munkacsoportokban vitatták meg a nyelvörzés, a nyelvújítás kérdéseit.

Az írótabor utolsó napján Kazinczy Ferenc és Radnóti Miklós emléktáblájának avatásával zárult a rangos találkozó.

Kárpátaljai vonatkozású eseménynek számít az is, hogy a Rím Könyvkiadó gondozásában erre az alkalomra a Madár János szerkesztésében megjelentetett „Arcok és énekek” című, 2009-es verses antológiában olvashatjuk Füzesi Magda és Vári Fábrián László verseit, a Tokaji Írótabor lapja pedig közölte Dupka György „Kazinczy Ferenc nyomában Kárpátalján” című helytörténeti dolgozatát. Találkozó és megbeszélés volt az Együtt magyarországi szerzőivel, támogatóival, így Botlik Józseffel, Pomogáts Bélával, Finta Évával, Szabó István Kevével, Bertha Zoltánnal, Sarusi Mihállyal, Mankovits Tamással és másokkal.

A baráti találkozók keretében elismerően értékelték az Együtt című folyóiratot és annak műhelymunkáját. A Tokaji Írótabor idei Évkönyvében közzétették Antall István irodalmi riporternek S. Benedek Andrással, Vári Fábrián Lászlóval és Dupka Györggyel készített interjúját, akik az Együtt c. folyóiratot mutatták be. A szakma képviselői elismerően nyilatkoztak a Nagy Zoltán Mihály összeállításában az Intermix Kiadónál megjelent „Viszontlátás. Versek és novellák az Együtt c. folyóirat hét évfolyamának (2002–2008) lapszámból” című antológiáról is. Mindkét kiadvány hozzájárul az egymás iránti megbecsüléshez, a szülőföld és az egyetemes magyar irodalom értékeinek megőrzéséhez és további gazdagításához.

Tudósítónk

ÚJ KÖNYVEK

- * **Lőrincz P. Gabriella:** Arcok. Versek. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2009.
 - * **Viszontlátás.** Versek és novellák az Együtt folyóirat hét évfolyamának (2002–2008) számaiból Nagy Zoltán Mihály összeállításában. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2009.
 - * **Kenyeres Mária:** Szindobbanások. Versek és novellák. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2009.
 - * **„Korhely” Lengyel János:** Lyukkal bélelt zsebem, avagy Hogyan írjunk angolkat? Aforizmák. A könyv a szerző magánkiadásában jelent meg. Budapest, 2009.
 - * **Boros László, Kosztyó Gyula:** Az Országos Lehoczky-múzeum régészeti tevékenysége a források tükrében. KMMI-FÜZETEK I. Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet, Ungvár, 2009.
 - * **Úr Sándor:** Az állattenyésztés alapismeretei. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2009.
 - * **Kovács Elemér:** Szőlészet, borászat a Beregvidéken. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2009.
 - * **Pilipkó Erzsébet:** Identitás és hit. II. kötet. A kárpátaljai magyar görög katolikusok identifikációs útjai. Tanulmányok. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2009.
- ELŐKÉSZÜLETBEN**
- * **Bartha Gusztáv:** Ppont, Ppont, P. Drámák. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2009.
 - * **Lengyel János:** Halott ember karácsonya. Interjúkötet. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2009.
 - * **Czébely Gabriella:** Holló hajam vankosán. Versek. A szerző illusztrációival. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2009.
 - * **Bagu Balázs:** 1848–49-es emlékhelyek. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2009.
 - * **Donbász magyar és német rabszolgái. 1944–1947.** Tanulmánygyűjtemény. KMMI-Füzetek. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2009.

Csasztuska, avagy a rigmusfegyver esete

Úgy nyár közepén szovjetkori emlékeimben kotorászva jutott eszembe, hogy hány meg hány nevelés, értelmetlen dologgal foglalkoztunk Kárpátalján mi, „az ideológiai front harcosai”. Mert a művelődési dolgozókat abban az időben így nevezték. Arra kényszerítettek bennünket, hogy „fegyverrel”, azaz csasztuskákkal a szánkban hirdessük a szovjet haza szépségeit, méltassuk hűséges dolgozóit és bíráljuk kerékkötőit, naplopóit. Ezt a harcot az agitkulturbrigádok tagjainak kellett elvégezniük. Az volt a feladatuk, hogy nyáron a mezők dolgozóit munkahelyükön, a kertészeti brigádokban, az arató kombájnonknál, az állattenyésztő telepeken szórakoztassák, neveljék.

Ezeknek az agitációs kultúr-csoportoknak egyik fő harci eszközük a fent említett csasztuska volt. Nekem ugyan soha nem tetszett ez az orosz nyelvből érkezett jövevényszó, de, sajnos, a Magyar Értelmező Kéziszótár szerkesztői nem kérdezték meg a véleményemet. Mentségükre szolgáljon, hogy az említett szótár 1975-ben, a nagy magyar nyelvtudományi konferencián látott napvilágot. Csasztuska – magyarízza a szótár – tréfásan bíráló (ismert dallamra énekelt) rigmus.

Szóval tréfás kuplékban, rigmusokban dicsérgettük az élenjárókat, bírálhattuk a lemaradókat, a naplopókat, a munkakerülőket, a henyélőket. Faluszerke magyar népdalok, nóták dallamára gyártották strófaikat a művelődési dolgozók.

Soha annyi kínrim nem született, mint az agitációs kultúr-csoportok korában. Nem mernek rá megesküdni, hogy én találtam volna ki a csasztuska szó helyett a rigmusfegyver szóösszetételt, de abban bizonyos vagyok, hogy azelőtt nem találkoztam ezzel a hasztalan hadászati fegyverrel, hiszen az említett értelmező szótárban sem található.

Írásom bevezetőjében már magam is feleslegesen pufogtatam ezt a rég elavult ideológiai fegyvert. Am maradt még néhány vaktöltényem, s ezzel

szeretném most végleg agyonlőni az agitációs kultúr-csoportok emlékét. De ne ijedjünk meg, mert e valós történetben a kivégzés nem lesz tragikus, hiszen a hatalom akkori bitoló is tréfát űztek az agitkulturbrigádokból.

A hatvanas évek egyik nyarán történt Beregszászban. Egy éjszaka közepén családunkat türelmetlen csengetés és éktelen dörömbölés ébresztette fel. Az ajtó előtt a város egyik közismert milicista hadnagya állt és kurtán közölte velem: riadó van, azonnal jelenjek meg a mozgósítási központban. A rend őret autóval küldték értem, s öt percet adott rá, hogy pizsamámat öltönyre cseréljem. Hiába magyaráztam neki, hogy valami tévedés lehet, mert nekem, aki sohasem viseltem katonai egyenruhát – legfeljebb a színpadon – ugyan mi közöm lehetne a mozgósításhoz? Ez persze cseppet sem hatott rá, tovább sürgetett.

Szegény családomat igencsak megviselte a váratlan helyzet. De miért tagadnám: mikor a hadnagy betuszkolt a várakozó gépkocsiba, jómagam is azt gondoltam – ennek a fele se tréfa! Annál is inkább, mert a máskor oly csendes város utcáin ezúttal több gépkocsi is száguldozott.

A járási tanács végrehajtó bizottságának épületében kötöttünk ki, itt ülésezett a rendkívüli mozgósítási bizottság. A folyosón várakoztattak jó ideig. Velem együtt várakozott egyik barátom, a járási szolgáltató szövetkezet igazgatója is, akit szintén az ágyból ugrasztottak ki. Izgatottan tanakodtunk, miközben mellettünk teljes tábori öltözetben – rohamsisak, gázárc – különböző alakok jöttek-mentek.

Hosszas várakozás után egyszerre hívtak be mindketőnket. Az egyébként normális tekintetű, olykor kedélyes hangulatú ismert funkcionáriusok ezúttal komor ábrázattal, szúrós tekintettel meredtek ránk a mozgósítási bizottság hosszú asztala mellől. Egyikük megszólt:

– Jelentést kérek! – és tár-samra mutatott.

– Miféle je... jelentést? – mekegte meglepetten a barátom.

– Hogyhogy milyen jelentést?! – förmedt rá a másik bizottsági tag. – Hát nem tudja, hogy háború van?! Jelentést kérünk a vezetése alatt álló szolgáltató szövetkezet dolgozóinak felkészültségéről mozgósítás esetére.

Azt a bárgyú, tanácstalan kifejezést, amit akkor a barátom arcán láttam, soha nem lehet elfelejteni. Gondolom, az enyém sem lehetett különb.

Végül is motyogott valamit „jelentésként” arról, hogy a varroda bármely pillanatban hozzáfoghat katonagyatyák varrásához, van hozzá elegendő anyagtartalék, a cipészek is készek hozzájárulni a haza védelméhez gyorstalpálással, a borbélyok is harcra képesek éles borotváikkal... Isten tudja, mi mindent halandzsált össze kínjában szegény barátom. De mondhatott bármit, a szigorú bizottsági tagokat nem elégítette ki.

– Kap egy óra gondolkodási időt, hogy papírra vethesse mindazt, amit hanyag, nemtörődöm magatartásával elmulasztott. Menjen át a másik szobába, ott van papír, toll és asztal.

Alighogy elkullogott a barátom, máris nekem szegezték a szigorú dárdahegyét:

– Kérjük az ön jelentését! Hogyan készült fel agitációs csoportjuk a harcra?

– A harcra? – kérdeztem vissza bambán, mire az egyik elvtárs „felvilágosított”:

– Hát nem tudja, hogy a bíráló rigmus a közelharc fegyvere?

Csak bámultam. Azt sem tudtam, mi az a közelharc. Kínomban igencsak ironikus gondolatok cikáztak az agyamban: mondjam azt nekik, hogy szegény anyám már gyermekkoromban arra nevelt, tanuljam meg a szép magyar népdalokat, mert ha majd a Szovjetunióhoz fogunk tartozni, azok dallamára olyan bíráló szövegű verseket fogunk költeni – uram bocsá! fabrikálni –, amelyekkel aztán lepuffantjuk a piszok nyugati kizsákmányoló kapitalistákat?

Aztán valami ilyesmit gagyogtam bűnbánóan:

– A haza védelmére alkalmas műsorszámokkal agitációs csoportunk még nem rendelkezik, de mindent elkövetünk, hogy műsorunkat a leg-rövidebb időn belül e követelményeknek megfelelően harci rigmusokkal, ellenséget romboló csasztuskákkal fegyverezzük fel. Ezt harci feladatnak tekintjük, ezen ne múljon a győzelem...

– Elkésett! – csattant a szigorú hang. – Ebben az ügyben hamarabb kellett volna cselekednie! Davaj, gyerünk, be a szomszéd szobába gondolkodni és írni!

Mint sarokba állított kisdia, szegyenkezve indultam ama szoba felé.

Amint beléptem, az imént még majdhogynem berezelt igazgató barátom, néhány, eddig még nem jelentkezett bizottsági tag társaságában harsány nevetéssel fogadott, méghozzá gazdagon megterített asztal mellett. Egyik ámulatból a másikba estem, mert nyomomban utánam hangos kacagással betódultak a kinti „halálosan szigorú” tagok is.

– Jól beugrattunk benneket! – hahotáztak vidáman. Hát igen: a „tisztelet” bizottsági tagok nem tudták mivel agyonütni az időt a próbariádo éjszakáján, ezért kiszemeltek minket a háborúsi célpontjává.

Bár abban az időben még kevés tévékészülék volt a városban, amai műsorokból ismert „Kész átverés” már akkor működött Beregszászban. Visszul szolgált a gazdagon megterített asztal. Hogy kinek a költségére, az viszont maradjon örökre titok, merthogy nem a bizottsági tagok zsebéből, az biztos. Hajnalig tartott a dínomdánom, talán még csasztuskákat is énekeltünk, ekképpen:

*Ettünk, ittünk egész éjjel
s lövöldöztünk szerteséjjel.
Rigmusfegyver
vagy csasztuska,
csattogott ott e két puska.
S talán pontosan azóta
nincsen többé rigmus nóta.
Nem tehattunk más egyebet
– lelőttük a kínrimeket!*

SCHOBER OTTÓ

Nem ritka dolog, hogy a Kárpátaljáról Magyarországra áttelepült nemzettársainkat új lakóhelyükön különböző, szülőföldjükkel kapcsolatos kérdésekkel ostromolják. A legdurvábbak egyike, hogy „Hol tanultál meg ilyen jól magyarul?”

A Kárpátaljai Hírmondó szerkesztősége Kárpátaljai kislexikon címmel új rovatot indít. A rovatban – szándékunk szerint – olyan írások kapnak majd helyet, amelyekben egy-egy Kárpátalján született neves képzőművészről, íróról, színészeiről adunk közre nem mindenki által ismert tudnivalókat. S ha a szülőföldünkről elszármazott olvasóink esetenként „szájbarágósnak” találják a „szócikkeket”, azért van, mert arra a kérdésre is választ szeretnénk adni, hol tanultunk meg magyarul...

MUNKÁCSY MIHÁLY ÉS KÁRPÁTALJA

Munkácsy Mihály 1844. február 20-án született Munkácson. (Munkács Kárpátalja második legnagyobb városa). Édesapja Lieb Leo Mihály római katolikus kincstári sótárnok volt. Szülei korai halála miatt a kis Mihály gyermekkorában elkerült Munkácsról, de szülővárosa iránti szeretete végigkísérte egész életén. 1868-ban felvette a Munkácsi (pontos „i”-vel a végén) nevet.

A beregszászi levéltár (Beregszász Kárpátalja legnagyobb magyarlakta városa) irataiból tudjuk, hogy 1880. november 4-én Munkács város képviselőtestülete a festőt Munkács díszpolgárává választotta:

„... városunk szülöttjét, Munkácsi Mihályt a magyar nemzet előtt a magyar művészet érdekében szerzett érdemei elismerésül a város díszpolgárává megválasztják”.

Még ebben az évben, 1880. december 11-én, Gödöllőn kelt oklevelében a király a művészet terén szerzett kiváló érdemei elismerésül a Munkácsy előnévvel és magyar nemességgel tüntette ki.

1882. március 2-án Munkácsy Mihály szülővárosába utazott. Erről Lehoczky Tivadar a Munkácson élő régész, történész, néprajzkutató, a fogadóbizottság tagja így írt:

„E hírneves művész, kinek legújabb és legbecsebb képét: »Krisztus Pilátus előtt« Bécsben, majd Budapestén kiállítás, a képkiállítás ideje alatt Budapestről fehérvárra, hogy szülőföldjén gyermekkori emlékeinek a kegyelet oltárán áldozhasson. 1882. márcz. hó 1-én elindulván nejével együtt Budapestről, útja diadalmenet-höz hasonlított; 2-án érkezett a diadalmenet-kegyelet oltárán áldozhasson. 1882. márcz. hó 1-én elindulván nejével együtt Budapestről, útja diadalmenet-höz hasonlított; 2-án érkezett a diadalmenet-kegyelet oltárán áldozhasson. 1882. márcz. hó 1-én elindulván nejével együtt Budapestről, útja diadalmenet-höz hasonlított; 2-án érkezett a diadalmenet-kegyelet oltárán áldozhasson.”

Munkácsy kíséretében egy sor neves személyiség érkezett Munkács városába: Pulszky Ferenc, gróf Teleki Sándor, Jókai Mór, Vadnai Károly, György Aladár (szintén Kárpátalja, Huszt szülőtte, a Jókai Mór által alapított Hon munkatársa volt), Bartók Lajos, Rákosi Jenő, Ágay Adolf írók, Telepy Károly, Keleti Gusztáv, Greguss Imre festők és Huszár Adolf szobrász.

„D. u. 4 órakor Munkácsy a városház termében a város által felajánlott ezüst babérkoszorú ünnepélyes átadásával, este pedig fáklás zenével tiszteltetett meg; másnap márcz. 3-án 11 órakor lepleztetett le az államépületre illesztett márványemléktábla, mely alkalommal Literáti Ödön képviselő megható beszédet mondott”.

Az emléktábla szövege a következő volt:
„E házban született 1844. febr. 20-án
Munkácsy Mihály

*Honszerző Árpád e helyütt
pihené ki nagy útját,
Sas szeme itt villant őse hazája felé.
Itt született Munkácsy Mihály,
innen kele útra,
S új eszményi hazát
hódított láng ecsete.*

1882. márcz. 3”

Ezt követte a Csillag vendéglő termében a 160 terítésű díszebéd, melyet fényes táncmulatság követett.

Másnap, március 4-én, a vendégek megsemmisítették a város környékét, a várat, az új tanodát és kórházat. Ezután visszautaztak Budapestre.

Munkácsy Mihály szülőházát lebontották, sajnos a magyar nyelvű emléktábla is elveszett. 1969-ben a szülőháza helyén épült házra ukrán nyelvű emléktábla került az alábbi szöveggel:

„Ezen a helyen állt az a ház, amelyben 1844. február 20-án született Munkácsy Mihály, az ismert magyar realista festő”.

Az épülő Parlament számára festett Honfoglalás c. képének is van kárpátaljai vonatkozása. A festő ugyanis felhasználta Lehoczky Tivadar értékes és hasznos adatait a szolymai (Szolyma-kárpátaljai település) ősmagyar sírban lelt lovas vitéz felszereléséről.

Munkácsy Mihály élete végén tervezte, hogy hazatelepül, de ebben, sajnos, betegsége megakadályozta.

1947-ben került a területi (Ungvár) képtárba a „Keleti férfi feje” c. vászra, amely a „Krisztus Pilátus előtt” c. nagyméretű kompozíciójához, az ülő farizeus arcához készült tanulmány.

Az 1994-es évet nemzetközi Munkácsy-évnék nyilvánították a festő születésének 150. évfordulója tiszteletére. Ekkor Munkácson a főtéren leplezték le Munkácsy Mihály mellszobrát. A szobor gipszváltozatát Mihály Beleny ungvári szobrász készítette, bronzba öntötte Nyíregyházán Sebestyén Sándor.

A Munkácsy-mellszobor mögötti utcában van a Rákóczi-birtok fő udvarháza a Fejér-ház. A kastélyban ma képzőművészeti iskola működik. A Fejér-ház előcsarnokában több kiállított alkotás mellett egy monumentális köztérnek szánt Munkácsy-szobor gipszváltozatát tekinthetjük meg. A millenniumi ünnepek előkészítése során vetődött fel, hogy a Munkácsy Mihály mellszobra

Munkácsy Mihály mellszobra
Munkács főtéren
(Fotó: Tuba Géza, Karcag)

kács városhoz kapcsolódó két nagyság, Árpád és Munkácsy Mihály tiszteletére a városban szobrot emeljenek. Anyagi okok miatt azonban ez elmaradt. A századelőn meghirdettek egy pályázatot, amelyen a Munkácsy-szobor a második díjat kapta. Ennek gipszváltozatát láthatjuk itt, Göncz Lajos szobrász és Fohrer Sándor építész alkotása 1912-ből. A szobor 1979-ben került Munkácsra.

A Fejér-házban 1994-ben Munkácsy-emlékszobrot rendeztek be, amelyben a festő életével kapcsolatos anyag és a leghíresebb képeiről készült hiteles másolatok mellett igazi értéket képviselnek azok a miniatűrök, amelyek az iskola diákjainak a Munkácsy képei ihlette alkotásai.

Kárpátalja népe mindig becsben tartotta és tartja Munkács város nagy szülöttjének, a festőóriás Munkácsy Mihálynak emlékét. A munkácsi várban utoljára 2007 júliusában rendeztek kiállítást Munkácsy Mihály műveiből. A kiállítás érdekessége, hogy azt az akkor Kárpátalján tartózkodó Viktor Juscsenko ukrán államelnök, és Gyurcsány Ferenc, Magyarország akkori miniszterelnöke nyitotta meg.

A MÉKK (Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közössége) keretén belül működik a Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesület, amelynek fő feladata a kárpátaljai festő- és képzőművészek tárlatainak megrendezése, tevékenységük támogatása, segítése. 2008-ban már második alkalommal rendezték meg Tiszapéterfalván a Munkácsy Mihály Alkotótábor.

TUBA MAGDOLNA
Karcag

Kádas Kati jubileumi kiállítása

A nyíregyházi Sóstó Park Hotel adott otthont Kádas Kati festőművész „Új utakon” című születésnap kiállításának (válogatás az elmúlt 5 év munkáiból) a Kárpátok Művészeti és Kulturális Egyesület szervezésében.

Kádas Kati képzőművész, Szöllősy Tibor közíró és Öry László, a KMKE elnöke

Az emberpróbáló hőség ellenére több mint ötvenen voltak jelen a kulturális eseményen: barátok, művészpártolók és -kedvelők, akiket Öry László, a KMKE elnöke üdvözölt, majd átadta a szót dr. Szöllősy Tibor írónak, aki ismertette a művésznő életútját és pályáját, kiemelve Kádas Kati grafikus, festői és irodalmi tevékenységének közizlést formáló hatását.

Idézzünk a megnyitó beszédből.

Vannak személyiségek, akiket bőven megáldott, tehetséggel ruházott fel a Teremtő, ám mielőtt élhettek volna ezekkel a kiváltságokkal – mint a mesében –, próbatételnek voltak alávetve. Ilyen személyiség Kádas Kati, aki háromszoros megmérettetésnek is ki volt téve: abban az elcsatolt országrészben született és élt, ahol magyarnak lenni is hétpróbás kényszer volt, ahol közhasználatú volt az ideológiai és gyakorlati tiltás: Nem értjük, nem tudjuk, mit akar a magyar, de az tilos!

Én, aki követtem tehetségének és szorgalmának virágba borulását, mindig is szerettem belenézni, a lehetőségekhez mérten felderíteni lelkivilágának titkait: beszélget-

tem, interjúkat készítettem vele, olvastam műveit, ott voltam számos kiállításán. S talán megfejtettem a titkot: Kati sosem panaszkodott, kereste és megtalálta környezetében, az emberekben, az eseményekben a szépet, a jót, a nemeset, Kati nemcsak szemével, de szívével is lát, ember marad az embertelenségben is.

Emil Zola veretes megfogalmazása: „Aművész semmit sem ér tehetség nélkül, de a tehetség sem ér semmit munka nélkül” teljes mértékben vonatkoztatható Kati élet- és művészeti pályájára, alkotásaira: hat, alkot, gyarapít. Művei sok magángyűjteményben (az USA-ban, Belgiumban, Izraelben, Tajvanon, Kanadában) öregbítk hírnevét, számos szakmai elismerésben részesült, három kötete látott napvilágot, hetven tárlata volt.

A megnyitót követően Kádas Kati megköszönte a kiállítás szervezőinek áldozatos és szaktudásról árulkodó munkáját, a megjelenetek érdeklődését, majd a gyűjtemény megtekintésére invitálta a jelenlévőket.

A képzőművész köszönti a vendégeket

Emlékezetes összekötő láncszeme volt a felszólalásoknak Lakatos Zsolt zongoraművész mesterjátéka.

Tudósítónk

GOMBOS LÁSZLÓ felvételei

Író-olvasó találkozó Beregszászban

A közelmúltban a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet vendége volt Aranka Siegal beregszászi születésű, jelenleg az Egyesült Államokban élő író.

Aranka Siegal, lánykori nevén Aranka Davidowitz 1930-ban született Beregszászban. A nyarakat nagyszüleinél, az ugocsa megyei Nagykomjaton töltötte. 12 éves volt, amikor zsidó származása miatt megtiltották, hogy iskolába járjon. Egy évvel később családjával együtt a beregszászi gettóba hurcolták, ahonnan a náci Auschwitzba deportálták. A felszabadulás után Svédországban élt, majd az Amerikai Egyesült Államokba költözött. Hosszú idő után most először látogatott Beregszászba.

Városunk szülötte az Európa–Magyar Házban megrendezett író-olvasó találkozó keretében mutatta be „A bűnbakok” című, a kárpátaljai holocausttal foglalkozó életrajzi ihletésű regényét.

Az írónőt elsőként Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke köszöntötte, aki ismertette a második világháború utáni időszak Kárpátalját érintő főbb történelmi és kulturális eseményeit, részletesen kitérve a szovjet rezsim munkatáboraira. Röviden jellemezte Kárpátalja lakosságának nemzetiségi megoszlását, kiemelve, hogy jelenleg mintegy 155 ezer magyar él ezen a területen. Dupka György arról is szólt, hogy a MEKK kezdeményezésére megalakult a Kárpátaljai Magyar Zsidósövetség, amelynek jelenleg mintegy 700 magyar ajkú tagja van, és több hitközség is működik. Kárpátalja kulturális életéről szólván röviden jellemezte a helyi irodalmárok alkotó tevékenységét és átadott egy kisebb válogatást a közelmúltban napvilágot látott kiadványokból.

Ezt követően Bakos Kiss Károly költő, író mutatta be röviden az USA-ba elszármazott honfitársunk munkásságát, majd átadta a szót az írónőnek.

Aranka Siegal örömet fejezte ki, hogy újra láthatta Beregszászt. Ittléte alatt alkalma volt felkeresni szülőházát, amelynek jelenlegi lepusztult állapota nagy csalódás volt számára. Felidézte gyermekkorra fontosabb eseményeit, kiemelve, hogy emlékei dacára sohasem gondolt gyűlölettel erre a vidékre. Mint mondta, a kárpátaljai gyerekkoráról, a gettóról, a deportálásról, Auschwitzról és Bergen-Belsen-ről, majd a háború utáni hanyattatásairól írt könyveiben csupán tanúskodni kívánt életének megrázó eseményeiről, hogy a felnövekvő nemzedék is tisztában legyen a holocaust fogalmával.

Zubánics László történész, az Ukrajnai Magyar Nemzeti Tanács elnöke köszöntőjében elismeréssel szólt Aranka Siegal munkásságáról. Mint mondta, az általa megírt könyvek lehetőséget adnak arra, hogy az olvasó hiteles forrásból ismerhesse meg a XX. század közepét jellemző kárpátaljai történelmi eseményeket. A történész egy csepeges orchideát átnyújtva kívánt további alkotói sikereket az írónőnek.

M. B.

Nosztalgia

ODESSZÁBAN A BALATONON

Ez a vidám kis történet még abból az időből való, amikor szovjet Ukrajna Szpartak ÖSE (önkéntes sportegyesület) 1958-as évi köztársasági spartakiádját Odesszában rendezte meg. Ezen a versenyen Kárpátalja asztalitenisz válogatottját beregszászi sportolók – Váradi Edit, Major Erzsébet, Birta Béla, László József és jómagam – képviselték. Nem véletlenül, hiszen akkortájt csapatunkat a kitűnő erőnlét, a nagyszerű csapatszellem, a győzni akarás jellemezte.

A hosszú utazás után eléggé fáradtan érkezünk Ukrajna nagy kikötővárosába, s nem a legjobb formában állunk az első mérkőzés elé. Ráadásul a sorsolás folytán Ivano-Frankovszk válogatottja lett az ellenfelünk, amely igen magas szintű játéktípust képviselt. A küzdelmes mérkőzésen végül 9:7 arányban csapatunk győzött.

Este egy Krasznaja nevű étteremben, vacsorázás közben hangos szóváltásra letünk figyelmesek. Kíváncsian fordultunk a lárma irányába. Kiderült, hogy a portás egy magyarul beszélő kisebb csoporttal vitakozott.

Bizonyára magyar diákok, gondoltuk, de azért kíváncsiságból megkérdeztük:

– Kik vagytok?

– Matrózok – kaptuk a választ.

Azt hittük, ugratnak minket. Aztán egy harsány hang az ő csoportjukból is visszakérdezett:

– Hát ti, kik vagytok?

– Mi is tengerészek vagyunk! – válaszoltam nagyképpően. Ha nekik szabad, akkor nekünk is lehet füllenteni – gondoltam.

– Melyik hajón szolgáltok?

– A Rosszján! – válaszoltam kapásból.

– És milyen munkát végeztek ott? – volt a következő kérdésük.

– Fűtők vagyunk!

Válaszomat nagy derűtség követte. A magyar matrózok jól ismerték a szovjet hajókat, és tudták, hogy a Rosszija hajó Diesel-meghajtású, ahol fűtőre nincs szükség. Aztán őszintén bevallottuk, hogy kik vagyunk. Megtudtuk, hogy ők meg a magyar Balaton nevű tengerjáró kereskedelmi hajón szolgálnak, amely az odesszai fekete-

tengeri kikötőben horgonyoz. Bizony, akkor még magyar kereskedelmi hajók szeltek a világ tengereinek, óceánjainak habjait.

Az ismeretség öröme a már jó hangulatban lévő tengerészek meghívtak minket egy pohár sörre, amiből aztán sok pohár lett. A mulató kedvű matrózoknak volt pénzük, hiszen hajójuk Bejrutból érkezett, s a magukkal hozott áruértékesítésből bőven jutott a sörözésre is. Mi mérsékeljük az italozást, hiszen másnap nehéz küzdelem elé néztünk: a lembergi asztaliteniszezőkkel kellett összemérni erőnket. De nem így a matrózok, akiket csak nagy fáradtsággal sikerült talpra állítani és a kikötőig kísérni. Közben meghívtak, hogy a következő napon keressük fel a hajójukat.

Másnap kora délelőtt teljes csapatlétszámban megjelentünk a kikötőben, de a megbeszélthelyen egyetlen magyar matrózlelket sem találtunk. A találkozásról azonban nem tettünk le. Felkerestük a kikötő parancsnokságát, ahol hosszadalmas keresés, kutatás után megtalálták a magyar hajók horgonyzási helyét. Kiállították számunkra a belépési engedélyt, sőt még kíséret is adtak mellénk, hogy zökkenőmentesen közelíthessük meg a „Balatont”.

A hajó ügyeletes tisztje hamar rájött, hogy kiket keresünk. Egykettőre rendbe szedte a másnapos matrózokat, akik nagy örömmel fogadtak minket a hajó fedélzetén. Bemutatták a hajó belsejét, megismertettek a kapitánnyal, aki megígérte, hogy a mérkőzésünkre eljön a hajó legénységével együtt.

A kapitányállta a szavát – 30 matrózával valóban megjelent a versenyen, és szüntelen „Hajrá, magyarok!” kiáltással biztatták csapatunkat, aminek meg is lett az eredménye – 9:4-es győzelmet arattunk a lembergi asztalitenisz csapat felett.

A magyar tengerészek másnap elhajóztak, többé nem találkoztunk velük. Am, hazatérve beregszászi lakásom címére még sokáig érkeztek a világ különböző tájairól kedves, szép üdvözlő képeslapok.

VALLA GYÖRGY
Beregszász

Beregszászi emlékeim Nagyapám mesélte

Beregszásznak egykor nem volt engedélye országos vásárra, ilyenkor csak Nagyberég rendelkezett. Váltig fájt ez Gáthy Zsigmondnak, az akkori polgármesternek. Törte a fejét, hogy mit lehetne tenni, hogyan lehetne megszerezni a jogot.

A beregi bíró irigyelte a polgármestert két szép fehér lováért. Egy alkalommal beszélgetés közben Gáthy Zsigmond felajánlotta a vásár jogáért cserébe a két lovat. Örült a bíró, el is fogadta, megkötötték az alkut. Mindenütt eljártak a felettes hatóságnál, és így lett Beregszásznak országos vására, amit nagy örömmel fogadott a város lakossága.

Az akkori újságok mindig közölték, mikor hol van vásár, egy hónapban csak egyszer. Ilyen volt 1939-ben, ha emlékezetem nem csal, május táján, ott, ahol most a park van, a két bazársor között. Sátrak sokasága tele készruhával, cipővel, csizmával, élelmiszerekkel, a nevezetes debreceni percz füzérekben, törökméz, mézeskalács. A sok árustól, meg vásárlótól nehezen lehetett járni a sátrak között. Tartott három napig. Ez volt gyermekkorom egyik legszebb emléke. Még volt vásár talán egyszer, és jött a háború a maga borzalmaival.

Egy nevezetes március 8-a

Ha a dátumban nem tévedek, 1945-öt írtunk. A megszálló orosz hatalom nagy nemzetközi nőnapot tartott, minden asszonyt, nőt meghívtak a beregszászi kereskedők székházának nagytermébe (a mozi felett). Sok beszéd után megkérdezték, kinek van hozzászólása vagy kérdése. Akkor felállt Dékány Jánosné Kola Margit és megkérdezte, mikor engedik már haza férjeinket és fiainkat, hiszen a „három nap” már régen elmúlt? Közrefogták a szegény asszonyt, elvitték, kapott ötévi börtönt. A férje három év múlva hazakerült a lágerből, az üres házába, a feleségét majd csak két év múlva engedték szabadon.

HUSZÁRNÉ LAKATOS GIZELLA
Budapest

Küldjön egy képet!

Szerkesztőbizottságunk mindig örömmel fogadja a visszajelzéseket. A napokban a Beregszászból elszármazott, Budapesten élő Kota Ferenc olvasónktól kaptunk elismerő sorokat, valamint fényképeket és egy hírt arról, hogy a közelmúltban az Újbuda (Budapest XI. kerülete) testvérvárosainak labdarúgó-csapatái között szervezett kispályás bajnokságban a beregszászi sportolók győztek. A mieinknek többek között lengyelországi, romániai, csehországi, szlovákiai csapatokkal kellett megküzdeniük, és jó érzés, hogy sportolóink ismét öregbítették Beregszász labdarúgóinak hírét.

Még egy testvérvárosi kapcsolódás: megtudtuk, hogy Gerevics János, a Beregszászi Járási Közigazgatási Hivatal volt elnökhelyettese, Magyarország és Kárpátalja történelmi hagyományainak ápolásáért, a XI. kerület és Beregszász testvérvárosi kapcsolatainak kialakításáért megkapta az Újbuda Díszpolgára címet.

Fotó: Kota Ferenc

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

JÚNIUS

* A Munkácsi Szent István Líceumban tizenhét végzős diák számára szólalt meg az utolsó csengő. A tanévzáró ünnepség a Szent Márton Székesegyházban megtartott ünnepi szentmisével kezdődött, amelyen Majnek Antal, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye püspöke kérte Isten áldását a végzősökre. A szentmisét követően énekszóval vonultak vissza tanintézményükbe, ahol utoljára járták végig a számukra három éven át oly fontos tantermeket, folyosókat.

* Idén tizennyolcadik alkalommal rendezték meg a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség szervezésében a Gutí Pünkösdi Napokat.

* Június 3-án Jókai Anna íróval találkozhatott Beregszász és a vidék irodalomszerető közönsége a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ), a Nyíregyházi Móríczi Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, valamint a Rákóczi-főiskola közös szervezésében megtartott ünnepség a Magyarországon idén 80. alkalommal megrendezett Ünnepi Könyvhét jelképes határon túli, kárpátaljai megnyitója volt. A közönséget és a vendégeket a házigazdák nevében dr. Orosz Ildikó, a KMPSZ és a Rákóczi-főiskola elnöke köszöntötte, majd Vári FABIÁN költő osztotta meg gondolatait az egybegyűltekkel. A továbbiakban Lőrincz P. Gabriella szavalta el Jókai Anna „Ima Magyarországért” című versét, majd maga a szerző lépett mikrofonhoz, hogy megtartsa ünnepi beszédét, „Az értelmiség felelőssége századunkban” címmel. A beszédet követően Bakos Kiss Károly költő adott elő Lászlóffy Aladár Kossuth-díjas költő műveiből, illetve a saját költeményeiből, majd Jókai Anna dedikálta könyveit.

* A magyar nemzet húsbavágo kérdéseiről fejtette ki véleményét Jókai Anna Kossuth-díjas író és költő az ungvári járási Szürte település református templomában. Az eseményre a helyieken kívül kíváncsiak voltak az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Karának tanárai, a szomszédos települések pedagógusai, lelkészei és polgárai is. Jókai Annát Kótyuk

Zsolt helyi tiszteletes köszöntötte, kiemelve: az író emberséget, istenhitét, a magyarság iránti mély elkötelezettséget képvisel, és ezt hozta Kárpátaljára, Szürtébe is. Az előadás után Kótyuk Zsolt virágcsokkal és egy Hidi Endre-kerámiával, a helyi református egyház kórusa énekekkel köszöntötte Jókai Annát, aki minden egyes jelenlétével kezet szorított.

* 89 évvel ezelőtt, 1920. június 4-én írták alá a Magyarországot szétszaggató trianoni békediktátumot, ezekben a napokban vonult be Ungvárra a cseh légió, hogy birtokba vegye Kárpátalját, ezen a napon gyilkolták meg Pósz Alajos ungvári újságíró. Dupka György elnök a MÉKK nevében hagyományosan megkoszorúzta a mártír újságíró ungvári sírját a Kálvárián.

* Június 4-én a Vereckei-hágón tábornizmellett emlékezett a trianoni békediktátum 89. évfordulójára a beregszászi polgárok egy csoportja. Két kisbusszal és egy személyautóval indultak a beregszásziak, a hágón találkoztak a magyarországi Egerből, illetve a Munkácsról érkezett magyarokkal, és együtt emlékeztek.

* Június 12-én Salánkon, a tanárháza üléstermék megtöltött közönség előtt adott műsort négy kísérőjével együtt Dévai Nagy Kamilla Liszt- és Bartók- és Kazinczy-díjas magyarországi előadóművész, a Krónikás Zenede zeneiskola igazgatója. A hazafias dalokat előadó művésznő ezt megelőzően Tiszaújhelyen, Szőlősgyulán, Akliban, Aknaszlatinán, Nagypaládon és Nagyszőlősen szerepelt.

* Június 14-én a KMKSZ szervezésében az eszenyiek ünnepi istentisztelet keretében emlékeztek a községnek az első és második világháborúban elesett fiaira. A templom előtt felállított obeliszken turulmadarat avattak, amely Molnár Zsolt alkotása. Az ismert címerfestő saját készítésű címeres zászlót adományozott a gyülekezetnek.

* Bartha Gusztáv *Flanc* című drámáját először vitték színre Ungváron Síp Okszana rendezésében. A színdarabot az Ungvári Közművelődési és Művészeti Főiskola rendező szakos végzős diákjai államvizsgaként mutatták be a megyei bábszínházban.

* Az idei évtől új elnevezéssel, Magyar Színházak Kisvárdai

Fesztiválja néven rendezték meg a határon túli teátrumok sereg-szemléjét Kisvárdán, ahol huszonöt romániai, szerbiai, szlovákiai és ukrainai magyar társulat előadását láthatta a közönség. A névváltoztatás oka az, hogy Románia és Szlovákia Magyarországhoz hasonlóan az Európai Unió tagja lett, így már nem nevezhetők határon túli színházaknak a teátrumok, ahogy az korábban a fesztivál elnevezésében (Határon Túli Magyar Színházak Fesztiválja) szerepelt. Az új név egyben új programot is jelent, hiszen a színházi és bábelőadások mellett népművészeti, kézműves vásár, gasztronómiai bemutató, illetve show-műsorok, koncertek, kiállítások várták az érdeklődőket. A fesztiválon fellépő Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház (korábban a társulat Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház néven szerepelt) Az ember tragédiája című darabot mutatta be.

* A 2008/2009-es tanévben magyar nyelven is oktató, szakképzést nyújtó hat tanintézmény – a Beregszászi Hivatásos Szolgáltatási Liceum, a Tiszabökényi Tankombinát, a Munkácsi Agráripari College, az Ungvári Közművelődési College, az Ungvári Kereskedelmi Technikum és a Beregszászi Egészségügyi College – eszköztára bővült korszerű, esztétikus, az oktatás hatékonyságát elősegítő technikai, illetve szemléltetőeszközökkel a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetségnek (KMPSZ) a Szülőföld Alapnál nyert pályázata révén.

* Ismét üzemeltet repülőjáratot Ungvár és Budapest között a Malév és a KiyAvia. A kezdeményezés a hét évvel ezelőtti próbálkozás folytatása. A működtetők reményei szerint ezúttal hosszabb életű lesz ez a járat.

* Június 22–28-a között Asztélyban Szentpály-Juhász Imrénének, a Magyarországi Református Egyház Soli Deo Gloria Konferencia-központ lelkész-igazgatójának és az Asztélyi Községi Tanácsnak a közös szervezésében hagyományos magyar harcművészeti, kézműves- és néptánc tábor működött a település fiataljainak részvételével.

* Június 24-én Harangozó Miklós festményeiből nyílt kiállítás a beregszászi Európa-Magyar Házban. Munkásságát Zubánics László, a KMMI elnöke méltatta abból az alkalom-

ból, hogy a salánki festőművészt az Ukrains Képzőművészeti Szövetség tagjainak sorába választották.

* Június 26. Jubileumi tárlaton mutatta be eddigi munkásságát a Kárpátaljai Népművészeti és Népi Építészeti Múzeum kiállítótermében az idén hatvanéves Réti János ungvári festőművész, grafikus. Akiállítás megnyitóján többek között beszédet mondott Magyar László, a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészeti Egyesületének titkára, aki elkészítette Réti János grafikáinak prospektusát.

* Június 27–28-án az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület kezdeményezésére a romániai Szatmár és a magyarországi Szabolcs-Szatmár-Bereg megye megyei önkormányzati elnökeinek védnöksége alatt kétnapos rendezvénnyel emlékeztek Móríczi Zsigmond íróra, aki 130 esztendővel ezelőtt született a történelmi Szatmár megye Tiszacsécsé községében. Szatmárban a Szatmár Megyei Múzeum központi épületének előadótermében irodalmi tanácskozás zajlott le, az ünnepség Tiszacsécsén ért véget. A rendezvénysorozat munkájában részt vett Zubánics László történész is.

* Első alkalommal tartottak diplomaosztó ünnepséget az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Karán. Húsz hallgató vette át oklevelét, közülük három kitűnő érdemjegyekkel. Adiplomaosztó ünnepségen Lizanec Péter, a kar dékánja köszöntötte a magyar nyelv és irodalom szakos diákokat, a tanárokat, a szülőket és a barátokat. A 2008. szeptember 25-én megnyílt magyar karnak ez az első kibocsátása, a filológiai vizsont már a negyvenkettedik – jegyezte meg Lizanec Péter.

JULIUS

* A budapesti központú Corvinus Támogatásközvetítő Zrt. szakmai találkozót szervezett a Dobogókői Oktatási Központban, amelyre hat szomszédos országból hívták meg a több mint tíz éve sikeresen együttműködő partnereiket, az ún. vállalkozásfejlesztési központok (VFK) képviselőit. A hat szomszédos országban idén összesen 31 intézményka-

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

▶ pott jogosítványt arra, hogy a Corvinus által nyújtott támogatásokat közvetítse. Vidékünknek három intézmény képviselte. Kárpátalján a Corvinus partnere a técsői Felső-Tisza vidéki Vállalkozók Klubja Száva József vezetésével, a beregszászi Négyhatár Vállalkozók Szövetsége, amelynek elnöke Kincs Gábor, igazgatója Kincs Gergely, valamint a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ, amelynek munkáját Fuchs Andrea igazgató irányítja.

* Július 10-én hagyományosan a beregszászi református templomban tartotta tanévzáró és diplomaosztó ünnepségét a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. Többféle képzési formában összesen 348 hallgató vehette át oklevelét.

* Az 1703–1711-es Rákóczi szabadságharc magyar és ruszin hőseire emlékeztek a dolhai turulos emlékműnél az UMDSZ-nek és tagszervezeteinek aktivistái és képviselői. A rendezvény ünnepi szónoka Zubánics László történész volt.

* A nevetleni Aranykalász néptáncegyüttes (művészeti vezetői Kosztya Margit és Máté János) vendégszerepelt a romániai Kőkényesden megrendezett I. Partiumi Híd Fesztiválon. Ugyanitt remekelt a 4 fős nevetleni zenekar is, amelynek vezetője és primása ifj. Kosztya József. Brácsán Király József, harmonikán Kapta Dávid, klarinéton Komáromi Ádám játszott. Szólóénekes Sztojka Vanessza.

* Július 12–18-között a szórványban dolgozó magyar anyanyelvű óvodapedagógusok továbbképzése zajlott le Kisvárdán a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia szervezésében. A MEKK közreműködésével az idén is több mint egy tucat kárpátaljai magyar óvónó vett részt a továbbképzésen.

* Július 12-én immár tizenkilencedik alkalommal rendezték meg a KMKSZ szervezésében a turulünnepséget Tiszaujlak és Tiszapéterfalva határában, az 1703–1711-es Rákóczi-szabadságharc első győztes csatájának helyszínén felállított Tiszaparti emlékműnél. Dr. Lukács Tamás, a magyarországi Kereszténydemokrata Néppárt parlamenti képviselője mondott ünnepi beszédet. Az ünnepségen többek között jelen volt Bíró Andor, aki 1989-ben a helyi Ha-

tárőr Agrárcég elnökeként tevékenyen közreműködött a turul-emlékmű helyreállításában

* A Salánki Mikes Kelemen Középiszkola tágas udvarán július 13–17-e között a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség XV. Mikes Kelemen Hagyományörző Alkotótáborát szervezett (Salánki Jurtatábor), amelynek résztvevői ebben az esztendőben is betekintést nyertek a különböző történelmi korszakokba, és megismerhettek több kézműves mesterséget.

* Július 16–19. Mintegy 15 ezer fiatal vett részt a tiszapéterfalvai sportkomplexumban megrendezett Kárpátaljai Könnyűzenei, Képzőművészeti és Táncfesztiválon, amelyet Zubánics László, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség Országos Nemzeti Tanácsának elnöke nyitott meg. A több napos fesztivál programjában ismert hazai és külföldi előadók, együttesek, táncsoportok, zenekarok, énekesek is közreműködtek, de remekeltek a népművészet ugcasai mesterei is. A fesztivált szponzorálta az UMDSZ és a Szülőföld Alap is.

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémián a KMPSPZ immár nyolcadik alkalommal tartott több tanulóból álló továbbképzést, amelynek keretében különböző szakirányú pedagógusok vettek részt.

* Július 22-én országos körútján Beregszászba is el látogatott Viktor Janukovics, a januárban esedékes ukrán elnökválasztás egyik legesélyesebb jelöltje. A Vérke-parti városban megrendezett fórumon a magyar nyelv diszkriminálása ellen foglalt állást. Beregszászi látogatása végén Gajdos István polgármesternek és Csizmár Bélának, a Beregszászi Járási Tanács elnökének kíséretében Viktor Janukovics koszorút helyezett el Petőfi Sándor szobránál.

* Az idén is találkoztak Beregszászban a Vérke-parti öregdiákok. A jelenlegi Beregszászi Ukrán Gimnázium épülete előtt Csanádi György, Lovay Attila, dr. Balogh József és Balácsi Jolán visszaidéztek a diákeveket, majd megkoszorúzták Kerényi Gyulának, a hagyományos találkozók életre hívójának a Bethlen Gábor Magyar Gimnázium falán elhelyezett emléktábláját.

* Ungvidéki és ugcasai fiatalok is részt vehettek a Bánati Új-

ság jubileumi, tizedik nyári újságíró-iskolájában. A vajdasági szervezők most első ízben hívtak meg kárpátaljaiakat. Az utazókat a Magyar Újságírók Kárpátaljai Szövetsége (MUKSZ) választotta ki egy előzetes pályázat során. A fiatalok egy igen tartalmas, kirándulásokkal színesített szűk hetet töltöttek a bányai magyarságközponttól, Zentától alig tíz kilométerre fekvő Tiszaszentmiklóson.

* Július 20. – augusztus 2. között a „Zala megye 1000 éves” című rendezvénysorozat keretében szervezett alkotótábor munkájában Kárpátaljáról Berecz Margit festőművész, Fuchs Andrea grafikus és Réti János festő, grafikus vett részt. Az itt született alkotásokból Keszthelyen kiállítás nyílt a Keresztury Dezső Megyei Közművelődési Központnak és Nemes László festőművésznek, a művésztelep művészeti vezetőjének szervezésében.

AUGUSZTUS

* Augusztus 2-án jó hangulatban zajlott le a III. Szóttesztiál Nagyberegen. A hagyományos rendezvényt Csok Márta polgármester nyitotta meg. Asátrakban kiállított szótteszteket, a nagyberegai középiskolások, valamint a kigyósi szövőasszonyok munkáit Profusz Marianna, a népművészet mestere, a Nagyberegai Középiszkola tanára mutatta be.

* A megyei tanács augusztus 7-én megtartott ülésén az UMDSZ és a KMKSZ képviselői leszavazták azt a megyei hatósági indítványt, hogy a beregvidéki Nagybérgány határában nemesfém-bányakutatást nyissanak a közeljövőben.

* Muzsnay Árpádnak, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület alelnökének szervezésében a Himmusz költőjére emlékeztek Szódemeteren. Ezúttal nemcsak a megyéből, de Szilágyból, Magyarországról és Kárpátaljáról is képviseltették magukat az önkormányzatok és kulturális szervezetek. A rendezvény fő szónoka Kiss Gy. Csaba irodalomtörténész volt, Vári Fábrián László költő is méltatta Kölcsey irodalmi és közéleti tevékenységét. Az ünnepi megemlékezést hagyományos koszorúzás zárta, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet nevében Zubánics László elnök helyezte el a megemlékezés virágait.

* Augusztus 20-a, Szent Ist-

ván napja alkalmából a Tiszapéterfalvai Képtárban Borbély Ida képtárgyvezető és Illés István polgármester megnyitotta Gönczy Tivadar helyi festőnek, a MEKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesület tagjának egyéni kiállítását. Ünnepi beszédet mondott Sárközy Katalin pedagógus, Dupka György, a MEKK elnöke, a megyei tanács képviselője, Grigora Éva, a nagyszőlősi járási közigazgatási hivatal közművelődési és turisztikai osztályának módszertan vezetője. Harangozó Miklós, az Ukrajnai Képzőművészeti Szövetség tagja méltatta Gönczy Tivadar alkotásait.

* Beregszászban államalapító királyunkra a római katolikus templom kertjében álló mellszobornál emlékeztek, ahol Pirigyi Béla, a BMKSZ elnöke köszöntötte a megjelent állami és civil szervezetek képviselőit. Ünnepi beszédet mondott Csobolya József történész, Baecskai József, a Magyar Köztársaság beregszászi konzulátusának főkonzulja, Svec Okszana, a járási roma nőszövetség képviselője, Bohán Béla beregszászi római katolikus plébános, Gajdos István, Beregszász polgármestere.

* Augusztus 27-én a beregszászi Négyhatár Vállalkozók Szövetségének irodájában Molnár József, a Corvinus Zrt. elnöke találkozott a vállalkozásfejlesztési központok képviselőivel: Kincs Gáborral és Kincs Gergellyel (Beregszász), Száva Józseffel (Técső), Dupka Györggyel és Fuchs Andreaival (Ungvár).

* Augusztus 28-án nyílt meg Klisza János képzőművész jubileumi kiállítása az Ungvári Galériában. A 60 éves művész Dupka György, a MEKK elnöke köszöntötte.

* Augusztus 28. Az ungvári Váralja Kávézóban tartotta meg nyárértékelő ülését a MEKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesülete. A megjelenteket Rusznák György, a Művészklub vezetője és Dupka György, a MEKK elnöke köszöntötte. Soltész Péter, Soltész Krisztina, Réti János, Nigriny Edit, Fuchs Andrea, Danó Miklós, a tanácskozáson részt vett képzőművészek elfogadták az őszi kiállítások programját.

* Augusztus 30-án tartotta összejövetelét Beregszászban a Dél-Alföldi '56-os Vitézi Rend kárpátaljai tagozata.

D. Gy.

Elismerések

* A Magyar Önkormányzatok Szövetsége (MÖSZ) és a Magyar Polgármesterek Egyesülete azon polgármesterek elismerésére, akik kimagasló tevékenységükkel nagyban hozzájárulnak az általuk irányított település látványos fejlődéséhez, és legalább két teljes cikluson keresztül betöltötték tiszttségüket, megalapította a Polgármesteri Ezüstlánc- és a Polgármesteri Arany Pecsétgyűrű-díjat. Az Arany Pecsétgyűrű-díjat a kárpátaljai magyar polgármesterek közül elsőként Kész Elemér, a beregszászi járási Kigyós település polgármestere vehette át.

* Méltatták az újságírók napját. Ebből az alkalmából több kitüntetést, oklevelet nyújtottak át a megyei tanács, a közigazgatás, a szakszervezet és az Ukrán Nemzeti Újságíró Szövetség nevében. Elismerésben részesült többek között Fedák Anita, a Kárpáti Igaz Szó munkatársa, aki a megyei közigazgatási hivatal díszoklevelét kapta, köszönőlevelet vehetett át Kulín Zoltán, a Kárpátaljai Megyei Állami Rádió- és Televíziótársaság vezérigazgató-helyettese. Barát Mihály nyugalmazott újságírót a megyei tanács emlékérmével tüntették ki. A megyei közigazgatási hivatal díszoklevelével ismerték el Makusimé Rehó Viktóriának, a most jubiláló Ungvidéki Hírek járási lap magyar kiadásért felelős szerkesztőjének tevékenységét. Kőszeghy Elemér, a Kárpáti Igaz Szó főszerkesztője, a Magyar Újságírók Kárpátaljai Szövetségének (MUKSZ) elnöke az Ukrán Nemzeti Újságíró Szövetség legmagasabb kitüntetését, az aranymedálját vehette át.

* Augusztus 20-án, Szent István napján az ungvári magyar főkonzulátuson is kitüntetések adtak át az arra érdemeseknek.

A magyar–ukrán kétoldalú kapcsolatok ápolásában és fejlesztésében kifejtett sokirányú tevékenységének elismeréseként a Magyar Köztársasági Erdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki Oleg Havasit, a megyei állami közigazgatási hivatal elnökét és Csizmár Bélát, a Beregszászi Járási Tanács elnökét. A kárpátaljai magyarság fennmaradásáért, identitásának megőrzéséért végzett munkájáért a Magyar Köztársasági Erdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki Majnek Antal római katolikus megyéspüspököt. A kitüntetések Bársony András, Magyarország budapesti nagykövete adta át.

* Szent István napja alkalmából Sólyom László államfő a Magyar Köztársasági Erdemrend Tiszti Keresztjével tüntette ki dr. Tóth Mihályt, az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség tiszteletbeli elnökét.

* Szent István napja alkalmából Bajnai Gordon, a Magyar Köztársasági miniszterelnöke Kisebbségeért-díjat nyújtott át többek között kárpátaljaiaknak is:

Megosztott díjban részesült a Lembergi Magyarok Kulturális Szövetsége és a Magyarok Kijevi Egyesülete. A díjat a két szervezet nevében Szarvas Gábor, az LMKSZ elnöke és Vass Tibor, az MKE elnöke vette át.

Kisebbségeért-díjjal tüntették ki Fedinec Csilla történészt, kisebbségkutatót.

S. Benedek András emlékére

*Csordul az eresz, a tornácon megül
A fény. Tavasz lesz, csak a jelle várok...*

írta **Üzenet Beregből** alcímű versében egy olyan költő, aki megannyi szellemi és valódi szögesdrótakadállyal átszótt pályáján soha nem várta ölbe tett kézzel az égi jelet. Mindig elébe ment az eseményeknek, sokszor azok előidézőjeként. Az immáron néhai S. Benedek Andrásról mindezt elmondhatjuk.

Emlékszem, az 1960-as évek végén, Eszenyben, Ballák falusi házában gyakran vendégeskedtek Gyuzsi ungvári egyetemista társai: Zselicki József, Stumpf Benedek András és a többiek. Néha az udvaron együtt rúgtuk a bőrt.

Gyerekefjével, nem kis tisztelettel néztem fel az ungvári egyetemista fiúkra. Pedig akkor még nem tudtam, hogy a tisztelet nem csupán az idősebb jogán illeti meg a velem együtt futballozó fiatalembereket. Szomszédomtól, az azóta már az élők sorából szintén eltávozott Balla Gyulától bátyáimmal mi is kaptunk a kárpátaljai magyar szellemi élet csiráiból, az Együtt című folyóirat, illetve a Forrás Stúdió írógépen sokszorosított közleményeiből. Bennem, akinek világnézete ebben az időben formálódott, bizony mély nyomokat hagyott a munkácsi születésű egyetemista merész egyénisége. A szülőföldünk magyar kultúrájának állóvizét felkavaró, szomorú véget megélt Forrás történetét ismerjük. A pártállam a kárpátaljai magyar ellenállási mozgalom bölcsőjét ringató vezetők legendás hármását – Kovács Vilmost, Fodó Sándort és Stumpf Benedek Andrást – a szovjet rendszer ellenségévé nyilvánította. Akkor értettem meg, hogy a párt az ellenük intézett hadjáratával, amelybe bevonta az erre kapható kárpátaljai magyarokat is, példát akart statuálni. Korlátotságukra jellemző módon azonban nem is gondoltak arra, hogy az ott élő magyarság másik, nagyobbik részében ezzel a lépéssel éppen ellenkező hatást váltanak ki. Nagyon sokan, látva a bíborba öltözött, képmutató birodalmi szemlélet magyarellenességét, még gerincesebbé váltak. A források példáján okulva, mint jómagam is, nem dőlünk be az internacionizmus fellengzős szövegeinek. Talán éppen ennek okán értettük meg a kifejezés „inter” előtag nélküli, Moszkvából sugallt valódi lényegét.

A párt minden igyekezete ellenére, Stumpf Béni kibontakozó pályája hál' Istennek nem tört ketté. Budapesten talált menedéket, s immáron szabadabban, tehetségét, energiáját nem csak a versírásnak

szentelte. Kötelességének érezte a Trianon óta az elzártság, agyonhallgatás fátyolába burkolt, még az anyaország által is oly mostohán kezelt szülőföldjének/kishazájának széles körű feltárását. Nem kis feladatot vállalt magára ezzel, hiszen a több évtizedes trianoni-kommunista szemlélet falát kellett áttörnie. Ezért volt meghatározó „*A tettenérhető történelem*” és a „*Kárpátalja története és kultúrtörténete*” című, a szülőföldet végre torzítások nélkül bemutatató két kiadvány. Talán nem kell különösebben bizonygatnom, hogy a Kárpátalján élők döntő többsége alig tudott a múltjáról, aki pedig némileg ismerte azt, tudását nem oszthatta meg a széles közönséggel. Barátunk megértette, hogy helytörténeti kutatásainak közzétételével tud a legtöbbet tenni. A kárpátaljai egyszerű emberek számára hozzáférhetetlen helytörténeti írásokat honismereti kiadványok sorozatában juttatta el az olvasókhöz.

A kárpátaljai magyar szellemiség ápolásának oszlopos tagjaként tartjuk őt számon, és a „terra incognita”-szemlélet felhasználásának katalizátoraként. Semmi sem történhetett Kárpátalján, ami elkerülte volna a figyelmét.

Léleklében mindennap otthon volt. Aggódott az otthoni események miatt, szenvedett, ha az otthoniakért nem tudott valamit tenni, és ha tudott tenni valamit, boldog volt, mint este a kiscserkész a kötelező napi jócselekedet után. Nem hiszem, hogy Kárpátaljával kapcsolatosan egyenes, tiszta lelkű ember nem talált benne segítőkész társra.

Nem korlátozta magát szűkebb pátriájára, Munkácsra, hanem a kishazának tekintett egész Kárpátaljában gondolkodott. Nem korlátozta magát csupán a magyarság problémáira, hanem felvállalta a szülőföld másik ősi népének, a ruszinságnak a sorsát is. Nincs egyetlen olyan munkája sem, amelyből ne érződne ki a Közép-Európa leghányatottabb sorsú nemzetisége iránt érzett mély tisztelet és felelősségteljes gondoskodástól vezérelt tenni akarás. Nem csupán a megszállhatatlan rádiós, televíziós, nyomtatott sajtóbeli megnyilatkozás bizonyítja ezt. S. Benedek András a ruszinság rendezvényeinek elmaradhatatlan részvevője, szónoka volt. Testvérnépünk múltjának, jelenlegi helyzetének szakavatott kutatójaként és publicistájaként tartották számon. Ezt igazolja „*A gens fidelissima: a ruszinok*” című két nyelven megjelent, alapműnek tekinthető könyve is.

Egy olyan ember távozott körünkől, akire minden kárpátaljai büszke lehet, magának vallhatja, és erőt meríthet szellemi örökségéből.

Emlékét megőrizzük!

KOVÁCS SÁNDOR

Csernaton Lajos

1921-ben az I. Csehszlovák Köztársaság autonóm területének nyilvánított Kárpátalján (Podkarpatska Rus) lévő Beregújfaluban született. Érettségi vizsgát már a Beregszászi M. Kir. Állami Gimnáziumban tett. Főiskolai tanulmányait a Debreceni Mezőgazdasági Akadémián folytatta, majd a Kolozsvári Egyetem Mezőgazdasági Karán fejezte be. Közben gyakornokként dolgozott a Bábolnai Állami Ménesgazdaságban.

Szép kilátásokkal indult pályája hirtelen kalandossá vált. Magyarországon háború söpört végig. A fiatal mezőgazdasági mémők felelősségteljes megbízatást kapott: a ménesgazdaságot állatostul, takarmányostul a frontvonal elől Németországba kellett áttelepítenie. Bár az állatállomány nagy részét sikerült átmentenie és hazahoznia, nyugalmas élet nem járt ezért. A helytelen és szakszerűtlen intézkedések szövőtételéért, majd 1956-ban a helyi forradalmi bizottságban betöltött szerepéért kilátásba helyezte megtorlás elől (micsoda ellentmondás!) szülőföldjére – a Szovjetunióba – menekült.

A kilátástalanság később mégiscsak a szülőföld elhagyására kényszerítette. Igaz, jó ideig csak segédmunkásként sikerült állást betöltenie. Ebben a helyzetében kötötte élete végéig tartó boldog házasságát is. A különböző vidéki állami gazdaságokban és ipari üzemekben betöltött munkahelyeken egyre jobban érvényre juttatta szakismereteit, mígnem az Alcsútdoboz Termelőszövetkezet agronómusaként, majd főagronómusaként végképp elismerték szakértelmét és lelkiismeretes munkásságát. Okleveleit, kitüntetéseit megkoronázta a 2008-ban átvett Vasdiplomája.

A szorgalmas szakmai munka mellett nem maradt el közéleti tevékenysége sem. Mindenekelőtt református gyülekezetében betöltött presbiteri tisztségét kell megemlítenünk. Emellett alapító tagja és elnöke volt az Agrárszakemberek Nyugdíjas Klubjának és megbízható résztvevője a helybeli vadászársaságnak.

Mi, kárpátaljaiak viszont büszkék vagyunk rá mint a Beregszászi Öregdiákok Baráti Körének kezdetétől fogva tevékeny tagjára, majd a Kárpátaljai Szövetségnek elnökségi tagjára. Ezt a tisztséget több cikluson át betöltötte. Köszönjük mindazt az igyekezetet, amellyel a szülőföldünkön élő honfitársaink nemzettudatának megőrzéséért kifejtett, nem kevésbé a szövetségünknek nyújtott rendszeres jelentős anyagi támogatást.

Emlékét tisztelettel megőrizzük.

Pazár Tibor György

Félárvaként hamar kialakult benne a kötelességtudat és az élet sorsfordulóiban a döntéshozó képesség.

A Beregszászi Magyar Gimnáziumban érettségizett, majd beiratkozott a jogi egyetemre. A háború azonban keresztülhúzta terveit. Katonaság, frontszolgálat és egy súlyos sebesülés egy időre meghatározta az életét. Sebesülteként nyugatra szállították, ám a gyógyulást az amerikaiaknál szokatlanul súlyos hadifogság követte. Ezt is túlélve megnősült és átmenetileg Németországban telepedett le, majd már két gyermekével Ausztráliába vándorolt ki.

A feltételek itt megvoltak a boldoguláshoz, de nagy szükség volt a szorgalomra és kitartásra. Több esztendei nehéz fizikai munka kellett ahhoz, hogy önálló vállalatot alapítson, és lovas iskolát rendezzen be.

A rendezett anyagi háttér és az elismertség megvolt, de hiányzott a hazai

környezet. Újabb elhatározással negyedszázaddal ezelőtt hazatelepült Magyarországra. Ausztráliai tartózkodása alatt cselekvő részese volt az ott élő magyarság szervezeti és kulturális életének. Itthon is rögtön bekapcsolódott a beregszászi öregdiákoknak, majd szövetségünknek a szülőföldet támogató programjába. Tapasztalva a kárpátaljai magyarság nehéz anyagi helyzetét, megalapította a Beregszásziért Alapítványt, amely a leginszegebb időkből éllelmiszer- és gyógyszersegélyekkel tevőleges támogatást nyújtott a rászorulóknak.

Utolsó éveit második házasságában nyugalmas körülmények között töltötte, és 90. életévében vett búcsút szeretteitől.

Emlékét hálás szívvel őrizzük.

(Pazár Tibor György a Kárpátaljai Szövetség tagjainak egy csoportját ábrázoló fényképen balról a második.)

Dr. Kiss András Béla

Nem érte meg, hogy újabb cikkét ki-nyomatva megtekinthesse, Hírmondónk olvasói pedig már nem fogják látni tervezett írásait. Nem Kárpátaljáról származott, de szívén viselte a határainkon kívül rekedt valamennyi magyarlakta területnek és őslakosságának sorsát.

Gyöngyösön született, ott élte gyermekkorát. Szülei katonatisztnak szánták, ezért középiskolai tanulmányait a közszegi, majd a nagyváradi hadapródiskolában végezte. A háborút követő állapotok – talán szerencséjére – pályamódosításra kényszerítették. Szakterületének a szervetlen, a szerkezeti és a szilárdtestkémiaát választotta. Képessége, igyekezete, megbízhatósága folytán a Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Kutató Intézetének

munkatársa, majd a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem professzora lett.

Ismeretségünk a Magyar Professzorkok Világtanácsában indult, a kárpátaljai magyarság élete iránti érdeklődése és együttérzése, rendezvényeinken való részvétele olyan kapcsolatot teremtett szövetségünkkel, amelyet csak végleges távozása szakíthatott meg. Emlékét megőrizzük, ehhez biztosítékot nyújtanak nemzeti elkötelezettségéből fakadó írásai.

85 évvel ezelőtt született Horváth Anna szobrászművész

Megtanított látni...

Sem tanulmányt, sem csepegően édes-kés ömlengést nem kívánok írni Horváth Annáról, csupán vele kapcsolatos emlékeimet szeretném megosztani az olvasóval. Készítettem Anna tiszteletére egy képet (In memoriam H. Anna), és munka közben rá emlékeztem.

Úgy gondoltam, legalább arra a kis időre, míg festünk, írunk, esetleg olvasunk róla, ébresszük fel eddigi hosszú álmából, hogy köztünk legyen...

Mindössze ötödik éve, hogy távozott közülünk Annuska, mégis úgy... feledésbe merült! Pedig ha valaki, ő igazán megérdemelné, hogy feldolgozzák hosszú és nagyon színes életművét.

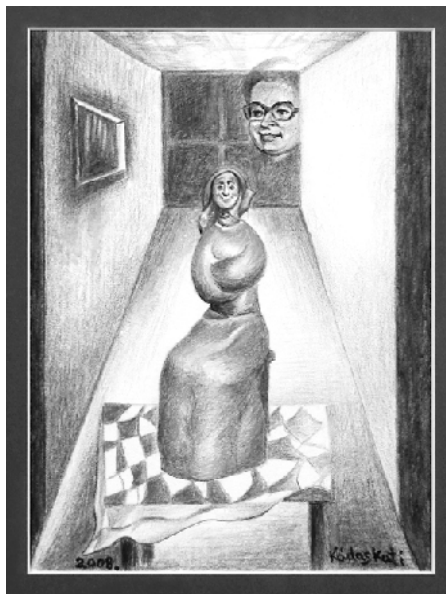
Horváth Anna Kárpátalja egyik legkiemelkedőbb, öntörvényű, nagy formátumú, karizmatikus egyénisége, szobrászművésznője volt. Tagja volt Ukrajna Képzőművészeti Szövetségének, megkapta az Érdemes művész címet, a Pro urbe-díjat és még sorolhatnám kitüntetésait. Göncz Árpád, akkori köztársasági elnök személyesen köszöntötte és adta át neki az anyaország elismerését, a Pro Cultura Hungarica-díjat. A felsorolás nem teljes.

Alkotóként több területen is otthonosan mozgott: ilyen a dizlettervezés, a kislasztika, a monumentális szobrászat, a rézdomborítás, a belsőépítészet, a grafika, a festészet és nem utolsósorban az éremművészet. Újságíróként is megállta a helyét, de írt könyveket is. A legjelesebb éremművészek között tartották számon. Érmeit többek között Kijevben, Moszkvában, Budapesten, Nyíregyházán, Varsóban, Krakóban is kiállították.

Nemcsak művészként volt sokoldalú: embernek is kiváló volt. Világosan látta a dolgokat, segítőkész és jó nevelő volt. Ha egy fiatalban a tehetség apró szikráját látta megcsillanni, szárnyai alá vette, úgy bánt vele, mint bronz érmeivel, szobraival: addig alakította, amíg festőt nem sikerült formálnia belőle.

Felnéztem Annára. Tisztelettel emlékszem ma is vissza egyes mondataira, bölcs megállapításaira. Hiszen hosszú volt a mi barátságunk. Hetedikes voltam, amikor tanárnóm, Drávai Gizi néni Annához irányított, hogy foglalkozzon velem. Alakítgatni, csiszolni kezdett, mint agyagszobrait. No, nem volt felhőtlen barátság a miénk! Gyakran éreztem úgy, hogy túl sokat kíván tőlem, amitől én megrettentem, s fiatal kislányként nem voltam hajlandó elfogadni. Hány-szor, de hányszor mentem haza sírva, fogadkozva, hogy többet soha, de soha nem megyek hozzá. Engem ne irányítgasson! Tudom én, hogy mit kell tennem, hogyan kell rajzolnom! Dehogy tudtam, csak lázadoztam, mint a tinédzserek. Kislányként másoltam képeket, színészek portréit, de ő megkövetelte, hogy a valóságot figyeljem, azt ábrázoljam. Megtanított látni.

Anna nem pátyolgatott, nem dicsérgelt, csak nagyon ritkán, ha valamelyik munkában észrevett valami pluszt, valami egyedit. Egyébként kritizált, ostorozott. Csak felnőtt fejjel értettem meg: ezzel is az volt a célja, hogy további küzdelemre késztessem.

In memoriam H. Anna

Hosszú barátságunk során sok mindennel megkínált, beavatott a szakma rejtelmeibe. Rávettem, hogy készítsék szobrokat, plaketteket (Kijevben a Fiala Alkotók Fesztiválján egyik kislasztikámmal díjat nyertem). Megtanított linómetszeteket készíteni, és arra is, hogyan lehet ehhez régi, rossz esernyő acél merevítőjéből szerszámot készíteni. (Ez pedig az apám feladata lett.) Elmagyarázta, mi az ex libris. Volt idő, amikor örömmel foglalkoztam ezzel is. Kezembe adta a gouache-t, az akvarellt, a színes ceruzát, a száraz és olaj pasztell, az olajfestéket, s mindegyik anyag használatát megszerettette velem. Amikor már úgy érezte, szakmailag valamelyest felnőttem, rávettem, hogy rajzkört vezessek. Egy évig a Beregszászi 6. Sz. Általános Iskolában foglalkoztam diákokkal, majd Bátyú nagyközségben szakköröztem 4 évig. Tudta, ezzel nemcsak a gyerekeket, de önmagamat is tanítani fogom.

1996-ban egyik nyilatkozatában a következőket írta rólam: "Közéleti szereplései megteremtették azt a tekintélyt, hogy ma már a Bereg Alkotóegyesület elnöki tisztjét tölti be". 1994-től 1998-ig voltam az egyesület elnöke, persze erre is Anna inspirált.

Beszélggettünk művészettörténetről, az ókortól a XX. századig. Külföldi és szovjet kortárs művészek katalógusait kilószámra adta a kezembe, hogy ismerjem meg munkásságukat. Persze nemcsak a szakmát ismertette meg velem. Hosszú beszél-

getésekkel emberileg is formált, alakította világlátásomat, ezzel is segítve, hogy egészséges lelkű, pozitív gondolkodású ember legyek.

Anna nagyon puritán módon élt. Nem gyűjtött vagyont, nem voltak különös óhajai, csak a tudásra, a megismerésre szomjazott, erre voltak igényei. Például nem utazott külföldre, nem látott világot, de olvasmányain keresztül több élményt gyűjtött, mint az, aki személyesen a helyszínen járt. Ezt bizonyítja az is, hogy minden nehézség nélkül, emlékezetből le tudta rajzolni a velencei Doge-palotát, vagy a reimsi székesegyházat. Csoórit idézve azt mondta: „Igazán az tud utazni, aki le tudja életét élni egy szobában”, vagy Anna szavait idézem: „Nem azt kell megtanulnunk, mire vágyunk, hanem elsősorban azt, mit nélkülözhetünk, miért nem kell mindenáron megfeszülnünk. Ha megtanulom, hogy miről mondjak le valaminek a fejében, akár boldog ember is lehetek”.

Mennyire igazad volt, Anna. Rájöttem, hogy ma már én is a Te elméleted szerint élek. Életem során nagyon sok mindenről le kellett mondanom, ami után aztán nem is vágyódtam. Ennek ellenére boldognak is mondhatom magam. Mert mi is a boldogság? A boldogság olyan, mint egy mozaik, apró örömeiből tevődik össze. Ebben a mozaikban a nagyon színes, de a sötétebb tónusú részek is megtalálhatók, és így, együtt képezik a boldogságot. Olyan nem létezik, hogy az ember reggeltől estig a boldogság mámorában fetreng (talán csak a drogosok).

Ma már azt is megértem, hogy korodván egyre türelmetlenebb voltál ember-társaidhoz: „Maszatoznak, marnak, csípnek, mint a bogarak” – mondtad. Az ilyen embe-
rektől utóbb igyekeztél elzárkózni, nem volt türelmed a kicsinyes, közhelyes kishitűségükhöz.

Gyakran tapasztalom én is, hogy sok az olyan ember, aki semmi maradandót nem tesz életében, csak azt lesi, hogy mit kifogásoljon egy művön, s annak szerzőjén. Minden műnek van hibája, még Isten művének is, hiszen mennyi galád, gonosz, rosszindulatú ember létezik, holott ők is Isten teremtményei.

Talán ennyi, ami felidéződött bennem. Köszönöm, Anna, hogy megtanítottál elviselni az élet örömeit, de a bajait, problémáit is. Beavattál a szakma titkaiba, megtanítottál küzdeni, elfogadtatni magam a külvilággal, de elsősorban önmagammal. Mert ha magammal meg vagyok elégedve, harmóniát sugározok környezetem felé is és elfogadnak. Köszönöm, Anna, hogy több lehetek általad, s ha valahol a felhők közt szüleimmel és őrző angyalaimmal Te is letekintesz erre az összezavarodott, elanyagiasodott világra, tudd és lásd, hogy én tovább kitartóan próbálom taposni, jámi azt az utat, amelyen elindítottál, és amelyet a sorsom is kijelölt.

KÁDAS KATI
Nyíregyháza

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

IMRE SÁNDOR

Folytatva a Kárpátalja ismert alkotóit bemutató rovatunkat, a közelmúltban felkerestük Imre Sándor beregszászi festőt, a Bereg Alkotóegyesület tagját. A festőművészt munkásságáért 2004-ben a Kárpátok Medvéje nemzetközi díjjal tüntették ki.

– *Mikor kezdett festéssel foglalkozni?*

– Már kora gyermekkoromban szerettem rajzolni és festeni. A 60-as évek közepétől vállalatoknál voltam dekoratőr. Mivel képezni szerettem volna magam, 1973-ban elvégeztem a Moszkvai Művészeti Népfőiskolát. Tanulmányaim befejezése után hosszú időn át dolgoztam a munkácsi művészeti kombinátban, mint dekoratőr, ahol munkatársak voltunk többek között Veres Péterrel és Benkő Györggyel. Főleg plakátfestéssel foglalkoztunk. Ez a hivatás a modern kor világában már túlhaladottnak számít, de megítélésem szerint ma is lenne létjogosultsága. A munkahelyi kötelezettségek mellett kevés időm maradt az igazi művészetre. A közelmúltban nyugdíjba mentem, így többet foglalkozhatom alkotással.

– *Milyen témákat kedvel?*

– Szívesen festek portrét, csendéletet, tájképet, de volt egy színes grafikasorozatam is. Tájképeim többségét a Kárpátokban készítettem, ugyanakkor egy-egy alkotótáborban több képet festettem magyarországi tájakról. Az évszakok közül legjobban az őst szeretem, de szíve-

sen rajzolom a tavaszi tájat is. A portrék többségén a családomat örökíttem meg, de felkérésre is festek. A hangulatomtól függ, hogy éppen milyen képet készítek.

– *Milyen technikát alkalmaz?*

– A legtöbb alkotásom zsákvászonra festett olajkép, de kedvelem az akvarellt és a gouache-t is. Festettem papírra és farostlemezre. Az utóbbin „spakli”-technikával is lehet dolgozni. A festés mellett szívesen foglalkozom grafikával, amely, véleményem szerint, érdekes, ugyanakkor nehezebb.

– *Milyen stílusirányzatot képviselnek alkotásai?*

– Elsősorban a realista festészetet kedvelem. Képeimen – megítélésem szerint – leginkább a kárpátaljai festők stílusjegyei láthatók. Főként pasztell színeket használlok, valamint kontrasztos képeket festek. Jó kapcsolatot ápoltam Horváth Annával és Garanyi Józseffel, munkásságuk jelentős hatással volt a festészetemre.

– *Hol készíti a festményeket?*

– Amennyiben az időm engedi, igyekszem képeimet a helyszínen elkészíteni. Egy képet helyben körülbelül 2–3 óra alatt festek, ha erre nincs lehetőségem, vázlatokat rajzolok és később azokat dolgozom ki. Legkönnyebben akvarelllel lehet kisméretű vázlatokat készíteni, mert az hamar megszárad.

– *Hol tekinthetők meg az alkotásai?*

– A Bereg Alkotóegyesület tagjaival közösen kollektív kiállításokon vettem részt Moszkvában, Kijevben, Ungváron, Beregszászban, Makón, Alpáron, Balatonlellén. Volt egy közös kiállításunk Czaporics Zsuzsával 2000-ben a járási tanács üléstermének előcsarnokában.

Bízom abban, hogy hetvenéves koromban sikerül egy jubileumi kiállításon újra bemutatni a képeimet.

– *Mivel tölti szabadidejét?*

– Aművészi képek mellett ma is készítek feliratokat. Korábban én festettem a beregszászi utcánév- és útjelző táblák, valamint a városi és a járási cégtáblák jelentős részét, és felkérésre mind a mai napig én újítom fel ezeket. Emellett rendszeresen részt veszek alkotótáborokban.

– *Vállalt-e valamilyen szerepet a tehetséges fiatalok képzésében?*

– 1997-ben rövid ideig Kaszonyban egy képzőművészeti szakkört vezettem. A gyermekek által készített képeket ki is állítottuk. A felnövekvő nemzedéknek azt üzenem: „Kitartás és munka”.

– *Köszönöm a beszélgetést. Alkotó munkájához további sikereket kívánok!*

MOLNÁR BERTALAN

